

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Financování církví ve světle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Bc. Romana Polanecká

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Romana Polanecká

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Financování církví ve světle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Název anglicky

Financing of Churches in the light of the act of the property settlement with churches and religious societies

Cíle práce

Cílem diplomové práce je systematický výklad právně – historického rámce koexistence státu a církve se zvláštním zřetelem na financování církví. Dílčím cílem práce je zhodnocení vývoje po roce 1989 vedoucího k majetkovému vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi na základě zákona č. 428/2012 Sb.

Metodika

Teoretická část práce bude zaměřena na analýzu odborné literatury a příslušných právních norem a na historický exkurz, týkající se vztahu státu a církve a jejího financování. V jejím rámci budou také provedeny konzultace s experty na danou problematiku. Praktická část bude obsahovat případovou studii v podobě analýzy vybraných církevních subjektů, přičemž postup bude induktivní. Práce se bude zabývat rozborem legislativního procesu, veřejným zájmem na přijetí zákona a dopady na státní rozpočet České republiky. Na základě studia konkrétních příkladů bude provedena analýza navrácení majetku církvím a hodnocení sociálně ekonomických důsledků církevních restitucí. Základními metodami, které využiji při zpracování diplomové práce budou případová studie, analýza a komparace.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

církev a náboženské společnosti, restituce, majetkové vyrovnání, financování církví, církevní majetek, povinné osoby, oprávněné osoby

Doporučené zdroje informací

FRANZEN, A. – KARHAN, J. – DUZBABOVÁ, E. – SMÉKAL, B. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-119-9.

JACKO, K. – KUBAČÁK, A. *Restituce zemědělského a lesního majetku*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2012. ISBN 978-80-7434-090-1.

LUŽNÝ, D. – NEŠPOR, Z R. *Sociologie náboženství*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-251-5.

PRŮCHOVÁ, I. *Restituce majetku podle zákona o půdě*. Praha: C.H. Beck, 1997. ISBN 80-7179-110-5.

SPÁČIL, J. – BAREŠOVÁ, E. *Zemědělské restituce a soudní praxe*. Praha: C.H. Beck, 1998. ISBN 80-7179-206-3.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

JUDr. Viktor Jansa, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 14. 11. 2016

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 11. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Financování církví ve světle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28. 11. 2017

Bc. Romana Polanecká

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Viktoru Jansovi, CSc. za odborné vedení při zpracování diplomové práce a za poskytnutí odborných rad a cenných zkušeností. Dále děkuji svým spolupracovníkům a rodině za trpělivost a podporu v průběhu celého studia. V neposlední řadě děkuji P. PhDr. Mgr. Radimu Cigánkovi za vhled do života farnosti na Sázavě a Mgr. Tomáši Uhlířovi za informace o správě majetku v královéhradecké diecézi.

Financování církví ve světle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Souhrn

Diplomová práce se věnuje vztahu státu a církví a náboženských společností na pozadí jejich historického vývoje od dob českého státu za Přemyslovců do současnosti. Práce se zabývá strukturou a financováním církve římskokatolické, která je v naší zemi nejrozšířenější. Vlastní práce analyzuje dvacet tři let dlouhý politický, sociální a ekonomický proces, který vedl k přijetí zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a následnou implementaci zákona do praxe. Hodnotí dopady majetkového vyrovnání na českou společnost a možné dopady finanční odluky státu a církví a náboženských společností na státní rozpočet. Podrobněji se práce zabývá hospodařením a posláním diecéze královehradecké a názorem na budoucí postavení katolické církve ve společnosti.

Klíčová slova: církev, náboženské společnosti, církevní restituce, majetkové vyrovnání, financování církví, stát, církevní majetek, hospodaření, veřejný zájem, restituční předpisy

Financing of Churches in the light of the act of the property settlement with churches and religious societies

Summary

The diploma thesis deals with the relationship between the state, churches and religious societies on the background of their historical development from the time of the first governors of the Czech state Premyslid dynasty to the present. The thesis is focused on the structure and financial funding of the Roman Catholic Church, which is the most numerous and the most extensive church in our country. The thesis analyzes the twenty-three-year-long political, social and economic process that led to the adoption of the Act on property settlement with churches and religious societies and the subsequent implementation of this law into practice. It evaluates the impacts of property compensation on the Czech society and the possible impacts of the financial separation of the state and churches and religious societies on the state budget. In more detail, the thesis deals with the economic management and mission of the Hradec Králové diocese and offers ideas regarding the future position of the Catholic Church in society.

Keywords: church, religious societies, ecclesiastical restitution, property settlement, churches financing, state, ecclesiastical property, economy, public interest, regulation on restitution

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	16
3.1 Vývoj vztahu církví a státu na českých historických územích	16
3.1.1 Klíčové pojmy.....	16
3.1.2 Veřejný zájem	19
3.1.3 Církev, stát a finance v historickém kontextu.....	22
4 Praktická část	34
4.1 Politická, ekonomická a sociální podstata církevních restitucí.....	34
4.1.1 Současná právní úprava	35
4.1.2 Stručný komentář k vybraným ustanovením zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi	52
5 Legislativní cesta k současné právní úpravě.....	77
5.1 Komparace návrhu zákona z roku 2008 a platného zákona z roku 2012.....	77
5.2 Majetkové vyrovnání z pohledu Ministerstva zemědělství.....	83
6 Financování církví ve světle zákona o majetkovém vyrovnání.....	91
6.1 Dopady majetkového vyrovnání státu a církví na českou společnost.....	91
6.1.1 Financování církví státem do roku 2012.....	91
6.1.2 Financování církví a náboženských společností od 1. 1. 2013	95
6.2 Ekonomické změny majetkového stavu církví a státu	100
6.3 Současný majetkový status církví	101
7 Hospodaření církví.....	105
7.1 Struktura církve římskokatolické	105
7.2 Případová studie – diecéze královehradecká.....	108
7.3 Život na Římskokatolické farnosti Sázava – Černé Budy	114
8 Diskuse	120
8.1 Problémy majetkového vyrovnání z hlediska územní samosprávy	120
8.2 Perspektivy majetkové a finanční situace církví	121
9 Závěr.....	122
10 Seznam použitých zdrojů	124

Literární zdroje.....	124
Právní předpisy:.....	125
11 Přílohy:.....	135

Seznam obrázků

Obrázek 1: Budova Ministerstva zemědělství	83
Obrázek 2: Počet evidovaných výzev	86
Obrázek 3: Počet pozemků s výměrou v ha.....	87
Obrázek 4: Počet zaevidovaných výzev v jednotlivých obdobích 2013-2017	88
Obrázek 5: Počet pozemků uvedených v dohodách dle § 9 a § 10 zákona č. 428/2012 Sb., v období 2013 - 2017	89
Obrázek 6: Počet registrovaných duchovních církví a náboženských společností v letech 1994 – 2012 (v tis.)	92
Obrázek 7: Platy duchovních včetně pojistného v tis. Kč	93
Obrázek 8: Parametry jednotlivých variant splácení finanční náhrady (59 mld. Kč).....	97
Obrázek 9: Mapa diecézí v ČR	107
Obrázek 10: Královehradecká diecéze	108
Obrázek 11: Mapa služeb diecézní charity v Hradci Králové	110
Obrázek 12: Příjmy královehradecké diecéze za rok 2007 v Kč	113
Obrázek 13: Výdaje diecéze královehradecké za rok 2007	114
Obrázek 14: Catalogus Cleri Archidioeceseos Pragensis anno domini	115
Obrázek 15: Farní budovy Římskokatolické farnosti Sázava - Černé Budy	118

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní plat duchovních církví a náboženských společností z roku 1990 v Kč za měsíc.....	36
Tabulka 2: Roční splátka finanční náhrady pro dotčené církve z roku 2008 v mld. Kč.....	46
Tabulka 3: Tabulka výše finanční náhrady pro jednotlivou dotčenou církev a náboženskou společnost v mld. Kč.....	72
Tabulka 4: Počty evidovaných výzev	86
Tabulka 5: Počet dohod a počet pozemků, výměra v ha	87
Tabulka 6: Počet zaevidovaných výzev v jednotlivých obdobích 2013-2017.....	87
Tabulka 7: Počet pozemků uvedených v dohodách dle § 9 a § 10 zákona č. 428/2012 Sb., v období 2013 - 2017	88
Tabulka 8: Souhrnný přehled o finančních prostředcích poskytnutých církvím a náboženským společnostem a občanským sdružením z rozpočtu odboru církví Ministerstva kultury na program kulturních aktivit v letech 2005 – 2012 v tis. Kč.....	94
Tabulka 9: Souhrnný přehled o finančních prostředcích poskytnutých církvím a náboženským společnostem (CNS) a občanským sdružením (OS) z rozpočtu odboru církví Ministerstva kultury na program kulturních aktivit v letech 2005 – 2012 v tis. Kč.....	95
Tabulka 10: Příspěvek na podporu činnosti dotčených církví a náboženských společností dle zákona č. 428/2012 Sb.,	96
Tabulka 11: Průměrná roční míra inflace v % v letech 2011 - 2016	98
Tabulka 12: Výdaje ze státního rozpočtu v letech 2013 - 2015 v tis. Kč	99
Tabulka 13: Výsledky ocenění jednotlivých typů nemovitého majetku církví a náboženských společností.....	101
Tabulka 14: Příjmy diecéze královehradecké za rok 2007 v Kč	112
Tabulka 15: Výdaje diecéze královehradecké za rok 2007 v Kč.....	113

1 Úvod

Existence církví a náboženských společností na českém, respektive evropském území provází naši společnost po staletí. Jejich vliv, majetkové dispozice i role se historicky měnily v daném časoprostoru.

Na pozadí nedávných dějin lze demonstrovat, že část církevního nadačního majetku byla například v období tzv. josefínských reforem transformována do speciálních fondů, zvláště pro potřeby školství. Také za první republiky stát první pozemkovou reformou přerozdělil mimo jiné církevní majetek o určité výměře do vlastnictví jiných osob. K úplnému vyvlastnění církevního majetku a jeho převedení do vlastnictví státu bez náhrady došlo ale po změně režimu v padesátých letech. Církev se staly zcela finančně i hospodářsky závislé na státu.

Po listopadové revoluci v roce 1989 je zákonodárci schvalována celá řada restitučních předpisů, která se vztahovala na zmírnění některých majetkových křivd. Pouze církevní restituce se však staly významným, diskutovaným tématem, a to na nejvyšší politické úrovni i u široké veřejnosti, kterou rozděluje na akceptanty a odpůrce.

Problematika církevních restitucí, tedy navrácení původního historického majetku církvím a řešení finanční odluky státu a církví, byla ukončena přijetím zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Od účinnosti tohoto zákona dochází k navrácení majetku formou naturální restituce v odhadované výši 75 mld. Kč a církvím bude vyplácena finanční náhrada ve výši 59 mld. Kč po dobu třiceti let za majetek, který již nelze vydat. Po dobu sedmnácti let bude stát církvím poskytovat nadále finanční příspěvky, a to z důvodu přechodného období vedoucího k úplnému samofinancování církví, které se tak stanou finančně i hospodářsky nezávislými na státu.

Restituční proces má tedy významnou ekonomickou dimenzi, založenou na právní regulaci, což rezonuje se studiem na Provozně – ekonomické fakultě a zpracováním diplomové práce na katedře práva.

Svémi důsledky zasahuje, zejména restitucí nemovitostí, do všech regionů České republiky a souvisí s výkonem působnosti místních správních orgánů, tedy téma konvenuje i s koridorem oboru studia Veřejná správa a regionální rozvoj. Jako pro exponenta státní správy je téma užitečné i pro mou profesní orientaci a pro mé pracoviště.

Každá strana má rub a líc a na problematiku církevních restitucí nelze nahlížet černobíle. Církevní restituce jsou stále živým a otevřeným tématem, s mnoha aspekty právními, ekonomickými i sociálními, což dokládá i nedávná medializace tohoto tématu po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, podle níž by mělo dojít ke změně podmínek, za kterých bude církvím poskytována finanční náhrada.

Po přijetí zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi uplynulo pouhých pět let. Jde o krátkou dobu na kvalifikované závěry, ovšem řadu trendů lze již z výsledků hospodaření a výročních zpráv církví předjímat.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je systematický výklad právně – historického rámce koexistence státu a církví se zvláštním zřetelem na financování církví a náboženských společností. Dílčím cílem práce je zhodnocení vývoje po roce 1989, vedoucího k majetkovému vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi na základě zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

V průběhu naplňování cíle nám rovněž vyniknou úskalí procesu vedoucího k přijetí zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, a to na platformě politické, ekonomické a sociální, jakož i přístupy jednotlivých vlád k řešení otázky zmírnění majetkových křivd, které byly církvím způsobeny v padesátých letech dvacátého století zabavením majetku a jeho převedením do vlastnictví státu. Značná pozornost je věnována detailnímu rozboru a komentářům k jednotlivým ustanovením zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi, s cílem představit složitou problematiku církevního předpisu.

2.2 Metodika

Diplomová práce s názvem „Financování církví ve světle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi“ je tvořena teoretickou a praktickou částí. Nejprve je vytvořen „myšlenkový projekt práce“, včetně předběžného výběru zdrojů, dat a informací. Na základě sběru dat, informací a studia literatury jsou zpracovány obě části diplomové práce.

K vypracování teoretické části práce je využita rešeršní metoda existující odborné literatury a analytická metoda, zejména analýza textu právních předpisů.

Následně je v práci zpracována komparace, Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky, neschváleného, vládního návrhu zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem v době nesvobody z roku 2008 a přijatého zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi z roku 2012, který z velké části nepřijatý zákon kopíroval.

Na základě syntetizace poznatků z teoretické části, a to vše v historickém vývojovém rámci, je zpracována vlastní, praktická část práce.

Praktická část práce pracuje s konkrétními empirickými údaji, podepřenými ověřenou statistikou a ústí do případové studie v konkrétní diecézi a farnosti. Vedle terénního výzkumu je provedena analýza existujícího hospodaření a finanční situace zvolených objektů. V diskusi je provedeno kritické zhodnocení praktických problémů, které restituce přinesly orgánům samosprávy.

Konkrétně praktická část práce také vychází částečně z citovaných a internetových zdrojů. Dále z interních dokumentů a rozhovorů se zaměstnanci Ministerstva zemědělství a z účasti na jednáních povinných a oprávněných osob. Jako další zdroj lze uvést rozhovory s duchovním správcem Římskokatolické farnosti Sázava – Černé Budy P. PhDr. Mgr. Radimem Cigánkem a vedoucím oddělením správy majetku diecéze královehradecké Mgr. Tomášem Uhlířem.

V diskusi je provedeno kritické zhodnocení praktických problémů, které restituce přinesly orgánům samosprávy. V závěru je učiněn pokus na základě extrapolace současného stavu nastínit perspektivu delšího vývoje vztahu církve a státu, zejména v oblasti finanční situaci církví, konkrétně katolické církve.

Základními metodami při zpracování práce byly rešeršní metoda, analýza, komparace, syntetizace poznatků, terénní výzkum, kritické hodnocení, extrapolace a případová studie.

3 Teoretická východiska

3.1 Vývoj vztahu církví a státu na českých historických územích

V první kapitole se práce věnuje výkladu klíčových pojmů, které se týkají církví a náboženských společností, vztahu státu a církve a systematickému historicko – právnímu výkladu souvislostí, a to na pozadí dějinných událostí katolické církve, coby dominantního subjektu dějin. Na jedné straně stojí vedle sebe jako rovnocenní partneři, kteří se navzájem potřebují a na druhé straně jako dva samostatné subjekty usilující o vliv na území současné Evropy. Právně historický exkurz se nebude dopodrobna věnovat všem historickým etapám, nosným tématem bude období po roce 1989.

3.1.1 Klíčové pojmy

Církev a náboženské společnosti

Výraz *církev* pochází z řeckého „*kyriaké*“, tj. Pánova a označuje se jako „*ekklésia tú Kyriú*“, tj. shromáždění Pánovo¹. Výraz je spojen pouze s křesťanským náboženstvím a Pánem je myšlen Ježíš Nazaretský. Ten kolem roku 27 začíná promlouvat k lidem a ze svých stoupců vybírá dvanáct učedníků, apoštolů, jejichž posláním je získávat pro Ježíšovo učení stoupence ze všech národů po celém světě. Jde o první instituci uvnitř církve. Pojmem *církev* je myšlena jedna univerzální církev, ale v textu bude používáno množné číslo jako označení souboru jednotlivých dílčích (partikulárních) církví. Výraz *náboženské společnosti* se používá ve střední Evropě pro ta společenství, která jsou jiná než křesťanská. Jmenujme náboženskou společnost islámskou, židovskou nebo třeba buddhistickou.² Práce se zabývá církví většinovou, římskokatolickou.

Právo církví a náboženských společností

Církev jsou konfesním společenstvím věřících a řídí se vlastním právem, právem církevním. Až do doby reformace se vedle sebe uplatňovalo právo církevní a právo sekulární. Naopak doba absolutismu je charakterizována zdůrazňováním aktivních zásahů státu do života společnosti, centralismem a netolerancí k církvi jako druhému subjektu existujícímu vedle státu s podílem vlivu a moci ve společnosti. Historicky se pro právo

¹ TRETERA, J. R., ZÁBOJ, H. Konfesní právo, 2015, str. 25

² TRETERA, J. R., Konfesní a církevní právo, 1997, str. 9-23

církvi a náboženských společností používají dva pojmy, právo kanonické a právo církevní. Pojem „*právo kanonické*“ vznikl ve 4. st. s vydáváním církevních předpisů, kánonů. V novodobé historii se pro právní předpisy používá mimo jiné označení zákon – „*lex*“ a ve světové literatuře se píše o právu církevním. Konfesní právo je naopak výrazem pro státní právo církevní.³

Systémy vztahu státu a církvi obecně

Na základě právní úpravy vztahu státu a církvi rozlišujeme dva konfesněprávní systémy, a to státy konfesijní a státy světské. Konfesijní stát se vyznačuje preferencí jednoho náboženství s tím, že ostatní vyznání se vylučují nebo tolerují. Podle těchto kritérií dělíme konfesijní státy na toleranční a netoleranční. Jako příklad konfesijního státu lze uvést Izrael a většinu států s muslimskou většinou obyvatel. Ke konfesijním státům patří i stát „*a rebours*“ (opačné orientace). V českých dějinách jde o historickou etapu komunistického režimu, který náboženství nahradil ateismem. Organizované prvomájové průvody, vítání občánků, projevy komunistických funkcionářů lze přirovnat k náboženským procesím, církevním obřadům a kázáním.⁴

Světský stát (sekulární) je charakterizován svou neutralitou a neztotožněním se s žádným vyznáním, náboženstvím a ateistickou ideologií. Ke všem partikulárním církvím a konfesím přistupuje na základě principu parity. Světský stát rozdělujeme na dva typy, a to na státy odlukové a kooperační. Odlukový stát se vyznačuje odděleným postavením státu a církve, kdy stát nezasahuje do vnitřních záležitostí církve. Nicméně oba partneři spolupracují a někdy dochází i k mírné podpoře církvi státem v sociálních oblastech. Příkladem je systém ve Francii. Tento typ státu se vyskytuje spíše v historii. Někdy byl tento typ zneužíván pro odsun církve na okraj společenských událostí. Druhý typ, stát kooperační je nejrozšířenější a k tomuto typu lze přiřadit většinu států Evropské unie. Je nutné podotknout, že kooperace státu a církve je oběma stranám prospěšná pro blaho obecných záležitostí. Demonstrativně lze uvést kromě pastorační činnosti práci církve ve školství, péči o nevléčitelně nemocné v léčebnách pro dlouhodobě nemocné, podpora⁵

³ TRETERA, J. R., Konfesní a církevní právo, 1997, str. 24-29

⁴ TRETERA, J. R., Stát a církev v České republice, 2002, str. 11-17

⁵ Tamtéž

cestovního ruchu návštěvami klášterů, kostelů, poutních míst, dále pořádání koncertů v kláštorech, pomoc pro bezdomovce a sociálně slabé vrstvy obyvatel.⁶

Restituce

Slovo restituce pochází z latinského „*restitutio*“. Pojem v právním slova smyslu lze formulovat jako obnovení původního právního stavu „*restitutio in integrum*“.⁷ Moderní restituce jsou odlišné a nejsou jednoduchým návratem do předešlého stavu. Prosté by bylo zrušit platné právní akty s obsahem, který odporuje právním principům a spravedlnost nechat na účastnících sporu. Církevní restituce bylo nutné pro svou složitost řešit legislativně, a to je také důvodem restitučních zákonů (viz dále).⁸

Financování církví

Financování církví je nosným tématem diplomové práce, a proto je zařazeno mezi základní pojmy v úvodu práce. Kapitola věnovaná tomuto tématu se zabývá výkladem financování církví, zejména katolické, v historickém kontextu církevních dějin a obsahuje demonstrativní výčet finančních zdrojů, ze kterých byla hrazena činnost této instituce.⁹

Financováním církví se rozumí mimo jiné:

- Výnos vlastního majetku

Jednalo se o nabytí majetku darováním či odkazem z řad šlechty a měšťanstva, později i od bezdětných zámožných věřících či kajících. Nepatrná část majetku pocházela z darů Koruny.

- Náhrada za sekularizovaný církevní majetek

Jedná se o náhradu za odcizený církevní majetek.

- Výnos náboženských fondů

Zemské náboženské fondy (matice) jsou zvláštní majetkové podstaty, ve správě státu, za účelem podpory Katolické církve. Šlo o kombinaci příjmů z církevního

⁶ TRETERA, J. R., Stát a církve v České republice, 2002, str. 11-17

⁷ HENDRYCH, D. et al., Právní slovník, 2009, str. 926

⁸ KOLÁŘ P., KRÍŽ, J., Zamyšlení nad vyrovnáním státu s církvemi, 2009, str. 18

⁹ TRETERA, J. R., Stát a církve v České republice, 2002, str. 120-124

majetku, z majetku ze zrušených klášterů za císaře Josefa II., z příjmů obročí¹⁰, latinsky „*beneficium*“, odevzdávaných církví po dobu vakance¹¹ a z odvodů ze solní pokladny (cla).

- Kongruové a dotační příspěvky poskytované státem

Stát byl zavázán formou kongrua¹² na základě Kongruových zákonů zajišťovat výživné pro kněze, kteří nebyli vůbec nebo jen částečně zajištěni z výnosů z obročí.¹³

- Sbírky

Jedná se o osobní příspěvky věřících při mši svaté. Dnes jsou to sbírky při nedělních a svátečních mších.

- Intence a jiné příspěvky

Jednalo se o odměnu pro kněze za úkony jako křty, svatby, pohřby. Záleželo na konkrétní diecézi, zda tento příjem zůstal jako osobní majetek knězi či zda připadnul církvi.

- Věno

Pro činnost klášterů kromě výnosů z klášterního majetku sloužilo také věno, které příchozí přinášeli podobně jako při svatbě. Tento požadavek nebyl uplatňován pro chudé.¹⁴

3.1.2 Veřejný zájem

S pojmem „*veřejný zájem*“ se můžeme setkat na řadě míst v právním řádu České republiky. Na jedné straně se s ním setkáváme v rovině ústavního pořádku, a to v čl. 11 Listiny základních práva a svobod¹⁵, kde je v odst. 2 čl. 11 zakotveno vlastnické právo¹⁶

¹⁰ Jméni, které se souhlasem církevní autority jiná právnická osoba uvnitř církve založila, aby jeho výnos sloužil obživě

¹¹ Uprázdňení biskupského stolce, případně i jiného církevního úřadu

¹² Výživné kněze pracujícího v duchovní správě

¹³ TRETERA, J. R., Stát a církev v České republice, 2002, str. 120-124

¹⁴ KALNÝ, M., Církevní majetek a restituce, 1995, str. 10-11

¹⁵ Vyhlášená usnesením č. 2/1993 Sb.

a v odst. 4 čl. 11 možnosti nuceného omezení či vyvlastnění vlastnického práva¹⁷. Na druhou stranu je obsažen i v řadě zákonných předpisů převážně veřejného práva, ale je možné jej nalézt i v normách práva soukromého.¹⁸ Konkrétně je tento pojem užit např. ve správním řádu¹⁹, stavebním zákoně²⁰, zákoně o vyvlastnění²¹, zákoně o majetku státu²² či ve vodním zákoně²³.

I přes častý výskyt není tento pojem v právním řádu České republiky definován a spadá do kategorie tzv. neurčitých právních pojmů²⁴. Obsah a rozsah těchto pojmů je tedy neurčitý, má být posouzen státní správou, a to vždy ve vztahu ke konkrétnímu případu²⁵. Není bez zajímavosti, že zde sice existovaly určité pokusy o pozitivní zákonné vymezení pojmu „*veřejný zájem*“, zvláště ve vztahu ke konkrétním situacím v oblasti vyvlastňování, ale tomu zamezil Ústavní soud, který ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/04 ze dne 28. 6. 2005²⁶ (modernizace vodní cesty vymezené konkrétními km vodních toků), a opakovaně pak i v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/08 ze dne 17. 3. 2009²⁷ (výstavba vzletové a přistávací dráhy 06R – 24 L letiště Praha Ruzyně), konstatoval, že je nepřijatelným zásahem do dělby moci, pokud zákon stavoví, že určité konkrétní stavby jsou realizovány *ve veřejném zájmu*: „...*tento případný závěr má být podle obecných předpisů až výsledkem individuálního posouzení všech zájmů v území ze strany příslušných správních orgánů*“.²⁸

¹⁶ Článek 11 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

¹⁷ Článek 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod

¹⁸ Mgr. Jana Křížová, *Veřejný zájem- pojem a jeho použití ve správním právu: Studie č. 5.352* [online]. 2016 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/10/33/00103353.pdf>

¹⁹ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ Zákon č. 183/2004, stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů

²¹ Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), ve znění pozdějších předpisů

²² Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů

²³ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

²⁴ Vedle pojmu „*veřejný zájem*“ se mezi neurčité právní pojmy řadí např. „*veřejný pořádek*“, „*ohrožení*“ zájmu chráněného zákonem, „*bezúhonnost*“, „*jednání v souladu s dobrými mravy*“, „*přiměřená lhůta*“ apod.

²⁵ Mgr. Jana Křížová, *Veřejný zájem- pojem a jeho použití ve správním právu: Studie č. 5.352* [online]. 2016 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/10/33/00103353.pdf>

²⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/04 ze dne 28. 6. 2005, publikovaný jako 327/2005 Sb., dostupný z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=47&pos=1&cnt=5&typ=result>

²⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/08 ze dne 17. 3. 2009, publikovaný jako 124/2009 Sb., dostupný z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=61851&pos=1&cnt=2&typ=result>

²⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/08 ze dne 17. 3. 2009, publikovaný jako 124/2009 Sb., dostupný z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=61851&pos=1&cnt=2&typ=result>

Od zmíněných případů je však nutné striktně odlišovat situace, kdy se spojení *veřejného zájmu* a realizace některých specifických staveb, zařízení či činností připouští. Typicky se může jednat o stavby, zařízení nebo činnosti v technické a dopravní infrastruktuře (např. silnice, železnice), elektrárenství, plynárenství, teplárenství a vodárenství.²⁹

Obecně platí, že existenci veřejného zájmu je třeba nalézat a s ohledem na pluralitu zájmů (soukromých, kolektivních i veřejných) nelze *a priori* pro konkrétní případ stanovit, co je „*privilegovaný*“ veřejným zájmem. Naopak převaha konkrétního zájmu musí být výsledkem pečlivého poměření všech relevantních zájmů s tím, že by měla být řádně zdůvodněna.³⁰ Důvodem je, že na sebe mnohdy narážejí zájmy, které by v jiných případech samy o sobě mohly být posouzeny jako pro konkrétní opatření zcela postačující.³¹

V konkrétním případě „*privilegovaný*“ veřejný zájem by měl obstát v testu, který Ústavní soud nastavil pro účely posouzení kolize základních práv a svobod, konkrétně testu: a) vhodnosti, tj. zda omezením dojde k dosažení sledovaného cíle, b) potřebnosti, tj. zda není možné takového cíle dosáhnout jinými prostředky a c) závažnosti, tj. zda se jedná o zájmy téže intenzity a v případě, že ano, je nutné maximálně šetřit zájmu v konkrétním případě „*neprivilegovaného*“.

Z výše uvedeného vyplývá, že obsah a rozsah pojmu „*veřejný zájem*“ není možné paušálně definovat. Tento pojem patří mezi tzv. neurčité právní pojmy a jako takový je dynamický, mění se v čase, ale i s ohledem na podmínky konkrétní situace. Jakkoli za určitých okolností může být legislativa k interpretaci tohoto pojmu více či méně návodná, obecně platí, že je třeba, aby byl veřejný zájem nalézán státní správou.³²

²⁹ Mgr. Jana Křížová, *Veřejný zájem- pojem a jeho použití ve správním právu: Studie č. 5.352* [online]. 2016 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/10/33/00103353.pdf>

³⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/04 ze dne 28. 6. 2005, publikovaný jako 327/2005 Sb., dostupný z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=47&pos=1&cnt=5&typ=result>

³¹ Mgr. Jana Křížová, *Veřejný zájem- pojem a jeho použití ve správním právu: Studie č. 5.352* [online]. 2016 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/10/33/00103353.pdf>

³² tamtéž

3.1.3 Církev, stát a finance v historickém kontextu

Církevní restituce rozdělily po roce 1989 českou veřejnost i polickou scénu. Pro pochopení souvislostí je nutná znalost problematiky historického vývoje v českých zemích v kontextu financování církví, nabývání církevního majetku a vývoje správního území.

1. etapa od 9. do 13 století

Český Přemyslovský stát byl od počátků státem křesťanským. Christianizace byla předpokladem vzniku základních forem církevní správy na našem území. Organismus církve vzešel z římské městské společnosti a byl vázán na principy města, ale ne na státy. Základní soustavu norem tvořila soustava římského práva. Byla vytvořena soustava vlastnických kostelů, což znamenalo, že kostely a kláštery, ale i dary, statky a důchody patřily svým zakladatelům a jejich dědicům, světcům³³ a nemohly být od kostela odděleny. Tato zásada vycházela z germánských právních zvyklostí, tedy že vše, co se na půdě postaví, patří vlastníkovu půdy. Možná je těžko pochopitelné, že zakladatelé zodpovídali i za duchovní správu, a to prostřednictvím dosazovaného kněze. Neexistovala však žádná vazba mezi klerikem a ani mezi klerikem a biskupem, jako představitelem církevní správy. Původní kanonické pojetí vlastnictví darovaného majetku bylo charakteristické nezávislostí církve na světské moci a boje o prosazení tohoto původního pojetí byly součástí vývoje církevní správy v každé zemi.³⁴

V roce 1054 byla církev rozdělena na západní a východní, na Západě byla ukončena feudalizace církve a dotvořeno pojetí papežského primátu. V 9. -10. století byly Čechy součástí diecéze³⁵ řezenské, v letech 973 – 976 vzniká biskupství v Praze z iniciativy knížete Boleslava I. (uskutečněno za Boleslava II.), dochází k církevnímu osamostatnění se země a český kníže se stává vlastníkem biskupského kostela (původní Václavova rotunda sv. Víta), což vyplývá z jeho titulu zakladatele. Roku 1068 bylo založeno biskupství v Olomouci Vratislavem II. při kostele sv. Petra. Oba biskupové jsou závislí na českém knížeti, bez vlivu na ostatní kleriky. V 10. – 11. století byl zakladatelem většiny kostelů kníže. Kostely byly zakládány u hradisek, které nabývaly na síle jako správní

³³ Ti, kterým byl kostel zasvěcen

³⁴ HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, 2005, str. 172

³⁵ Část církve, tvořené jejími členy na určitém území pod vedení biskupa

střediska a s nimi i hradské kostely, v jejichž čele stál arcikněz, jmenovaný knížetem a shromažďujícím okolo sebe kleriky. Hradské kostely měly farní práva a tato nejstarší církevní instituce byla nazývána velkofarnostní. V tomto období dochází k zakládání kostelů velmoži ve venkovských oblastech, ovšem bez farních práv. Důležitým mezníkem je reformní snaha o emancipaci církve biskupem Jindřichem Zdíkem, který byl zakladatelem moravských šesti arcijáhenství, první složky církevní správy nezávislé na moci světské. Na rozdíl od arcikněží nebyli arcijáhni³⁶ závislí na knížeti, ale plně podléhali biskupovi. V pražské diecézi došlo ke zřízení deseti arcijáhenství ve střediscích biskupských statků později, za biskupa Daniela I., který byl spíše diplomatem s velkým rozhledem než reformátorem. Arcijáhni byli jako na Moravě přímo závislí na biskupovi. Velkofarnosti ztratily na významu a nejvýznamnějšího postavení nabývaly kapitulní kostely, v jejich čele stál probošt a na druhém místě děkan. Důležitou změnou, kterou prosadil biskup Jindřich Břetislav, stvrzenou roku 1212 podpisem Zlaté buly sicilské, byl přechod investitury pražských biskupů z císaře na českého krále. Roku 1216 biskup Ondřej neváhá a požaduje pro církevní správu placení plného desátku, imunitu církevních statků a soudní exempci³⁷ duchovenstva. Tyto požadavky byly stvrzeny podpisem Přemyslovy listiny roku 1222, ovšem k praktickému uplatňování konkordátu³⁸ došlo až ve 14. století.³⁹

Roku 976 zavádí první pražský biskup Dětmar pro poddané placení desátku jako 40. díl roční úrody. V době platnosti germánského práva náležela jedna čtvrtina desátku biskupovi a tři čtvrtiny majiteli kostela na provoz kostela, investice, placení duchovních. Z církevního desátku se hradila mimo jiné i péče o chudé a nemocné. Na přelomu 12. a 13. století, v době reformního hnutí a snahy o emancipaci církve dochází po podpisu listiny mezi králem Přemyslem Otakarem I. a pražským biskupem Ondřejem k nahrazování systémů vlastnických kostelů patronátním právem. Zakladatelé uznali církev vlastníkem kostelů, přispívali na údržbu, ale ponechali si vliv na jmenování duchovních. Od podpisu smlouvy jsou všechny církevní objekty majetkem církve a v zemských deskách se na konci 13. století objevuje jako zapsaný vlastník také církev. Tato dohoda s sebou nesla uvalování

³⁶ Historicky v latinské církvi představitel většího okrsku v rámci diecéze

³⁷ Vynětí jisté skupiny osob z pravomoci

³⁸ Obecné označení jakékoliv smlouvy, jejíž jednou stranou je Apoštolský stolec a druhou stranou některý stát nebo jiná politická entita

³⁹ HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, 2005, str. 172-177

vyšších daní, mimořádných daní v době válek a zajišťování hostin v době návštěv knížecích družin. Nebylo ojedinělé, když se původní zakladatel dožadoval od klášterů finanční výpomoci či zastavoval klášterní majetek.⁴⁰

2. etapa od 13. – 14. století

Od roku 1204, kdy byli čeští panovníci dědičnými králi, česká země vzkvétala a za vlády Karla IV. docházelo k největšímu rozmachu církve. Zásady kanonického práva jsou zjevné ve správní struktuře středověké církve, ve které nabývají vlivu právníci, kteří vytlačili správní funkce na benefičiálním základě. Rozvoj oficií byl svázán s přijetím kanonického práva jako základu církevní organizace. V Čechách roku 1344 je povýšeno pražské biskupství na arcibiskupství v souvislosti se snahou o vybudování nové centralistické organizace na rozdíl od dřívějších menších územních celků spravovaných benefičiáty. Centrální řízení umožnilo faktickou kontrolu v duchovní správě a nejdůležitějším článkem správy byl zástupce arcibiskupa, generální vikář.⁴¹

Byla postavena řada gotických kostelů, církvi patří jedna třetina veškeré půdy, a to vede ke skryté závisti, která se projeví útokem lidu proti katolickým kostelům a klášterům dne 17. září 1419. To vede k bouřím a husitské revoluci, za které bylo zničeno kromě uměleckých předmětů i 170 klášterů a několik set kostelů.⁴²

V období husitské revoluce města odňala veškeré majetky a platy církevních institucí a použila je na světské účely.⁴³ V červenci roku 1420 byly husity představeny čtyři doktríny, jako jejich programová východiska. Jednalo se o svobodu kázání, přijímání pod obojí, odnětí majetku církvi a návrat k chudobě, veřejné trestání těžkých hříchů. Města a šlechta církvi sebrala lesy a pole.⁴⁴

3. etapa od 15. do 17. století

Za husitských válek přišla církev o dvě třetiny majetku. Zbylá část se zachovala na území, které zůstalo pod vlivem katolických měst a šlechty. Mnoho klášterů svoji činnost

⁴⁰ KALNÝ, M., Církevní majetek a restituce, 1995, str. 12

⁴¹ HLEDÍKOVÁ, Z., Úřad generálních vikářů Pražského arcibiskupa v době předhusitské, 1971, str. 7

⁴² Tamtéž, str. 13

⁴³ HOFFMANN, F., Středověké město v Čechách a na Moravě, 2009, str. 229

⁴⁴ KALNÝ, M., Církevní majetek a restituce, 1995, str. 13

neudrželo a zaniklo. Arcibiskupství zůstalo dlouhou dobu neobsazeno a první arcibiskup žil z řádového jmění.⁴⁵ Obnova pražského arcibiskupství je datována k roku 1556.⁴⁶ Snahou o částečné zklidnění situace bylo rozhodnutí husitského krále Jiřího z Poděbrad o navrácení části majetku některým klášterům a pražskému arcibiskupovi byl králem Ferdinandem I. přiznán roční důchod.⁴⁷ V době německé reformace se rozšiřovaly nové náboženské směry jako luteránství a kalvinismus. Katolická církev se stabilizovala a nařízeními z koncilu v Tridentu (1545-1563) směřovala za podpory státu k vnitřní obnově církve a k úkolu duchovenstva o péči věřících a jejich ochranu před nekatolickým učením. Této snaze ve velké míře pomáhal jezuitský řád, který měl ve svých řadách disciplinované muže, šířící mezi lidem katolickou víru. Odezvou nekatolíků byla snaha o legalizaci dvojvěří, které dosáhli majestátem Rudolfa II. roku 1609 (tzv. Rudolfův majestát). Pokusy o rekatolizaci vedou ke stavovskému povstání a bitvě na Bílé hoře.⁴⁸

4. etapa od 17. – 18. Století

Období, které lze vymezit vítězstvím na Bílé hoře roku 1620 do doby nástupu Marie Terezie, se vyznačuje rekatolizací. V době pobělohorské roku 1624 Ferdinand II. prohlásil katolické náboženství za jediné státem uznané, vedle kterého nicméně nadále existují židovské obce. Restituce církevního majetku rozchváceného v husitských válkách neproběhla z důvodu nelibosti šlechty a měst. Náhradou za nevrácený církevní majetek byl církvi přiznán podíl z cla dovážených do Čech. Konfiskovaný majetek připadl šlechtě a městům.⁴⁹

Období po Bílé hoře, zvané jako rekatolizace, bylo složité pro nekatolické kněží, kteří byli ze země vykázáni, i pro poddané, kterým za nepřistoupení ke katolické víře byly, na základě císařské rezoluce z roku 1626, zastavovány měšťanské živnosti, polovina jmění jim byla odebrána a byl jim zakazován vstup do manželství.⁵⁰ Doba reformace s sebou přinesla zásadní otázku pro vztah státu a církve, a to zda jedno vyznání podporovat a ostatní tolerovat nebo zajistit paritu pro všechny konfese. Od zásady „*cuius regio, eius*

⁴⁵ Tamtéž, str. 13

⁴⁶ MIKULEC, J., Pobělohorská rekatolizace v českých zemích, 1992, str. 4

⁴⁷ KALNÝ, M., Církevní majetek a restituce, str. 13

⁴⁸ MIKULEC, J., Pobělohorská rekatolizace v českých zemích, 1992, str. 3-9

⁴⁹ KALNÝ, M., Církevní majetek a restituce, str. 14

⁵⁰ BÍLEK, T. V., Reformace katolická, 1892, str. 115

religio“, neboli *čí země, toho náboženství*, se začalo ustupovat až v období osvícenského absolutismu koncem 18. století.⁵¹

5. etapa od 18. – 20. století

Od Bílé hory byla katolická církev privilegovaná a univerzální institucí. Vlivem jurisdikcionalismu⁵² se však panovníci v katolických zemích snaží omezit vliv papeže a na území států si vyhrazují práva, jak zasahovat do vnitřní správy církve. Již Karel VI. zakázal roku 1723 nakupovat církvi nemovitosti. V habsburských dědičných zemích dochází v 18. století v souvislosti s osvícenstvím a racionalismem k naplňování politiky nadvlády státu nad církví. Panovník k tomu využívá následujících práv:

Ius advocatiae seu ius protectionis – státní dozor nad církevním majetkem

Ius supremi dominii – možnost sekularizace majetku, zdanění

Ius inspectionis – právo dozoru nad řády, poutěmi, publikováním

Ius apellationis – možnost odvolání proti církevnímu rozhodnutí ke státním orgánům

Ius cavendi – schvalování papežských nařízení panovníkem

Ius nominationis – právo rozhodovat o obsazování úřadu biskupem.⁵³

Klíčové reformy ve vztahu státu a církve byly provedeny za vlády Marie Terezie a Josefa II. (tzv. josefínské reformy). Za Marie Terezie bylo zřízeno zvláštní církevní oddělení, církev byla pod přísným státním dozorem, Nadační majetek byl převeden k dispozici armádě a veřejnému školství. Obroční jmění⁵⁴, jmění kostelů a nadací podléhalo kontribuci⁵⁵. Omezení se týkala zakládání nových klášterů, přijímání nových členů bylo omezeno co do počtu (tzv. „*numerus clausus*“), korespondence duchovenstva byla zaslána přes státní radu.⁵⁶

Za Josefa II. bylo církevní oddělení nahrazeno dvorskou duchovní komisí, zřízenou pro provádění změn v církevní správě. Komise vydávala nařízení po vertikále, shora přes biskupy, vikáře a faráře. Od roku 1781 dochází k rušení klášterů, které se nevěnovaly

⁵¹ TRETERA, J. R., *Konfesní a církevní právo*, 1997, str. 78

⁵² Nadřazenost státu nad církví, státní církevnictví

⁵³ TRETERA, J. R., *Stát a církev v České republice*, 2002, str. 18-19

⁵⁴ Fondy na výživu farářů

⁵⁵ Daň

⁵⁶ TRETERA, J. R., *Stát a církev v České republice*, 2002, str. 19-20

veřejnému zájmu jako vzdělávání, vědě, charitě či zdravotnictví. Sekularizace se dotkla 74 klášterů v Čechách a 49 na Moravě a jejich jmění bylo převedeno do zřízeného náboženského fondu, který měl sloužit k budování nových farních obvodů a k provádění reformy.⁵⁷ Zemské náboženské fondy byly později spojeny do Náboženské matice, z které byly financovány vesnické kostely a 250 nových farností. V dobách za Josefa II. snížil pozemkový fond církví z 10 % na 3 % půdního fondu dnešní České republiky.⁵⁸

Jako příklad, do jakých podrobností šly reformy Josefa II., lze zmínit nařízení o počtu svíček, který může být v kostele zapálen, omezení procesí s přenocováním, zásahy do liturgických záležitostí, pohřbívání mrtvých do pytlů, aby se ušetřilo dřevo. Dne 13. 10. 1781 císař Josef II. vydává toleranční patent, který zaručuje působení nekatolíkům, tedy evangelických církví vyznání augsburského a helvetského a pravoslavné církve. Toleranční období v letech 1781 – 1861 je i přes vydání patentu charakterizováno silnou podporou katolické církve. Roku 1811 dochází ke státnímu bankrotu, ekvivalentně k tomu ke snížení náboženských fondů. Do těch jsou převáděny státní peníze formou půjček, které církve do roku 1855 musejí vracet z výnosu z majetku a ze solního cla.⁵⁹

Revoluční rok 1848 byl pozitivním obdobím pro nastavení vnitřního i vnějšího uspořádání samosprávy církve. Všem občanům zaručuje svobodu víry a svědomí „Pillersdorfova oktrojovaná ústava“ z dubna 1848.⁶⁰

Poměr státu a církve vymezuje oktrojovaná ústava z března 1849, která zajistila církvi autonomii pro správu vlastních záležitostí. V dubnu 1850 vešly v platnost dva císařské patenty, které zaručovaly církvi autonomii v rozhodování o vnitřních věcech. Znamenalo to de facto zrušení nařízení „*placetum regium*“⁶¹ a zrušení josefínského dohledu státu nad katolickou církví.⁶²

⁵⁷ Zdeňka Hledíková, Jan Janák, Jan Dobeš, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, 2005, str. 192

⁵⁸ KALNÝ, M., Církevní majetek a restituce, 1995, str. 15

⁵⁹ TRETERA, J. R., Stát a církve v České republice, 2002, str. 20-25

⁶⁰ Tamtéž, str. 26

⁶¹ Královský souhlas s církevními zákony

⁶² HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, 2005, str. 194

Roku 1851 byla „silvestrovskými patenty“ občanům jejich práva odňata s výjimkou církví a náboženských společností, kterým zůstala ponechána. Roku 1855 byla uzavřena mezinárodní smlouva, konkordát, mezi Apoštolským stolcem a císařem Františkem Josefem I., kterou církev získává větší samostatnost. Katolická církev je ve smlouvě ujistěna o svých privilegiích a zůstává jí i dohled nad všeobecným školstvím, což narušuje začínající paritní systém. Od přijetí únorové ústavy z roku 1860 lze hovořit o začátcích systému světského kooperačního státu. Roku 1861 je vydán císařský patent č. 41/1861 ř. z., který je nazýván „*protestantským patentem*“. Znamená to existenci dvou systémů práva, a to evangelického církevního práva a státního práva konfesního. Po přeměně habsburské monarchie po tzv. rakousko – uherském vyrovnání a vzniku Rakouska – Uherska je vydána v roce 1867 prosincová ústava, která zaručuje vysokou úroveň náboženské svobody a všech občanských práv a je platná až do října 1918.⁶³

V roce 1870 je po Prvním Vatikánském koncilu na základě vyhlášení papežské neomylnosti dána jednostranná výpověď konkordátu a květnovými zákony z roku 1874 se v Rakousku dostává jako za církevní politiky Marie Terezie a Josefa II. církev pod přísný státní dohled. Vnitřní záležitosti církve zůstaly zachovány, jsou upraveny vnější poměry Katolické církve, a to omezením církevní legislativy státními zákony. Demonstrativně lze uvést státní ochranu nad církevním majetkem, úpravy ve výkonu církevní moci a obsazování úřadů, povinnost⁶⁴ odvádět interkalární příjem⁶⁵ do náboženských fondů, povinné odvody formou kostelní přirážky k obecní dani, tzv. kostelní konkurence, kdy každý člen církve musel přispívat na potřeby své farnosti. Úpravy se dotkly i náboženských fondů, kdy duchovní odváděli podíl ze svého obročního příjmu, který ovšem také zahrnoval štolové poplatky, dary, příspěvky členů církve, do fondu. Placení příspěvků se týkalo navíc klášterů. Je to období vměšování se státní správy do církevního života a ve správě jmenování o závislost na státních úřadech. V roce 1874 je přijat zákon č. 68/1874 ř. z., o zákonném uznání společností náboženských,⁶⁶ kterým je dovršen systém paritně – koordinační, který se uplatňoval až do roku 1949.⁶⁷

⁶³ TRETERA, J. R., Stát a církve v České republice, 2002, str. 27-33

⁶⁴ TRETERA, J. R., Stát a církve v České republice, 2002, str. 27-33

⁶⁵ Příjem z neobsazených obročí

⁶⁶ Zákon č. 68/1874 ř. z., o zákonném uznání společností náboženských

⁶⁷ TRETERA, J. R., Stát a církve v České republice, 2002, str. 27-33

6. etapa od 20. – 21. století

Období První republiky je charakteristické revoluční náladou ve společnosti a odporem vůči církvi, která byla spojována s habsburskou monarchií. Budování samostatného státu oslabovala ofenzíva proti německé menšině v letech 1918 až 1920 a krátce poté i proti dělnické třídě a komunistické straně, která nabývala na síle. Obyvatelé požadovali odluku státu a církve a vyloučení vlivu církve na školství a uzákonění těchto požadavků v Ústavě z roku 1920, k čemuž ale nedošlo⁶⁸.

Československá republika preferovala sekularizovanou společnost, která respektuje různá náboženská vyznání a roku 1920 se od katolické církve oddělila Církev československá. Katolická církev je pod právní ochranou státu, v platnosti zůstává zákon č. 50/1874 ř. z., o vnějších poměrech katolické církve⁶⁹, ale stát sáhne na majetek církve první velkou pozemkovou reformou ve prospěch chudého zemědělského obyvatelstva. Zmíněná reforma postihuje nejen církve, ale i velkostatkáře a zákonem č. 215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového⁷⁰, je odebráno vlastníkům pozemků celkem 2 358 204 ha půdy, z 31,5 % se jednalo o zemědělskou půdu a z 68,5 % o lesní půdu. Z této celkové výměry bylo odebráno katolické církvi 234 119 ha církevní půdy. Vyvlastnění se mohlo týkat pozemků nad 150 ha u zemědělské půdy a u veškeré půdy nad 250 ha. Je nutné podotknout, že stát uznal majetek církve, pozemky vyvlastnil za finanční náhradu, nešlo tedy o odcizení nemovitého majetku. Ve skutečnosti stát majetek zkonfiskoval, ale u části majetku k převedení majetkových práv nedošlo. Fakticky bylo na nové vlastníky převedeno 36 975 ha církevní půdy.⁷¹

Po roce 1928 se nálada ve společnosti stabilizovala, katolická církev si udržela svoji pozici ve státě a 75% obyvatel jí zůstává věrno. Roku 1928 je uzavřena dohoda „*Modus vivendi*“ mezi Svatým stolicem a ČSR, jejímž obsahem je vymezení hranic československých diecézí s hranicemi republiky a jmenování biskupů s podmínkou, že biskupem bude občan s československou státní příslušností a jmenován bude po odsouhlasení vládou. Stát financuje platy duchovních, které jsou z důvodu poválečné inflace nedostatečné a v roce

⁶⁸ HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, 2005, str. 331-347

⁶⁹ Zákon č. 50/1874 ř. z., o vnějších poměrech katolické církve

⁷⁰ Zákon č. 215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového

⁷¹ KALNÝ, M., Církevní majetek a restituce, 1995

1926 po konsensu mezi státem a církví dochází k úpravě platů přijetím zákona č. 122/1926 Sb., o úpravě platů duchovenstva církví a náboženských společností státem uznaných, příp. recipovaných.⁷² Tento zákon byl doplněn nařízením vlády č. 124/1928 Sb., o úpravě platů duchovních a náboženských společností uznaných státem,⁷³ a byl zaručen nejnižší příjem ve výši 9000,- Kčs ročně pro činovníky v duchovní správě. Je nutno podotknout, že tento příjem, kongrua, nenáležel všem duchovním, pouze duchovním církve katolické a pravoslavné. Církev protestantská a církev československá byly státem dotované a zbylým církvím příjem ani dotace přiznány nebyly.⁷⁴

V předválečném období byly církevní poměry stabilizovány a činnost církve byla daleko produktivnější než v prvních desetiletích po vzniku republiky.⁷⁵ Po mnichovské dohodě, která byla podepsána dne 30. 9. 1939, byl pro české pohraničí převzat říšskoněmecký systém a správa území Protektorátu Čechy a Morava byla charakteristická dvojkolejností veřejné správy.⁷⁶ Za období 2. světové války byl církevní život likvidován. Teologické fakulty byly uzavřeny, kláštery byly vystaveny notné persekuci ze strany nacistů, značná část církevního majetku byla zkonfiskována, zvláště v pohraničí. Nemovitosti klášterů sloužily jako zajatecké tábory, porodnice a pracovní prostory.⁷⁷

Stovky katolíků bylo popraveno za odbojovou činnost nebo skončilo v koncentračních táborech. Nejen v katolické, ale i v ostatních církvích, se jejich představitelé stavěli různým způsobem na odpor totalitnímu režimu, např. Církev českomoravská, která byla přejmenována z Církve československé, Pravoslavná církev (ukrývala vojáky v období atentátu na zastupujícího říšského protektora Heydricha), Jednota bratrská a Českobratrská církev evangelická. V poválečném období došlo k odsunu tří miliónů Němců, ale počet věřících obyvatel se nezměnil. Katastrofální dopady mělo šestileté válečné období pro židovskou obec, jejíž majetek, ukradený nacisty, nikdy nebyl novým komunistickým režimem vrácen.⁷⁸

⁷² Zákon kongruový č. 122/1926 Sb.

⁷³ Nařízení vlády č. 124/1928 Sb., o úpravě platů duchovních a náboženských společností

⁷⁴ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 49-51

⁷⁵ KADLEC, J., Přehled církevních dějin 2, 1991, str. 251

⁷⁶ HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, 2005, str. 402

⁷⁷ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 52

⁷⁸ TRETERA, J. R., Konfesní právo a církevní právo, 1997, str. 96

Po roce 1945 demarkační čára rozdělila Evropu na „západ a východ“ a naše území bylo silně ovlivněno komunistickou ideologií. Církev a náboženská společenství čekala nelehká budoucnost. Církev a její majetek ovlivnily dva dekrety prezidenta republiky. Dekret č. 5/1945 Sb. z. a n. z 19. 5. 1945., o neplatnosti některých majetkově – právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů a kolaborantů, na jehož základě měl být majetek, neprávem zkonfiskovaný nacisty a převedený na Velkoněmeckou říši, navrácen církevním subjektům v pohraničí. V souvislosti s dějinnými událostmi a převratem v únoru 1948 k navrácení majetku nedošlo. Druhým dekretem je dekret č. 12/1945 Sb. z. a n. z 21. 6. 1945, o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, v jehož důsledku došlo k řadě záborů církevního majetku, aniž by zabavení bylo právně ověřeno.⁷⁹

S posilující mocí komunistů dochází k tzv. revizi první pozemkové reformy, zavedené zákonem č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy.⁸⁰ Cílem revize bylo zestátnit ještě více půdy, konkrétně veškerou zemědělskou a lesní půdu s výměrou nad 50 ha. Výměra církevních pozemků se týkala 274 886 ha půdy, z čehož 5 203 ha mělo být ponecháno církevním subjektům. V rámci revize byl majetek na základě vládního nařízení č. 194/1947 Sb., o soupisu pozemkového majetku pro revizi první pozemkové reformy a o jejím vyznačení v pozemkových knihách,⁸¹ sepsán a vyznačen v pozemkových knihách. Po únorovém puči 1. 3. 1948 je přijat dne 14. 4. 1948 zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě⁸², vedoucí k odejmutí zemědělských a lesních pozemků i pod výměru 50 ha, čímž církev přišla o dalších 80 000 ha drobných pozemků. Na rozdíl od revize první pozemkové reformy nebyly dodržovány formální náležitosti, co se týká soupisů a zápisů do pozemkových knih. K finanční náhradě za zestátněný majetek církve komunistickým režimem nedošlo. V 50. letech tak ztrácí církev téměř veškerý majetek, který obhospodařovala.⁸³

⁷⁹ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 53

⁸⁰ Zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy

⁸¹ Vládní nařízení č. 194/1947 Sb., o soupisu majetku pro revizi první pozemkové reformy

⁸² Zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě

⁸³ KALNÝ, M., Církevní majetek a restituce, 1995

Občanský zákoník č. 141/1950 Sb.,⁸⁴ vymezil vlastnictví jako socialistické (§ 101), a to ve formě státního vlastnictví nebo družstevního, jako osobní (§ 105) nebo jako soukromé (§106). V knize Právní poměry církví a náboženských společností a jejich hospodářské zabezpečení v Československé socialistické republice, kterou vydaly Sekretariáty pro věci církevní při ministerstvech kultury ČSR a SSR pro pracovníky státní správy ve věcech církví je na str. 277 - 278 zveřejněno stanovisko Generální prokuratury Č. T. 282/1954 – ZO – 33 ze dne 20. května 1954, ze kterého vyplývá, že majetek církví je majetkem soukromým: „*Majetek církví a náboženských společností není socialistickým vlastnictvím ani vlastnictvím osobním. Církevní majetek nebyl zestátněn. Vlastnictví církví, popřípadě církevních institutů trvá a stát na majetek toliko dozírá. Nemůže proto jít o žádnou z forem socialistického vlastnictví. Osobním vlastnictvím nemůže být rovněž, poněvadž je to povahou tohoto druhu vlastnictví vyloučeno. Jde tedy o vlastnictví soukromé. Toto vlastnictví se však vyznačuje některými zvláštnostmi, které je odlišují od jiného soukromého vlastnictví zejména tím, že církevní majetek je nejen pod dozorem, ale i pod zvláštní ochranou státu, který svým dozorem jej chrání před odnětím kultovým účelům, a dokonce hradí i věcný náklad na jeho uchování. Po provedení sekularizace té části církevního majetku, který představoval výrobní prostředky a mohl být proto zdrojem vykořisťování a bezpracných zisků, zůstal povětšinou toliko majetek sloužící přímo kultovým účelům, takže téměř zmizel prvek, který je typický pro soukromé vlastnictví“.*⁸⁵

K odluce státu a církve stát nepřistupuje, naopak po vzoru josefínských reforem nastoluje přísný státní dohled nad veškerou majetkovou, hospodářskou, vnitřní i vnější činností církví. K tomu posloužilo přijetí dvou konfesních zákonů, a to zákona č. 217/1949 Sb., o zřízení Státního úřadu pro věci církevní⁸⁶ a zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.⁸⁷ Úkolem Státního úřadu pro věci církevní bylo dohlížet na právo svobody vyznání a dohled a státní dozor nad vývojem církví v souladu s ústavou a zásadami lidově demokratického zřízení. V ustanoveních druhého zákona je taxativní výčet hospodářského zabezpečení církví. Jde o přiznání

⁸⁴ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

⁸⁵ Právní poměry církví a náboženských společností a jejich hospodářské zabezpečení. *Společnost pro církevní právo* [online]. Praha: Ministerstvo kultury, 1977 [cit. 2017-10-29]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/judikat/genprok.htm>

⁸⁶ Zákon č. 217/1949 Sb., o zřízení Státního úřadu pro věci církevní

⁸⁷ Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností

osobních požitků duchovním, kterými jsou základní plat, hodnostní přídavek a odměna za vyšší výkon. Dále vymezuje náhrady výloh, sociální dávky, věcné náklady, povinnosti vyučování náboženství, povinnosti duchovních a podmínky pro výkon činnosti duchovních se státním souhlasem. Zákon zrušuje systém patronátů, který historicky sloužil k financování oprav kostelů a církevních staveb. Citovaným zákonem se tak stát zavazuje správou o církevní stavby a majetek, což v praxi znamená plnou finanční a materiální závislost na státu.⁸⁸

V roce 1956 byl Státní úřad pro věci církevní zrušen a jeho kompetence přecházejí na Ministerstvo školství a kultury. Z kapitoly státního rozpočtu bylo financováno ústředí církví a náboženských společností, sociální výpomoc a opravy církevních staveb. Finanční zabezpečení duchovních přešlo do působnosti Okresních národních výborů. Od roku 1969, na základě přijetí zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky⁸⁹, spadaly záležitosti církví do působnosti Ministerstva kultury.⁹⁰

Období let 1949 – 1989 bylo poznamenáno represemi jako zastavením katolického tisku, zrušením církevního školství, zrušením církevních sňatků, církevní matriky byly majetkem státu, došlo k likvidaci mužských a ženských řádů, vyšší představení řádů byli internováni na převýchovu. Církvím byly odebrány kláštery, které pak sloužily jako skladiště, kasárna, vězení a postupem času chátraly. Na nemovitém majetku tak došlo k nenapravitelným škodám. Řada duchovních a kněží byla uvězněna na základě vykonstruovaných procesů a byl jim odňat státní souhlas potřebný k výkonu služby duchovního. Na odpor proti totalitnímu režimu zahájila činnost skrytá, podzemní církev, nicméně strach z represí přinesl velkou míru ateismu a řada představitelů církví i společnosti byla donucena ke spolupráci se Státní bezpečností. Církvi bylo znemožněno praktikovat její poslání, a to práci ve zdravotnictví, školství, ve sdělovacích prostředcích, s mládeží. Sametová listopadová revoluce v roce 1989 přinesla pro celou společnost i církve a náboženské společnosti naději na začátek budování demokratického státu na právních základech.⁹¹

⁸⁸ TRETERA, J. R., *Konfesní právo a církevní právo*, 1997, str. 98

⁸⁹ Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

⁹⁰ BENDOVÁ, P., *Revue církevního práva, Společnost pro církevní právo, Hospodářské zabezpečení církví a náboženských společností po roce 1948*, 2010, str. 139

⁹¹ KUBAČÁK, A., *Církevní majetek v proměnách času*, 2016, str. 53 - 58

4 Praktická část

Praktická část je zaměřena na otázku financování církví a náboženských společností ve světle zákona č. 428/2012 Sb., o majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

4.1 Politická, ekonomická a sociální podstata církevních restitucí

Cesta k přijetí zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a řešení způsobu církevních restitucí státem se vyznačovala dvacetiletým procesem, různými přístupy a často nepřátelskými náladami ve společnosti. Je vhodné zmínit, že po období vyhlášení nezávislosti Československa, vyznačujícím se v prvním desetiletí protihabsburským a protikatolickým odporem, první pozemkové reformě, po období 2. světové války, kdy byla církev vytačena na okraj společnosti, ačkoliv představovala jeden z významných protinacistických odbojů, po konfiskacích majetku ve prospěch Velkoněmecké říše, Benešových dekretů a 41 letech existence konfesního státu „*a rebours*“ (opačné orientace) a dalších pozemkových reformách se nelze tomuto přístupu divit. Po staletí jako by církevní činnost ve veřejném zájmu neexistovala, natolik se dějinné události podepsaly v myslích našeho národa. Ačkoliv ve většině evropských států není právně zakotvena odluka státu a církví (výjimkou je Francie), tak v České republice po přijetí celé řady zákonů k finanční odluce státu a církve došlo. V následujících kapitolách budou popsána legislativní opatření k přijetí zásadních zákonů, nařízení a vyhlášek, týkajících se církví, a to jejich nezávislosti na státu, hospodaření, registrací a dalšími církevními náležitostmi. Začátkem všeho bylo přijetí Listiny základních práv a svobod jako ústavního pořádku, diskuse k otázkám pojetí vlastnických práv církví, otázky zda jsou instituce církví veřejnou korporací. Bude popsáno přijetí výčtových zákonů, který obsahuje důležité ustanovení, tzv. blokační paragraf. Nebude opomenuto politické pozadí celého „příběhu“, jakož i rozdílné názory veřejnosti. V návaznosti na právně historický exkurs se dobereme na samou skutkovou podstatu církevních restitucí.

4.1.1 Současná právní úprava

Již na konci roku 1989 se diskutuje o ústavních a státoprávních poměrech v Československé socialistické republice.⁹² Její název je změněn Ústavním zákonem Federálního shromáždění č. 81/1990 Sb. na oficiální název Československá federativní republika.⁹³ Ta nemá dlouhého trvání a po diskusích o uspořádání česko-slovenských vztahů se federace rozpadá a 1. 1. 1993 vzniká samostatná Česká republika. V otázce narovnání vztahů mezi státem a církvemi dochází k přijetí celé řady zákonů. Téměř veškerý majetek církve byl v padesátých letech zabaven a převeden do vlastnictví státu, pouze kostely, kaple, fary byly v soukromém vlastnictví církví a náboženských společností.⁹⁴ Zákonem č. 16/1990 Sb., kterým se mění zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem⁹⁵ se ruší ustanovení § 7 zákona s tím, že stát již do vnitřních záležitostí církví nezasahuje.⁹⁶ Zákonem č. 159/1989 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád⁹⁷ se ruší proticírkevní ustanovení § 101 (zneužívání náboženské funkce odnětím svobody na šest měsíců až tři léta) a § 178 (maření dozoru církví a náboženských společností odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.⁹⁸ Rozhodnutím o nezasahování do vnitřních záležitostí církví dochází k jisté nezávislosti církví, deklarované taktéž přijetím ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a slovenské federativní republiky. Ustanovení čl. 16 Listiny základních práv a svobod deklaruje svobodu projevu náboženství a víry, nezávislost církví na státu ve věcech vnitřní správy a stanovuje podmínky vyučování náboženství na státních školách.⁹⁹ V červnu roku 1990, po návštěvě papeže Jana Pavla II. je obnoven diplomatický styk mezi Apoštolským stolcem a Československem. Financování církví bylo do konce roku 1990 zaručeno novelizovaným zákonem č. 218/1949 Sb.¹⁰⁰ Od 1. 1. 1991 dle vládního nařízení

⁹² HLEDÍKOVÁ Z., JANÁK J., DOBEŠ J., Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, 2005, str. 473

⁹³ Zákon č. 81/1990 Sb., Ústavní zákon o změně názvu Československé socialistické republiky

⁹⁴ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 59

⁹⁵ Zákon č. 16/1990 Sb. kterým se mění zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností

⁹⁶ TRETERA, J. R., Stát a církve v České republice, 2002, str. 53

⁹⁷ Zákon č. 159/1989 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

⁹⁸ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

⁹⁹ Zákon č. 23/1991 Sb., Ústavní zákon, kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod

¹⁰⁰ TRETERA, J. R., Stát a církve v České republice, 2002, str. 53

č. 578/1990 Sb., o úpravě osobních požitků poskytovaných duchovním církví a náboženských společností, dochází k vymezení základního platu, hodnotního přídatku a odměn duchovních. Základní plat je vymezen 11 platovými stupni a jeho výše je odvislá od dosaženého stupně vzdělání a délky duchovenské činnosti. Platové rozmezí je vymezeno ve stupnicích od 1800,- Kč do 3500,- Kčs/měsíc.¹⁰¹

Tabulka 1: Základní plat duchovních církví a náboženských společností z roku 1990 v Kč za měsíc

platový stupeň	délka duchovenské činnosti	stupnice A Kčs/měsíc	stupnice B Kčs/měsíc
1	kratší než 3 roky	2 000	1 800
2	od 3 do 6 let	2 150	1 950
3	od 6 do 9 let	2 300	2 050
4	od 9 do 12 let	2 450	2 200
5	od 12 do 15 let	2 600	2 350
6	od 15 do 18 let	2 750	2 500
7	od 18 do 21 let	2 900	2 600
8	od 21 do 24 let	3 050	2 750
9	od 24 do 27 let	3 200	2 900
10	od 27 do 30 let	3 350	3 000
11	delší než 30 let	3 500	3 150

Zdroj: Nařízení vlády č. 578/1990 Sb.¹⁰², vlastní zpracování

Pro srovnání lze uvést, že minimální mzda činila v roce 1991 2000,- Kčs.¹⁰³ Dne 4. 7. 1991 byl přijat zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností.¹⁰⁴ V příloze tohoto zákona je seznam církví a náboženských společností, které ze zákona nebo základě souhlasu státu působí na území České republiky a seznam církví a náboženských společností, které ze zákona nebo na základě souhlasu státu působí na území Slovenské republiky (na seznamu je uvedeno 19 církví v ČR a 14 církví pro území SR). Církev a náboženské společnosti jsou v § 4 vymezeny jako právnické osoby.¹⁰⁵ Církev a náboženské společnosti byly financovány až do roku 2012

¹⁰¹ Nařízení vlády č. 578/1990 Sb., o úpravě osobních požitků poskytovaných duchovním církví a náboženským společnostem

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ Příjmy a životní úroveň: Přehled o vývoji částek minimální mzdy. *Ministerstvo práce a sociální věci* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/871>

¹⁰⁴ Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností

¹⁰⁵ TRETERA, J. R., Stát a církev v České republice, 2002, str. 54

podle zákona č. 218/1949 Sb. Podle § 1 zákona č. 218/1949 Sb. stát poskytoval osobní požitky registrovaným církvím a náboženským společnostem. V ustanovení § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 3/2002 Sb. odkazuje na financování církví dle zvláštního právního předpisu jako o zvláštním právu registrovaných církví (myšlen zákon č. 218/1949 Sb.).¹⁰⁶ Podle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů bylo registrováno na Ministerstvu kultury, do jehož působnosti patří záležitosti církví a náboženských společností, 21 registrovaných církví a náboženských společností (Příloha č. 1).¹⁰⁷ Příjmy tvořily podle zákona č. 3/2002 Sb. zejména:

- příspěvky fyzických a právnických osob,
- příjmy z prodeje a z pronájmu movitého, nemovitého a nehmotného majetku církví a náboženských společností,
- úroky z vkladů,
- dary a dědictví,
- sbírky a příspěvky z části výtěžků podle zvláštního zákona,
- půjčky a úvěry,
- příjmy z podnikání nebo z jiné výdělečné činnosti,
- dotace.¹⁰⁸

Hodnotu darů mohli, a to fyzické i právnické osoby, podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, odečítat z daňového základu.¹⁰⁹ Od daňového základu jsou dle § 19 písm. c) zákona č. 586/1992 Sb. osvobozeny výnosy kostelních sbírek, příjmy za církevní úkony a pravidelné příspěvky členů u státem uznaných církví a náboženských společností.¹¹⁰

„K nápravě křivd způsobených řeholním řádům a kongregacím v padesátých letech,

¹⁰⁶ *Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností* [online]. Praha: Ministerstvo kultury [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html>

¹⁰⁷ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností

¹⁰⁸ *Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností*. Ministerstvo kultury [online]. Praha [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html>

¹⁰⁹ TRETERA, J. R., *Stát a církev v České republice*, 2002, str. 54

¹¹⁰ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

zejména protiprávním odnětím jejich nemovitého majetku“¹¹¹ se na základě zákona č. 298/1990 Sb. ke dni 19. 7. 1990 vrátilo řádům a kongregacím 72 nemovitostí z celkového počtu 800.¹¹² Téměř na den po roce byl přijat zákon č. 338/1991 Sb. ze dne 18. 7. 1991, kterým se mění a doplňuje zákon č. 298/1990 Sb.¹¹³, o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, na základě kterého bylo mužským a ženským klášterům vráceno dalších 198 budov. V praxi se těmito dvěma zákonům říká výčtové zákony.¹¹⁴ Nicméně ve sněmovním tisku č. 580/0, část č.1/4 vládního návrhu zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi bylo uvedeno, že v roce 1990 bylo navraceno 57 budov a následně dalších 113 budov.¹¹⁵ Se změnou politického systému bylo nutné napravit vlastnická práva ke znárodněnému majetku, a to dvěma současně legislativně upravenými procesy. Restitucí majetku, která měla zaručit navrácení nemovitostí původním vlastníkům a privatizací, kterou měl státní majetek přecházet do soukromého vlastnictví bez vztahu k historickému vlastnictví věcí.¹¹⁶ Restituční předpisy v období od roku 1990 do roku 1996 vymezují pravidla pro oprávněné osoby, kterým na základě zákonů byly vydány původní nemovitosti nebo poskytnuta adekvátní náhrada.¹¹⁷ Jde o zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, v platném znění. Dle § 1 a § 2 tohoto zákona se restituce týkají fyzických a právnických osob, jimž se poskytuje finanční náhrada.¹¹⁸ Dále se jedná o zákon č. 298/1990 Sb., jak již bylo výše zmíněno, týkající se řeholních řádů a kongregací. Tento zákon ale nebyl obecně restitučním předpisem, pouze navrátil části nemovitostí, navíc bez funkčně souvisejících pozemků, aby umožnil řádům a kongregacím začít nezbytnou činnost.¹¹⁹ Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích se týká fyzických osob, kterým dle § 1 vznikla újma v rámci pracovněprávních, občanskoprávních

¹¹¹ Zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého

¹¹² TRETERA, J. R., Stát a církev v České republice, 2002, str. 54

¹¹³ Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností

¹¹⁴ TRETERA, J. R., Stát a církev v České republice, 2002, str. 55

¹¹⁵ Sněmovní tisk č. 580/0, část č. 1/4, 6. volební období. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2012 [cit. 2017-09-10]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>

¹¹⁶ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 59 - 60

¹¹⁷ PRŮCHOVÁ, I., Restituce majetku podle zákona o půdě, 1997, str. 13

¹¹⁸ Zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

¹¹⁹ Aplikace ODok: Důvodová zpráva k zákonu č. 298/1990 Sb. *Vláda České republiky: Eklep pro veřejnost* [online]. Praha: Vláda České republiky, ©2017 [cit. 2017-08-13]. Dostupné z:

<https://apps.odok.cz/search?text=298%2F1990&x=0&y=0>

úkonů nebo správních aktů.¹²⁰ Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, v tzv. blokačním ustanovení § 29 na str. 1070 zmiňuje majetek církve jako „*Majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské společnosti, řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku*“.¹²¹ Tento blokační paragraf zakládal legitimní očekávání církví na navrácení majetku restitučním právním předpisem. To, že majetek církví a náboženských společností nelze převádět do vlastnictví jiných osob vymezuje i § 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb. na str. 453, o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, který říká, že: „*Předmětem tohoto zákona není majetek, který má být vrácen právníckým osobám zvláštními předpisy. Předmětem tohoto zákona rovněž není majetek, který na stát přešel po 25. únoru 1948 z vlastnictví církví, řádů a kongregací a náboženských společností*“.¹²² Tímto se „*de facto*“ stát zavazuje, že církevními restitucemi se zabývat bude, ovšem k přijetí zákona vedla cesta dlouhá 21 let, v jehož období církevní majetek nebyl udržován a chátral. Na tuto skutečnost upozorňoval nejménou ve svých nálezech Ústavní soud, který avizoval, že pokud nebude přijat restituční zákon, začne o vydání majetku rozhodovat sám.¹²³ První pokus o řešení církevních restitucí se datuje k roku 1992, kdy skupina 62 poslanců Federálního shromáždění předložila návrh na vydání zákona o majetkové restituci a rehabilitaci církví a náboženských společností.¹²⁴ Návrh zákona nebyl schválen, a to z důvodu nepřítomnosti několika slovenských poslanců.¹²⁵ Je nutné podotknout, že v roce 1992 se již řešilo rozdělení České a Slovenské Federativní republiky a po jejím zániku k 31. 12. 1992 již samostatné státy řešily církevní restituce rozdílným způsobem.

Následuje přehled vývoje politického přístupu k problematice církevních restitucí.

¹²⁰ Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

¹²¹ Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

¹²² Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby

¹²³ Sněmovní tisk č. 580/0, část č. 1/4, 6. volební období. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2012 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>

¹²⁴ Tisk č. 955. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu, 1992 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0955_01.htm

¹²⁵ Sněmovní tisk č. 580/0, část č. 1/4, 6. volební období. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2012 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>

První vláda Václava Klause (1992 – 1996)

V programovém prohlášení vlády z 13. 7. 1992 je zmíněna podpora církevního školství a pozitivní role církví v sociální oblasti, řešení vztahu a financování církví není v prohlášení zmíněno.¹²⁶ Dle Václava Valeše chyběla pro hledání řešení politická vůle, přestože koaliční vláda měla parlamentní většinu.¹²⁷ V předmluvě k Přehledu jednání mezi státem a církvemi v letech 1990 – 2000 se kardinál Vlk, arcibiskup pražský zmiňuje, že v koaliční vládě ODS, KDU-ČSL a ODA to byla právě ODS, která nebyla aktivní v řešení otázek státu a církve, ať už to bylo z obavy růstu vlivu církve nebo neochoty přenechat část úspěchu koaličním partnerům.¹²⁸

Druhá vláda Václava Klause (1996 – 1998)

Přístup k řešení církevní otázky se zdál být v druhé vládě Václava Klause příznivější. V Programovém prohlášení vlády z roku 1996 je totiž v bodě I. Právní stát, legislativa a veřejná správa na str. 2 zmíněno, že vláda ČR je: „*Připravena řešit i otázku zmírnění majetkových křivd, které církve utrpěly v minulosti, a v souvislosti s tím je připravena i v ekonomické oblasti legislativně dotvořit princip oddělení církví od státu*“. V dokumentu je taktéž zakotveno, že bude stát podporovat církevní subjekty v oblasti sociálních služeb a zajistí bezplatné základní a střední vzdělání, včetně církevního.¹²⁹

V témže roce vláda Václava Klause přijala usnesení č. 498 ze dne 25. 9. 1996, kterým schvaluje postup při převodu vymezeného nemovitého majetku církevními právními osobami. Usnesení vymezovaly nemovitosti, které sloužily k duchovním, pastoračním a správním účelům církví a náboženských společností a nemovitosti, které s výše vyjmenovanými funkčně souvisely. Podmínkou převodu bylo, že jde o nemovitosti, které byly ke dni 25. 9. 1996 ve vlastnictví státu a církve měly pozemky a budovy ve vlastnictví

¹²⁶ *Vláda Václava Klause I* [online]. Praha: Vláda ČR, 2009 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vaclav-klaus-1/prehled-ministru-24631/>

¹²⁷ VALEŠ, V., Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989, 2009

¹²⁸ Přehled jednání mezi státem a církvemi v letech 1990 - 2000. *Církev* [online]. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/011126-prehled-jednani-mezi-statem-a-cirkvemi-v-letech-1990-2000>

¹²⁹ Vláda Václava Klause II. *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=26625>

ke dni 25. 2. 1948. Další podmínkou pro církevní subjekty byla povinnost vykázat právní kontinuitu mezi 25. 2. 1948 a 31. 12. 1992.¹³⁰

Církevní subjekty byly povinné své nároky uplatnit u Ministerstva kultury do 30. 11. 1996. Bylo evidováno 5000 položek, z nichž podmínky splňovalo 1890. Následně na základě usnesení vlády č. 211/1997 bylo uloženo členům vlády, kterých se nároky týkaly, zahájit realizaci bezúplatných převodů. Vládou nakonec bylo schváleno 96 položek, z toho 22 položek představovaly budovy.¹³¹

Vláda Miloše Zemana (1998 – 2002)

V programovém prohlášení vlády premiéra Miloše Zemana ze srpna 1998 na str. 19 se uvádí, že: „*Vláda nehodlá pokračovat v exekutivním převodu státního majetku na církve s výjimkou arizovaného majetku. Převod podmiňuje přijetím zákona o státním majetku. Vyzývá církve k dialogu a diskusi, jejichž výsledkem by měl být i legislativní návrh řešení vztahu státu a církví včetně způsobu jejich financování*“.¹³²

Pokrokem v tomto programovém prohlášení je, že vláda vyzývá církve k dialogu, což se u předcházejících vlád nestalo. Usnesením vlády č. 79 ze dne 27. 1. 1999 byla zřízena komise vlády České republiky pro otázky vztahu státu a církví.¹³³ Návrhy na nominaci členů vyvolaly spory mezi premiérem Milošem Zemanem a kardinálem Vlkem. Sřety a rozdílné názory byly řešeny i na úrovni prezidenta republiky Václava Havla.¹³⁴

Po řadě jednání došlo ke konsensu mezi zúčastněnými stranami a výsledkem jednání bylo zřízení ministerské expertní komise pro otázky vztahu státu a církví, a to příkazem ministra kultury Pavla Dostála č. 7/1999 ze dne 1. 4. 1999 (Příloha č. 2). Vládní komise navrhla dvě

¹³⁰ Dokumenty vlády. *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2012 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z:

https://albatros.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/9DF41FBAC7E5F071C12571B6006C2B2B

¹³¹ KUBAČÁK, A., *Církevní majetek v proměnách času*, 2016, str. 64

¹³² Vláda Miloše Zemana. *Vláda ČR* [online]. Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/milos-zeman/prehled-ministru-24634/>

¹³³ Dokumenty vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2012 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/182771E7AD32ADB1C12571B6006C4083

¹³⁴ Přehled jednání mezi církvemi a státem. *Miloslav Kardinál Vlk* [online]. Praha: VIZUS, ©2017 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <http://www.kardinal.cz/index.php?cmd=article&articleID=637>

alternativy řešení církevních restitucí ke zvážení. V první variantě bylo navrhováno financování církví výčtovým zákonem. Druhá varianta předpokládala, že by stát majetek, který patřil církevním subjektům, soustředil ve fondu a z jeho výnosů by se církve a náboženské společnosti financovaly.¹³⁵ Církve řešení výčtovým zákonem odmítly a i Český úřad zeměměřický a katastrální označil tento způsob majetkového vyrovnání za nereálný, ať již z důvodu možné chybovosti či délce legislativního procesu.¹³⁶ Za vlády Miloše Zemana k řešení majetkových vztahů mezi státem a církví nedošlo.

Koaliční vláda ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU (2002 – 2006)

Důležitým aktem za vlády Vladimíra Špidly bylo podepsání bilaterální „Smlouvy mezi Českou republikou a Svatým stolcem o úpravě vzájemných vztahů“. Poté, co byla smlouva předními odborníky projednána, byla dne 25. 7. 2002 podepsána ministrem zahraničních věcí Cyrilem Svobodou a apoštolským nunciem Erwinem Enderem.¹³⁷ Obsahem Předmětem smlouvy bylo nastavení kooperace mezi státem a Vatikánem s tím, že v textu smlouvy bylo sděleno, že majetkoprávní a finanční otázky budou nejprve vyřešeny na vnitrostátní úrovni.¹³⁸

Vládní návrh této smlouvy byl však v prvním čtení Poslaneckou sněmovnou Parlamentu dne 21. 5. 2003 usnesením č. 494 zamítnut.¹³⁹ Česká republika je jedna z mála států, které nemají mezinárodní smlouvu se Svatým stolcem ratifikovanou. Koaliční kabinet, v nichž se za časové období čtyř let vystřídali tři premiéři vlády, a to Vladimír Špidla (2002 – 2004), Stanislav Gross (2004 – 2005) a Jiří Paroubek (2005 – 2006), se otázkou návrhu řešení majetkového vyrovnání aktivně zabývaly, ale k definitivnímu rozhodnutí nedospěly. Ministerstvo kultury opět vzneslo návrh na řešení výčtovými zákony, oproti tomu Ministerstvo zemědělství požadovalo předložení obecného restitučního předpisu.

¹³⁵ Sněmovní tisk č. 580/0, část č. 1/4, 6. volební období. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2012 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>

¹³⁶ KUBÁČEK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 65

¹³⁷ Vztahy se Svatým stolcem. *Velvyslanectví České republiky při Svatém stolci* [online]. 2012 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/vatican/cz/vzajemne_vztahy/index_1.html

¹³⁸ Smlouva mezi Českou republikou a Svatým stolcem. *Církev* [online]. Praha: Česká biskupská konference, ©2017 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/020725-smlouva-mezi-ceskou-republikou-a-svatym-stolcem>

¹³⁹ Digitální repozitář. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=31346>

Ve stanovisku Ministerstva zemědělství č. j. 27 617/2004-1100 ze dne 27. 7. 2004 se uvádí, že výčtovým zákonem lze navracet budovy a stavby, ale ne zemědělské pozemky, a to z důvodů změn v držbě od doby jejich odejmutí (Příloha č. 3)¹⁴⁰.

Vláda v roce 2004 předložila návrh, podle kterého by si stát ponechal sporný majetek ve výši 100 miliard korun a církvím by vyplatil náhradu. Spornou otázkou bylo, zda vyplatit finanční částku najednou nebo postupně formou renty. Koaliční partneři se ale na řešení nebyli schopni dohodnout. Do hry vstoupily jako hlavolam další návrhy Ministerstva kultury, a to kombinace majetkového vyrovnání výčtovými zákony a restitučním předpisem, proti však byla KDU-ČSL. Další návrh, podle kterého měl stát financovat po dlouhé období církev a náboženské společnosti, pokud se vzdají nároků na majetek, také neprošel.¹⁴¹ V roce 2005 byl dokonce usnesením vlády č. 499 ze dne 27. 4. 2005 úkol ministra kultury, a to předložení návrhu zákona o uspořádání majetkových vztahů mezi státem na jedné straně a církvemi a náboženskými společnostmi na straně druhé, zrušen.¹⁴²

Vláda Mirka Topolánka I. (2006 – 2007)

V programu menšinové vlády Mirka Topolánka se v programovém prohlášení vlády ze září 2016 na str. 7 uvádí, že: „*Budeme usilovat o narovnání vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi, včetně ukončení ratifikačního procesu mezinárodní smlouvy mezi Českou republikou a Svatým stolcem. Zahájíme přípravu novely zákona o církvích a náboženských společnostech.*“¹⁴³ Lze konstatovat, že daný slib začala naplňovat až druhá, koaliční vláda Mirka Topolánka.

Vláda Mirka Topolánka II. (2007 – 2009)

Za této vlády byla dne 30. 5. 2007 zřízena vládní komise pro narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi jako poradní orgán vlády. Předsedou komise byl

¹⁴⁰ Rozsah původního církevního majetku. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/rozsah-puvodniho-cirkevniho-majetku-459.html>

¹⁴¹ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 65-66

¹⁴² Dokumenty vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: https://albatros.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2005&04-27

¹⁴³ Programové prohlášení vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-09-28].

Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-1/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf

jmenován ministr kultury Václav Jehlička a komise měla šest členů. Komise se usnesla na harmonogramu dílčích kroků, které měly vést k předložení věcného záměru zákona. Cílem byl konsensus mezi státem a církvemi a nabízené řešení kombinovalo naturální restituce s finanční náhradou za majetek, který nebylo možné vydat. Přijetím zákona by byl zrušen blokační paragraf i zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.¹⁴⁴ Vedle vládní komise zasedala i církevní komise, vedená předsedou České biskupské konference a olomouckým arcibiskupem Janem Graubnerem.¹⁴⁵

Na prvním společném jednání obou komisí v listopadu 2007 se strany na návrhu řešení dohodly.¹⁴⁶ Vláda svým usnesením č. 60 ze dne 28. 1. 2008 návrh věcného záměru zákona o nápravě některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem v době nesvobody a o narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi schválila a uložila ministrům kultury, zemědělství a financí předložit paragrafované znění zákona.¹⁴⁷

V důvodové zprávě k zákonu č. 428/2012 Sb. je velmi stručně pojednáno o tom, že návrh počítá s finanční kompenzací 83 miliard korun po dobu splácení 60 let s ohledem na dopady na státní rozpočet. Výše finanční náhrady i s úrokem činila 270 miliard korun. Přechnodné období bylo navrženo v délce dvaceti let.¹⁴⁸

Paragrafované znění vládního návrhu zákona ze dne 2. 4. 2008 bylo předloženo k projednání Poslanecké sněmovně Parlamentu. Ze znění sněmovního tisku č. 482/0, jehož obsahem je paragrafované znění zákona s důvodovou zprávou, vyplývá, že Parlament chce obnovit majetkovou základnu církví a zaručit její samostatnost.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Aktuality Ministerstva kultury. *Ministerstvo kultury* [online]. Praha [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <http://www-old.mkr.cz/scripts/detail.php?id=1899tmplid-228>

¹⁴⁵ VALEŠ, V., Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989, 2009, str. 54

¹⁴⁶ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 67

¹⁴⁷ VALEŠ, V., Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989, 2009, str. 55

¹⁴⁸ Digitální repozitář, Sněmovní tisk 580/0, část č. 1/4, 6. volební období 2010 - 2013. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2012 [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>

¹⁴⁹ Digitální repozitář, Sněmovní tisk 482/0, část č. 1/3, 5. volební období, 2006 - 2010. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: PSP [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=482&CT1=0>

V ustanovení § 1 je předmětem úpravy rozhodující období pro zmírnění některých majetkových křivd, a to od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990. V § 2 jsou taxativně vyjmenovány oprávněné osoby, mající nárok na majetkové vyrovnání (řeholní řády, kongregace, Náboženská matice, registrovaná církev a náboženská společnost a právnické osoby). V § 4 jsou vyjmenovány povinné osoby, kterými jsou stát, státní příspěvkové organizace, státní fondy, státní podniky a Pozemkový fond České republiky. Mezi povinné osoby nebyly zahrnuty územní samosprávné celky, tedy obce a kraje. § 5 vymezuje vydávání věcí řeholním řádům a kongregacím a § 6 vymezuje vydávání nemovitých věcí registrovaným církvím a náboženským společnostem. Věci, které nelze vydat jsou specifikovány v § 7 jako zastavěné pozemky, nemovité věci a stavby na území vojenského újezdu, církevní matriky a nemovité věci potřebné pro plnění úkolů Policie České republiky. Uplatnění nároku na vydání věci podrobně upravuje ustanovení §§ 8 – 13. Dle § 8 odst. 1) je oprávněná osoba povinna vyzvat povinnou osobu k vydání zemědělské nemovitosti do 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona a totéž platí dle § 9 odst. 1) i pro vydání jiné věci než zemědělské nemovitosti. Dle § 12 odst. 1) nebylo možné původní majetek církví a náboženských společností převést do vlastnictví jiné osoby. Finanční náhradu řeší § 14, kde se v odstavci 1) uvádí, že náhradu obdrží každá z uvedených církví v odst. 2), pokud neodmítne uzavřít smlouvu s Českou republikou. Následující uvádí přehled ročních náhrad.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Digitální repozitář, Sněmovní tisk 482/0, část č. 1/3, 5. volební období, 2006 - 2010. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: PSP [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=482&CT1=0>

Tabulka 2: Roční splátka finanční náhrady pro dotčené církve z roku 2008 v mld. Kč

Dotčené církve a náboženské společnosti	Výše finanční náhrady
Apoštolská církev	64 902 023
Bratrská jednota baptistů	14 000 000
Církev adventistů sedmého dne	32 000 000
Církev bratrská	46 759 508
Církev československá husitská	189 563 661
Církev řeckokatolická	18 366 662
Církev římskokatolická	3 550 000 000
Českobratrská církev evangelická	139 261 022
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	7 281 114
Evangelická církev metodistická	22 587 695
Federace židovských obcí v České republice	16 715 806
Jednota bratrská	36 969 290
Luterská evangelická církev a. v. v České republice	6 993 690
Náboženská společnost českých unitářů	2 211 855
Pravoslavná církev v českých zemích	70 442 428
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	40 187 921
Starokatolická církev v České republice	16 757 325

Zdroj: sněmovní tisk č. 482/0¹⁵¹, PSP, 2008, vlastní zpracování

Ve zvláštní části důvodové zprávy k sněmovnímu tisku č. 482/0 se uvádí, že celková hodnota majetku církví byla stanovena na 134 miliard Kč. Kvalifikovaný odhad hodnoty majetku, který by měl být vrácen, byl stanoven na 51 miliard Kč. Odečtením této částky od celkové se dostáváme k částce 83 miliard Kč. Návrh na řešení kombinuje tedy naturální náhradu, a to vydat církvím fyzický majetek, který se nachází ve vlastnictví státu a finanční náhradu, tedy oněch 83 miliard Kč. Důvodová zpráva uvádí, že částka 83 miliard Kč bude vyplácena na principu anuitních¹⁵² splátek po dobu 60 let s diskontní úrokovou mírou¹⁵³ 4,85%. Celková finanční kompenzace by tak na základě uvedených dat měla činit 256, 5 mld. Kč. Návrh počítá se zrušením zákona č. 218/1949 Sb. a finanční náhrada nebude předmětem daně, ani jiného poplatku. V § 15 v odst. 1 se uvádí, že o výplatě finanční

¹⁵¹ Digitální repozitář, Sněmovní tisk 482/0, část č. 1/3, 5. volební období, 2006 - 2010. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: PSP [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=482&CT1=0>

¹⁵² Pravidelná roční splátka při dlouhodobém dluhu

¹⁵³ Procentní sazba, kterou se přepočítávají budoucí výnosy nebo náklady v jednotlivých obdobích na současnou hodnotu

náhrady musí stát s danou církví uzavřít smlouvu o vypořádání. § 16 odst. 1 se zaměřuje na přechodné období, které bylo stanoveno na 20 let a během kterého bude umožněno církvím přizpůsobit se změně ve financování dle dosavadního zákona č. 218/1949 Sb. Po tomto období již nebudou financovány platy duchovních ze státního rozpočtu. Podle tohoto paragrafu bude vyplácen příspěvek na podporu jejich činnosti, který se však každý rok po přechodné období bude snižovat o 5%. Příspěvek nebude předmětem daně z příjmů ani jiných poplatků.¹⁵⁴

Dne 29. 4. 2008 na 30. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu byl tento vládní návrh zákona projednán. Ze stenografického zápisu této schůze vyčteme, že v 1. čtení návrh přijat nebyl (pro bylo 90, proti 94) a na návrh poslance Vlastimila Tlustého bylo odhlasováno (pro 93, proti 90) přerušení projednávání návrhu zákona a jeho odročení do doby doplnění zákona o vymezení rozsahu vydávaného majetku a stanovení finanční náhrady za nevydaný majetek.¹⁵⁵

Na základě obstrukcí ve Sněmovně byla zřízena dočasná parlamentní komise pro řešení majetkových otázek mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi, která měla za úkol předložit stanovisko k rozsahu a způsobu řešení majetkových otázek a předložit nový návrh věcného řešení majetkových otázek do 31. 12. 2008, a to na základě usnesení Poslanecké sněmovny z 32. schůze 13. 6. 2008, č. 808. Komise sestávala z 12 členů, a to v zastoupení 4 členů z ODS, 4 členů z ČSSD, 2 členů z KSČM, 1 člena KDU-ČSL a 1 člena ze Strany zelených.¹⁵⁶

Předsedou komise byl jmenován Jan Kasal. Výsledná zpráva činnosti dočasné komise je obsahem usnesení č. 858/12 a hodnotí výsledky práce za období od 13. 6. 2008 do 31. 3. 2009. Zpráva doporučuje Sněmovně na základě zadaných expertíz zamítnout návrh zákona a zahájit nová jednání s církvemi. Součástí usnesení je i 11 příloh, které obsahují

¹⁵⁴ Digitální repozitář, Sněmovní tisk 482/0, část č. 1/3, 5. volební období, 2006 - 2010. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: PSP [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=482&CT1=0>

¹⁵⁵ Digitální repozitář, Stenografický zápis 30. schůze, 29. dubna 2008. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Praha: PSP, 2008 [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/030schuz/30-5.html#q552>

¹⁵⁶ Digitální repozitář, Usnesení PS č. 808. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. PSP, 2008 [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=29389>

stanoviska jednotlivých institucí. Jedná se o Masarykovu univerzitu v Brně, Univerzitu Karlovu v Praze, Právnickou fakultu Západočeské univerzity v Plzni, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, v. v. i., Parlamentní institut, Ministerstvo kultury, Národohospodářskou fakultu Vysoké školy ekonomické v Praze a společnost Ernst&Young, s r.o. Ačkoliv odborná stanoviska jednotlivých institucí neobsahují zamítavá doporučení a společnost Ernst&Young, s. r. o. souhlasila s algoritmem ocenění majetku ve vládním návrhu zákona a doporučila pouze zjednodušení celého procesu, politická vůle k řešení majetkového vyrovnání se nenašla.¹⁵⁷

Dle Karla Zemana komise předložení zákona neodsouhlasila, a to z důvodu nevýhodnosti pro stát.¹⁵⁸ Definitivní tečkou řešení církevních restitucí byl pád vlády premiéra Mirka Topolánka dne 26. 3. 2009.

Vláda Jana Fischera (2009 – 2010)

Úřednická vláda, sestavená z odborníků nominovaných z řad ODS, ČSSD a Strany zelených, otázku církevních restitucí neotevřela. Logickým důvodem byl omezený mandát a složitost dané problematiky. V programovém prohlášení vlády o církevních restitucích zmínka nebyla.¹⁵⁹

Vláda Petra Nečase (2010 – 2013)

V programovém prohlášení vlády, složené se zástupců politických stran ODS, TOP 09 a VV, stojí na straně 29, že je nutné: „*Co nejdříve uzavřít otázku vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi tak, aby mohly být napraveny některé křivdy, a církve a náboženské společnosti mohly tak plnit své funkce nezávisle na státu.*“¹⁶⁰

¹⁵⁷ Digitální repozitář, Sněmovní tisk 858/0, část č. 1/12, 5. volební období, 2006 - 2010. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: PSP, 2008 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=858&CT1=0>

¹⁵⁸ Karel Zeman, *Analýza restitučních procesů v České republice*, 2015, str. 86

¹⁵⁹ *Přehled členů vlády, Vláda Jana Fischera* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-10-01].

Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jan-fischer/prehled-clenu-vlady-9--4--2009---13--7--2010--74281/>

¹⁶⁰ Programové prohlášení vlády ČR, 4. srpna 2010. *Vláda ČR* [online]. Praha: Úřad vlády [cit. 2017-10-01].

Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf

Vláda si byla vědoma nutnosti bezodkladného řešení restituice původního majetku církví, a to i s ohledem na náleží Ústavního soudu 09/07 ze dne 1. 7. 2010. Nález Ústavního soudu se vyjadřuje k návrhu skupiny senátorů na zrušení § 29 zákona č. 229/1991 Sb. s tím, že legitimní očekávání církví nebylo z důvodu nečinnosti zákonodárce naplněno. Hlavním důvodem pro podání návrhu na zahájení řízení bylo vytvoření vlastnické nerovnosti, a to zejména pro obce, které s blokováním majetkem nemohly nakládat. Ústavní soud návrh senátorů na zrušení blokačního paragrafu zamítl, ale v náleží uvedl, že nečinnost Parlamentu České republiky je protiústavní.¹⁶¹

Prvním pozitivním počinem bylo podepsání Deklarace shody o výkonu hospodářského zabezpečení církví a náboženských společností státem v letech 2011 – 2014 dne 12. 1. 2011. V deklaraci se obě strany usnesly na dohodě vedoucí k vypořádání historického majetku církví a náboženských společností. Za ministerstvo kultury deklaraci podepsal ministr kultury Jiří Besser a za zástupce druhé strany předseda České biskupské konference Mons. Dominik Duka, předseda Ekumenické rady církví Mgr. Joel Ruml, předseda Federace židovských obcí Jiří Daniček a předseda správního sboru Náboženské společnosti českých unitářů.¹⁶² Usnesením vlády ze dne 17. 3. 2011 č. 204 byla zřízena vládní Komise pro narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi.¹⁶³

Jak se uvádí ve Výroční zprávě Ministerstva kultury za rok 2011, rozhodla se komise vycházet z návrhu zákona z roku 2008 a zaměřit se na body, které se staly předmětem sporů v letech 2008 – 2009. Po jednáních vládní a církevní komise byly parametry majetkového vyrovnání schváleny a předloženy k projednání vládě.¹⁶⁴

¹⁶¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. 7. 2010, publikovaný jako 242/2010 Sb., Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=66702&pos=1&cnt=5&typ=result>

¹⁶² Deklarace shody o výkonu hospodářského zabezpečení církví a náboženských společností státem. *Starokatolická církev v ČR* [online]. 2011 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <http://www.starokatolici.cz/2011/01/12/deklarace-shody-o-vykonu-hospodarskeho-zabezpeni-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-statem>

¹⁶³ Aplikace ODok, Jednání vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, ©2017 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2011-03-17>

¹⁶⁴ Výroční zpráva Ministerstva kultury za rok 2011. *Ministerstvo kultury* [online]. Ministerstvo kultury [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/vyrocnizpravy-81.html>

Ta svým usnesením ze dne 27. 9. 2011 č. 719 parametry schválila a uložila ministru kultury předložit vládě do 31. 10. 2011 zákon o majetkovém vyrovnání státu s církvemi.¹⁶⁵ Ve zmiňovaném usnesení č. 719 byly zmíněny v části II. následující změny oproti návrhu z roku 2008:

- zvýšení celkového objemu naturálních restitucí z 51 miliard Kč na 75 miliard Kč
- snížení finanční náhrady z 83 miliard na 59 miliard
- stejné postavení všech oprávněných osob
- naturálně bude vydáván majetek ve vlastnictví státu
- finanční náhrada bude vyplacena ve 30 ročních splátkách
- nesplacená výše finanční náhrady bude každý rok valorizována¹⁶⁶ podle míry inflace¹⁶⁷
- přechodné období bude trvat 17 let od nabytí účinnosti zákona, první tři roky bude částka konstantní, dalších 14 let se bude o 5 % částky vyplacené v prvním roce přechodného období snižovat.¹⁶⁸

Jak vyplývá z komentáře k zákonu o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, bylo paragrafované znění zákona zasláno do meziresortního připomínkového řízení (v eKLEPu¹⁶⁹ tento návrh není zpřístupněn veřejnosti) dne 30. 9. 2013. V rámci tohoto řízení byly akceptovány připomínky, které se týkaly okruhu věcí, které nebylo možno vydat o části pozemků nebo stavby, které jsou potřebné pro veřejně prospěšné stavby a o nemovité věci tvořící území národního parku nebo národní přírodní rezervace a stavbu, která se na zmiňovaném území nachází.¹⁷⁰

Návrh zákona projednala Legislativní rada vlády dne 1. 12. 2011 a uplatnila řadu kritických připomínek k vydávání věcí z vlastnictví státu na oprávněné osoby.

¹⁶⁵ Aplikace ODok, Jednání vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha, 2011 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2011-09-27>

¹⁶⁶ Kompenzace růstu cen

¹⁶⁷ Roční procentuální nárůst cenové hladiny

¹⁶⁸ Aplikace ODok, Jednání vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha, ©2017 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2011-09-27>

¹⁶⁹ Systém, který zaznamenává všechny fáze legislativního procesu

¹⁷⁰ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi*, 2015, str. XXIV

Projednávaní návrhu zákona bylo přerušeno a Ministerstvo kultury k původnímu návrhu předložilo další dvě varianty řešení. První varianta vycházela ze zákona č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holokaustem. Tato varianta navrhovala, na základě soupisu majetku církví a náboženských společností, bezúplatný převod ze státu na oprávněné osoby, a to nařízením vlády. Pevod majetku by byl potvrzen smlouvou, podepsanou mezi povinnými a oprávněnými osobami. Druhá varianta navrhovala, že zákon obecně vymezí majetek, který by vydal církvím. Pevod by byl potvrzenou dohodou mezi povinnými a oprávněnými osobami, ale platnost této dohody by musela být schválena usnesením vlády. V obou variantách se počítalo s tím, že spory by rozhodovaly soudy. Při projednávání těchto variant na Legislativní radě vlády zazněla ve vztahu k oběma novým návrhům tvrdá kritika a ministr kultury vzal obě variantní řešení zpět a trval na pojednávání původního návrhu zákona.¹⁷¹

Vláda schválila návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi dne 11. 1. 2011 usnesením č. 21 a uložila ministryni kultury vypracovat konečné znění zákona a pověřila předsedu vlády jeho předložením Poslanecké sněmovně Parlamentu.¹⁷²

V období vlády Petra Nečase byl ministrem kultury od 13. 7. 2010 do 16. 12. 2011 Jiří Besser a od 20. 12. 2011 do 17. 6. 2013 vedla tento resort ministryně kultury Alena Hanáková.¹⁷³ Vláda přeložila sněmovně návrh zákona dne 18. 1. 2012 a poslancům byl návrh zákona rozeslán jako sněmovní tisk č. 580/0 dne 19. 1. 2012. Organizační výbor projednání návrhu zákona doporučil 1. 2. 2012, usnesením č. 221 a jako zpravodaje pro první čtení ke sněmovnímu tisku č. 580/0 tisku určil Marka Bendu. Návrh přikázal projednat Ústavně právnímu výboru. 1. čtení proběhlo 3. a 7. 2. 2012 na 33. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu a usnesením č. 1026 byl návrh přikázán k projednání Ústavně právnímu výboru. Ten usnesením ústavně právního výboru ze 44. schůze ze dne

¹⁷¹ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. XXIV

¹⁷² Aplikace ODok, Jednání vlády, Usnesení vlády č. 21 ze dne 11. 1. 2012. : *Vláda ČR* [online]. Praha: Úřad vlády, ©2017 [cit. 2017-10-05]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2012-01-11>

¹⁷³ *Vláda Petra Nečase, členové vlády, 1993 - 2017* [online]. Praha: Úřad vlády ČR [cit. 2017-10-05]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/petr-necase/prehled-byvalych-clenu-vlady-petra-necase-96390/>

4. 4. 2012 přerušil projednávání vládního návrhu zákona s tím, že pozměňovací návrhy mají být podány do 18. 4. 2012. Ústavně právní výbor usnesením č. 123 doporučil Poslanecké sněmovně Parlamentu, aby návrh schválila a přijala pozměňovací návrhy. Druhé čtení návrhu zákona proběhlo 6. 6. 2012 s tím, že pozměňovací návrhy byly přijaty a rozeslány 8. 6. 2012 jako sněmovní tisk č. 580/3. Návrh zákona byl schválen ve 3. čtení na 41. schůzi usnesením č. 1251 ze dne 14. 7. 2012. Poslanecká sněmovna postoupila dne 19. 7. 2012 návrh zákona Senátu, ten ovšem návrh zamítl usnesením č. 713 ze dne 15. 8. 2012 a vrátil k projednání zpět Poslanecké sněmovně. Ta na 47. Schůzi odsouhlasila původní návrh zákona usnesením č. 1359 ze dne 8. 11. 2012. V ten samý den byl zákon doručen prezidentovi republiky Václavu Klausovi, který však zákon nepodepsal a nevrátil zpět sněmovně. Stanovisko prezidenta bylo 22. 11. 2012 rozesláno jako sněmovní tisk č. 4603.¹⁷⁴

Pan prezident ve svém vyjádření sděluje svůj osobní postoj a postoj občanů, kteří, ačkoliv mají pozitivní vztah k církvím, nesouhlasí s navrhovaným zákonem. Dle pana prezidenta návrh zákona nastoluje nerovné podmínky v přístupu státu k restitucím obecně. Zvláště jeho přijetí v době ekonomické krize, společenské náladě v naší zemi, vidí jako nejméně nevhodné. Nicméně jako prezident republiky nechce zhoršovat vztahy na politické scéně, a proto návrh zákona nevrací k dalšímu projednání.¹⁷⁵

4.1.2 Stručný komentář k vybraným ustanovením zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi

Zákon ze dne 8. 11. 2012, o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi) byl vyhlášen dne 5. 12. 2012 ve Sbírce zákonů v částce 155 pod číslem 428/2012 Sb. (dále jen „zákon“). Schválen byl těsnou většinou nestabilní vládní koalice ODS, TOP 09 a LIDEM. V účinnost vstoupil dne 1. 1. 2013, řeší majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Lze říci, že je vyvrcholením dlouholetých snah státu nalézt způsob, jak se vyrovnat s církvemi. Navazuje na tzv. výčtové zákony z devadesátých let a judikaturu Ústavního soudu. Zahrnuje majetkové

¹⁷⁴ Digitální repozitář, Sněmovní tisk 580, 6. období, 2010 - 2013. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Praha, 2012 [cit. 2017-10-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=580>

¹⁷⁵ Digitální repozitář, Sněmovní dokument 4603. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Praha: Parlament ČR, 2012 [cit. 2017-10-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sd.sqw?o=6&cd=4603>

vyrovnání státu s církvemi za zabavený majetek a postupné oddělení financování církví od státního rozpočtu.

Zákon má osm částí a 26 paragrafů. Následující stránky jsou věnovány jednotlivým ustanovením zákona. Komentář je omezen na hlavní aspekty zákona, tedy vedle preambule zejména na část první, věnovanou majetkovému vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Ostatní části zákona, s výjimkou části osmé stanovující účinnost zákona na 1. Leden 2013 (mimo § 13, který nabyl účinnosti dnem vyhlášení), totiž představují pouze prováděcí změnová ustanovení k různým souvisejícím zákonům.

Preambule neobsahuje závazné pravidlo chování, pouze vyjadřuje motivy a hodnotová východiska zákonodárce, cíle a účel přijetí zákona. Upozorňuje tak na křivdy, ke kterým docházelo v době totalitního režimu v letech 1948 až 1989 a na nutnost zmírnění těchto křivd a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi.

Část první zákona upravuje hlavní záležitosti, týkající se majetkového vyrovnání, a to od základních ustanovení (hlava I), přes úpravu vydání některých věcí oprávněným osobám (hlava II), finanční vypořádání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi (hlava III), až po závěrečná, přechodná a zrušovací ustanovení (hlava IV).

Hlava I (§ 1 a § 2)

Předmětem úpravy (§1) je, jak bylo zmíněno výše:

- a) zmírnění některých majetkových křivd způsobených komunistickým režimem¹⁷⁶ registrovaným církvím a náboženským společnostem v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990

¹⁷⁶ Komunistickým režimem se rozumí totalitní nedemokratický režim, který naši zemi, co do omezování svobody a nastolením jediné ideologie, ovlivnil na celých 41 let. Protiprávnost tohoto režimu byla vymezena v zákoně č. 198/1993 Sb., kde se v úvodu mimo jiné uvádí, že režim byl odpovědný za ničení tradičních hodnot, za hospodářský úpadek a destrukci tradičních principů vlastnického práva. V § 1 odst. 1 písm. d) tohoto zákona se uvádí, že občany zbavoval svévolně majetku a porušoval jejich vlastnická práva. Srov. Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu

b) vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi.¹⁷⁷

Zmírněním některých majetkových křiv je myšleno obnovení vlastnického práva v současných právních poměrech. Odebráním majetku církvím a náboženským společnostem po roce 1948 došlo ke vzniku historické majetkové křivdy a k ekonomické závislosti církevních subjektů na státu. Po roce 1989 se o vypořádání státu s církvemi mluví jako o restituci či církevní restituci, což by ovšem znamenalo obnovení původního stavu k 25. 2. 1948, což nebylo z hlediska rozsáhlých vlastnických i právních změn možné.¹⁷⁸

Jak se uvádí v již citované Expertize Masarykovy univerzity v Brně, v části 6, nikdy nedochází ke skutečné restituci předchozích majetkových vztahů, neboť dotčený subjekt získává majetek v jiné podobě a nedochází k finanční náhradě za ušlý zisk, výnosy či nemožnost užívat plodů. Ba právě naopak, vzhledem k tomu, že církevní subjekty svůj majetek využívat nemohly, tak byl často znehodnocován (chátráním, špatnou údržbou, chybějícími investicemi, hospodařením). Citovaná expertiza Univerzity Karlovy v Praze v závěru uvádí, že vrácení majetku církvi není restitucí, protože církev měla právo pouze dispoziční, podléhala tedy omezujícímu režimu ze strany státu.¹⁷⁹

Vypořádáním je podle zákona myšleno vrácení části historického majetku, finanční náhrada za část majetku, kterou nelze vydat a ukončení financování církví státem do budoucna.

Jak už bylo řečeno, **rozhodným obdobím** se rozumí období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990. Začátek byl stanoven na den převzetí státní moci komunistickým režimem a konec na začátek nového roku, několik týdnů po začátku sametové revoluce. Rozhodné období

¹⁷⁷ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 7

¹⁷⁸ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 7 - 9

¹⁷⁹ Digitální repozitář, Sněmovní tisk 858/0, část č. 1/12. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2009 [cit. 2017-10-06]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=858&CT1=0>

bylo jednou částí zákona, která vyvolávala emotivně laděné diskuse na politické scéně i ze stran veřejnosti. Obavou bylo prolomení dosavadních restitučních předpisů, tedy prolomení dekretů prezidenta republiky, což bylo i jedním z důvodů, proč prezident Václav Klaus odmítl zákon podepsat (viz výše). Pochybnosti se odvíjely od § 5 písm. a) zákona, kde je uvedeno, že skutečností, kdy došlo k majetkovým křivdám, je odnětí věci bez náhrady postupem podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy.¹⁸⁰

Premiér vlády Petr Nečas reagoval v návaznosti na reakce ohledně rozhodného období dopisem prezidentovi republiky Klausovi. Argumentuje shodně stanoveným rozhodným obdobím u platného zákona č. 229/1991 Sb., podle kterého se vracel majetek fyzickým osobám a k prolomení hranice 25. 2. 1948 při vydávání majetku nedošlo. Opírá se také o písemné stanovisko zástupců církví, které mu bylo doručeno a v němž byl ujištěn, že církev nepodnikne žádné aktivity, které by k prolomení hranice vedly. Upozorňuje i na fakt, že v rámci zákona je v § 8 odst. 1 písm. h) zakotveno, že se nevydávají věci konfiskované na základě dekretů prezidenta republiky.¹⁸¹

Registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi jsou myšleny církve a náboženské společnosti registrované podle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o církvích a náboženských společnostech“).¹⁸² V příloze k zákonu č. 3/2002 Sb. je seznam všech 21 církví.¹⁸³ Dále jsou tím myšleny také subjekty, které na území České republiky působily ze zákona nebo na základě souhlasu státu (§ 22 zákona č. 308/1991 Sb.)¹⁸⁴. Ke dni 31. 12. 2012 bylo v České republice Ministerstvem kultury registrováno 33 církví a náboženských společností a 2 svazy, a z toho bylo 17 financováno státem podle zákona č. 218/1949 Sb. Seznam státem financovaných církví vycházel z „Deklarace shody o výkonu

¹⁸⁰ Zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy

¹⁸¹ Tiskové zprávy - Hranice 25. února 1948 při navrácení majetku církvím nebude prolomena. *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda ČR [cit. 2017-10-07]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-zpravy/premier-hranice-25--unora-1948-pri-navraceni-majetku-cirkvim-nebude-prolomena-98691/>

¹⁸² Tento zákon nahradil zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností

¹⁸³ Zákon č. 3/2002 Sb.

¹⁸⁴ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 10

hospodářského zabezpečení církví a náboženských společností státem v letech 2011 – 2014“, jak bylo uvedeno výše. Dle této dohody bylo v roce 2012 na platy a pojistné duchovních vyplaceno 1, 348 miliard Kč.¹⁸⁵

Pro účely zákona se v § 2 definuje, co lze chápat jako „*původní majetek registrovaných církví a náboženských společností*“, a co si lze představit pod pojmem „*zemědělské nemovitosti*“.

Původním majetkem se rozumí věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty, které v minulosti oprávněným osobám příslušely. Jedná se i o spoluvlastnické podíly a součásti a příslušenství věcí. Oprávněné osoby jsou taxativně vyjmenovány v 3 § zákona.¹⁸⁶ Samotný pojem „*původní církevní majetek*“ byl ovšem předmětem řady analýz a zůstává dodnes námětem pro politické i odborné rozpravy. Taktéž pojem vlastnictví se na politické scéně skloňoval ve všech možných pádech. K diskusi přispěly názory, že církve vlastníky nebyly, měly pouze dispoziční právo, že vlastnictví církví bylo veřejné a nikoliv soukromé. Nicméně vlastnické poměry byly upraveny již zákonem č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, který upravoval institut vlastnictví a zákonem č. 50/1874 ř. z., upravujícím vnější poměry katolické církve (hledisko veřejnoprávního omezení). Oba zákony platily i v Československu.¹⁸⁷

I Ústavní soud ve svém nálezu Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013 k návrhu na zrušení zákona č. 428/2012, v bodě 56. (x) uvádí, že nesouhlasí s námitkou navrhovatelů, že církevní právnické osoby jsou jedinými právnickými osobami, u kterých dochází ke změně charakteru vlastnictví před přechodem vlastnictví na stát. Dále konstatuje, že pojem „*původní majetek církví*“ je správným pojmem a je menší množinou majetku než církevní jmění.¹⁸⁸

¹⁸⁵ Výroční zpráva Ministerstva kultury za rok 2012. *Ministerstvo kultury* [online]. Ministerstvo kultury, 2013 [cit. 2017-10-07]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/vyrocní-zpravy-81.html>

¹⁸⁶ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 22

¹⁸⁷ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 16

¹⁸⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013, publikovaný jako 177/2013 Sb., Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79493&pos=2&cnt=7&typ=result>

Specifikace zemědělských nemovitostí je v § 2 uvedena z důvodu jiného postupu vydání než při vydání jiné věci než zemědělské nemovitosti. Pojmem zemědělské nemovitosti se rozumí pozemky, které tvořily zemědělský nebo lesní půdní fond k 24. 6. 1991. Toto datum je určeno dnem účinnosti zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, a navazuje na § 1 tohoto zákona, který vymezuje rozsah působnosti zákona. Zemědělský půdní fond je popsán v § 1 zákona č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu a lesní půdní fond v § 2 zákona č. 61/1977, o lesích. Do kategorie zemědělských nemovitostí náleží také obytné a hospodářské budovy a stavby, včetně zastavěných území.¹⁸⁹

Hlava II (§3 až § 14): Vydání věcí

Oprávněné osoby (§ 3):

Zákon reguluje okruh beneficentů do čtyř kategorií:

- a) registrovaná církev a náboženská společnost,
- b) právnická osoba zřízená nebo založená za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti,
- c) právnická osoba zřízená nebo založená za účelem podpory činnosti registrované církve a náboženské společnosti k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům,
- d) Náboženská matice.

U všech oprávněných osob platí podmínka, že v rozhodném období utrpěla ona sama nebo její právní předchůdce majetkovou křivdu v důsledku skutečností taxativně stanovených v § 5.¹⁹⁰ Na rozdíl od jiných restitučních předpisů (zákon o půdě, zákon o mimosoudních rehabilitacích) není u oprávněných osob stanovena podmínka státního občanství, což způsobilo podávání stížností k Ústavnímu soudu pro nerovnost a diskriminaci.¹⁹¹ V nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 10/03 se v části XI/c uvádí, že neuvedení státního občanství není

¹⁸⁹ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 23

¹⁹⁰ tamtéž str. 28

¹⁹¹ tamtéž str. 30

v rozporu s principem rovnosti a nediskriminace podle čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.¹⁹²

Registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi uvedenými v bodě a) jsou myšleny církve registrované podle zákona č. 308/1991 Sb. a následně zákona č. 3/2002 Sb. Mezi oprávněné osoby patří pouze ty, které existovaly alespoň po část rozhodného období. Na stránkách Ministerstva kultury jsou veřejně přístupná data registrace a evidence církví a náboženských společností i všech svazů (Příloha č. 4).¹⁹³ K oprávněné osobě, a to k Římskokatolické církvi, nutno podotknout, že majetková způsobilost přísluší jednotlivým právníckým osobám, Biskupské konferenci, církevní provincii, diecézím, farnostem, osobním prelaturám, seminářům, církevním charitativním organizacím, církevním zdravotnickým a sociálním zařízením, veřejným sdružením křesťanům a konfederací veřejných sdružení, soukromým sdružením křesťanům, fondům, řádům a kongregacím.¹⁹⁴

Právníckou osobou v § 3 písm. b) je historická církevní právnícká osoba založená před účinností zákona č. 308/1991 Sb. a kterým vznikla majetková újma před rozhodným obdobím. Pokud tyto subjekty vznikly po rozhodném období (po 1. 1. 1990), nemohou uplatňovat nárok vzniklý majetkovou újmou, nicméně je nutno pamatovat na podmínky, zda k majetkové křivdě nedošlo u jejich právních předchůdců. Pokud jde o seznam historických církevních osob, lze pouze konstatovat, že byl v roce 2001 na příkaz ministra kultury Dostála veřejný seznam vymazán.¹⁹⁵ Tento počín byl napaden u Ústavního soudu, který jej v usnesení Pl. ÚS 2/04 označil za vnitřní směrnici, kterou se však nemění regulace právníckých osob.¹⁹⁶ V dalším usnesení Ústavního soudu Pl. ÚS, sp. zn. IV. ÚS 34/06 bylo uvedeno, že tzv. historická právnícká osoba (nejde o právní termín, ale o pracovní označení osob založených před účinností Kodexu kanonického práva z roku 1983) nemůže být

¹⁹² Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013, publikovaný jako 177/2013 Sb., Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79493&pos=2&cnt=7&typ=result>

¹⁹³ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 36

¹⁹⁴ Církev římskokatolická - Základní dokument. *Církev* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/CbkSearch?p.Query=z%C3%A1kladn%C3%AD+dokument>

¹⁹⁵ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 38

¹⁹⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 2/04 ze dne 19. 8. 2004, Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=48482&pos=2&cnt=5&typ=result>

úpravou právního předpisu zrušena. Navíc poukazuje na skutečnost, že ani v období komunistického režimu právní subjektivita těchto osob nebyla zrušena.¹⁹⁷ Je realitou, že většina historických církevních právnických osob byla sloučena s jinými církevními právnickými osobami. O sloučení rozhoduje církevní orgán.¹⁹⁸

Právnickými osobami dle § 3 písm. c) jsou myšleny právnické osoby zřizované dle občanského práva za účelem podpory církve k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům.¹⁹⁹ Alespoň krátce budou zmíněny ony účely. Podle důvodové zprávy se rozumí důchodovými účelem např. pořádání bohoslužebných obřadů nebo modlitebních setkání. Pastoračním účelem je výuka náboženství, příprava na udílení svátosti. Charitativním účelem je charita v oblasti sociální, zdravotnické, vzdělávací. Vzdělávacím účelem pak poskytování vzdělávání v rámci veřejného školství nebo vnitřní povahy. Administrativním účelem se rozumí provádění správní agendy.²⁰⁰

V ustanovení § 3 písm. d) vymezuje **Náboženskou matici**, která na rozdíl od výše jmenovaných subjektů není evidována v rejstříku Ministerstva kultury ani v jiném rejstříku. Jedná se o veřejný fond s právní subjektivitou z dob vlády Josefa II., který dal peníze ze zrušených klášterů a řádů do tohoto fondu. Náboženský fond byl zřízen v každé zemi monarchie, v Čechách byl založen český a na Moravě a ve Slezsku moravsko-slezský fond. V roce 1950 Státní úřad pro věci církevní původní zemské fondy sloučil v Náboženskou matici. Od účinnosti tohoto zákona práva a povinnosti vykonává Církev římskokatolická (§ 18 odst. 9 zákona č. 428/2012).²⁰¹

¹⁹⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 34/06 ze dne 21. 11. 2007. Dostupné z:

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=57072&pos=1&cnt=6&typ=result>

¹⁹⁸ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 38

¹⁹⁹ Tamtéž, str. 39

²⁰⁰ Digitální repozitář, Sněmovní tisk č. 580/0, část č. 1/4, důvodová zpráva. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2012 [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>

²⁰¹ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 41-42

Povinné osoby (§ 4):

Povinnými osobami jsou osoby, které jsou oprávněny hospodařit s majetkem státu, který se stal v rozhodném období předmětem majetkové křivdy. Povinnými osobami jsou Pozemkový fond České republiky, Lesy České republiky, s. p., stát a státní příspěvkové organizace, státní fondy, státní podniky a jiné státní organizace. Povinnými osobami nemohou být veřejnoprávní, soukromoprávní a nestátní subjekty. V případě, že by nestátní subjekt nabyt církevní majetek i přes blokační § zákona o půdě, byla by nucena oprávněná osoba podat určovací žalobu za účelem zjištění, zda k převodu došlo neoprávněně. Náhrada za majetek, který vlastní nestátní subjekty, je řešena paušální finanční náhradou.²⁰²

a) **Pozemkový fond České republiky** byl k 1. 1. 2013 zrušen a stejného dne nabyt jeho práva a povinnosti Státní pozemkový úřad, který byl zřízen na základě zákona č. 503/2012 Sb.

Vypořádání restitučních nároků přechází na tento úřad, který legitimně jedná za stát. Státní Pozemkový úřad je tedy povinnou osobou podle § 3 písm. a) a i dle § 3 písm. c). Restituční nárok zahrnuje veškeré nemovité věci podle § 6 a movité věci podle § 7. Státní pozemkový úřad je organizační složkou státu a orgánem státní správy a je podřízenou organizací Ministerstva zemědělství.²⁰³ Dle § 2 odst. 1 se Státní pozemkový úřad skládá z ústředí a krajských pozemkových úřadů, které vykonávají činnost v rámci vyšších územních samosprávních celků (krajů).²⁰⁴ Státní pozemkový úřad v rámci zákona č. 428/2012 Sb. plní roli povinné osoby a zároveň plní funkci správního úřadu, který má právo dle § 9 zákona o majetkovém vyrovnání schvalovat dohody o vydání zemědělské nemovitosti a současně vede správní řízení podle zákona č. 503/2012 Sb.²⁰⁵

b) **Lesy České republiky, s. p.** byly založeny Ministerstvem zemědělství k 1. 1. 1992 jako státní podnik dle zákona č. 77/1997 Sb., jsou jeho podřízenou organizací a mají odpovědnost za hospodaření na lesním majetku ve vlastnictví státu, za péči o vodní toky

²⁰² JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 48 - 49

²⁰³ Tamtéž, str. 50 - 51

²⁰⁴ Zákon č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu

²⁰⁵ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 87

a bystřiny. Stejně jako Státní pozemkový úřad i Lesy ČR, s. p. jsou uvedeny v samostatném ustanovení, protože řeší širší povahu restitučních nároků.

c) **Povinnou osobou je stát**, za který jedná organizační složka státu. Ta je zřízena kompetenčním zákonem č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, není právnickou osobou, ale má právo nakládat s majetkem, ke kterému má právo hospodaření, a to dle zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.²⁰⁶ §3 odst. 1 tohoto zákona uvádí jako organizační složky státu ministerstva, Ústavní soud, soudy, státní zastupitelství, Nejvyšší kontrolní úřad, Kancelář Veřejného ochránce práv, Akademie věd České republiky, Grantová republika České republiky.²⁰⁷

d) **Veřejné právnické osoby**, které hospodaří s majetkem státu. Největší podíl tvoří státní příspěvkové organizace, které jsou zřizovány organizačními složkami státu, jejich účelem není vytváření zisku, jako tomu je u státních podniků. Na rozdíl od organizačních složek státu mají vlastní právní subjektivitu a jednají vlastním jménem v záležitostech týkajících se majetku. Jejich působnost se řídí zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Státními příspěvkovými organizacemi jsou muzea, galerie, knihovny, fakultní nemocnice, psychiatrické léčebny a další. Zřizují je organizační složky státu na základě zřizovací listiny.²⁰⁸ Státní fondy jsou právnickými osobami, jsou zřizovány zákonem a jsou specificky zaměřenými institucemi. V České republice máme šest státních fondů (označení státní fond musí být v názvu obsažen), a to Státní fond rozvoje bydlení, Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond kultury, Státní fond kinematografie, Státní fond životního prostředí a Státní zemědělský intervenční fond. Příjmy fondů nejsou součástí státního rozpočtu a slouží k specifickým účelům, např. jako zprostředkovatelé finančních podpor.²⁰⁹ Státní podniky jsou právnickou osobou a jejich postavení upravuje zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku. Provozují podnikatelskou činnost s majetkem státu vlastním jménem a zakladatelem jsou příslušná

²⁰⁶ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 52

²⁰⁷ Zákon č. 219/2000 Sb.

²⁰⁸ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 53

²⁰⁹ Tamtéž, str. 54

ministerstva. Do této skupiny povinných osob nespadá jediný státní podnik, a to Lesy České republiky, který je předmětem § 4 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb.²¹⁰

Skutečnosti vedoucí k majetkovým křivdám (§ 5):

V ustanovení jsou uvedeny skutečnosti pod písm. a) až k), na základě kterých došlo k majetkovým křivdám. Jejich výčet je taxativní a jejich obsah a počet nelze měnit. Znění je ve všech směrech podobné skutečnostem uvedeným v § 6 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě jinému zemědělskému majetku a v § 6 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Některé skutečnosti jsou si právně podobné a oprávněná osoba má možnost v písemné výzvě uvést i více restitučních titulů při dodržení rozhodného období.²¹¹

Charakteristika jednotlivých ustanovení § 5:

a) odnětí věci podle pozemkových reforem z roku 1947 a 1948 tvoří nejobsáhlejší část nároků na vydání zabaveného církevního majetku. Jedná se o přechod vlastnického práva zemědělského a lesního majetku. Jde o ustanovení, které bylo nejvíce kritizováno v návaznosti na postup podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy. Odpůrci zákona kritizovali, že ke skutku majetkové křivdy a přechodu práv na stát došlo před rozhodným obdobím. Zastánci církevních restitucí odporovali tím, že tak jak se ukázalo v devadesátých letech u jiných restitučních zákonů, většina majetku byla fakticky převedena převzetí či skutečným (fyzickým) převzetím na stát až po roce 1948, protože za tak krátkou dobu nebyl převod do 25. 2. 1948 zrealizován.²¹² V nálezu Ústavního soudu, Pl. ÚS 10/13, bod 200 je výslovně uvedeno, že k této problematice existuje rozsáhlá judikatura a že námitky pramení pouze z neznalosti dobové právní úpravy.²¹³

Restituční titul pod písm. b) se týká pěti právních předpisů po převzetí moci komunisty (zákon o zestátnění léčebných a ošetrovacích ústavů, zákona o vojenských újezdech,

²¹⁰ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 54

²¹¹ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 88

²¹² JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 58-59

²¹³ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013, publikovaný jako 177/2013 Sb., Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79493&pos=2&cnt=7&typ=result>

školského zákona, zákona o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a zákona o znárodnění hostinců, výčepních podniků a ubytovacích zařízení). Za tento majetek měla být poskytnuta náhrada s výjimkou školského zákona, který de facto zlikvidoval církevní školství. Přírodní léčivé zdroje a hostinské, výčepní a hotelové podniky byly znárodněny zestátněním retroaktivně, již k 1. 1. 1948.²¹⁴ Dle nálezu IV. ÚS 136/97 je stanovení retroaktivity ve vztahu k výkonu vlastnického práva v rozporu s principy právního státu.²¹⁵

Písm. c) uvádí na pravou míru majetkovou křivdu, která byla způsobena úkony Náboženské matice, protože nakládala s majetkem, které nevlastnila. V první řadě ji tento zákon vymezuje podle § 3 písm. d) jako oprávněnou osobu, která má na náhradu oprávněný nárok. Náboženské matici byl na základě vyhlášky státního úřadu pro věci církevní č. 351/1950 Ú. l., o převzetí správy některých majetkových podstat náboženským fondem svěřen majetek, který byl odebrán mužským a ženským klášterům v padesátých letech v rámci „Akce K“. Náboženská matice nad rámec svých práv převáděla majetek do vlastnictví státu nebo jeho organizačních složek, ačkoliv na základě citované vyhlášky měl tento majetek sloužit výhradě pro náboženské účely římsko-katolické církve.²¹⁶

Písm. d) vysvětluje majetkovou křivdu způsobenou zkráceným dražebním řízením na úhradu pohledávky státu, které probíhalo dle tehdejšího občanského soudního řádu. Průběh byl takový, že pokud socialistická právnická osoba vyslovila zájem před dražebním řízením o nemovitost, ta jí byla přiklepnuta za odhadní cenu, která posléze byla použita na úhradu pohledávky státu a dražební řízení nebylo ani zahájeno.²¹⁷

Písm. e), f) a g) mají společné kritérium, a to jednání v tísní pod politickým nátlakem v rozhodném období. V řadě případů se jednotlivec pod nátlakem podřídil vůli státu a učinil krok odporující jeho vlastnímu zájmu. Jednalo se o darovací a kupní smlouvy a o dědická řízení. U kupních smluv hrál roli i faktor uzavření smluv za nápadně

²¹⁴ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 65-66.

²¹⁵ Rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 136/97 ze dne 18. 12. 1997, publikované jako N 167/9 SbNU 433, Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=30504&pos=2&cnt=5&typ=result>

²¹⁶ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 66.

²¹⁷ tamtéž

nevýhodných podmínek, který je vedle jednání v tísní posuzován odděleně. Kritériem nápadně nevýhodných podmínek bylo kromě ceny, v době uzavření kupní smlouvy, i zhoršení ostatních podmínek, např. životní úrovně. V případě odmítnutí dědictví je majetkovou křivdou myšleno znemožnění realizovat majetkové právo.²¹⁸

V písm. h) lze charakterizovat skutkovou podstatu jako nárok oprávněné osoby na majetek, který byl vyvlastněn a v době podání výzvy nesplňuje účel vyvlastnění. Konkrétně šlo o majetek, který byl za náhradu odejmut v souvislosti s veřejným zájmem, tedy o nemovitosti, které byly vyvlastněny za účelem obrany státu, územního plánu a výstavbě obcí.²¹⁹

Písm. i) řeší vyvlastnění, které proběhlo v rozporu s aktuálně platnými předpisy nebo bez vyplacení spravedlivé náhrady. Problémem tohoto ustanovení je pojem „spravedlivé“, je pojmem neurčitým a těžko realizovatelným (jak bude zkoumána přiměřenost spravedlivé náhrady?).²²⁰ Slovo spravedlivé bylo nálezem Ústavního soudu č. 177/2013 Sb. zrušeno²²¹, a po jeho derogaci se tak zkoumá, byla-li vyplacena náhrada dle dobových předpisů.²²²

Písm. j) definuje jako majetkovou křivdu na rozdíl od ostatních restitučních předpisů i persekuci náboženskou a v druhé části jako křivdu vidí nemožnost podání opravného prostředku.²²³

Písm. k) řeší převzetí nebo ponechání si věci bez právního důvodu. Tím se rozumí v nejčastějších případech převzetí majetku státem např. neplatnou smlouvou nebo nepravomocným rozhodnutím.²²⁴

²¹⁸ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 67-68.

²¹⁹ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 68-69.

²²⁰ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 70-72.

²²¹ Nález ústavního soudu č. 177/2013 Sb., ve věci návrhu na zrušení zákona č. 428/2012 Sb. In: *Sbírka zákonů*. 2013, částka 74.

²²² Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013, publikovaný jako 177/2013 Sb., Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79493&pos=2&cnt=7&typ=result>

²²³ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 69-70.

²²⁴ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 90

Vydávání věcí Pozemkovým fondem ČR a Lesy ČR, s. p. (§ 6):

Ustanovení upravuje nárok oprávněné osoby na nemovitou věc ve vlastnictví státu. Tento nárok lze uplatnit na základě skutečností uvedených v ustanovení § 5, a to pouze v rozhodném období. Smyslem ustanovení je obnovit hospodářskou základnu církví.²²⁵

Vydávání věcí ostatními povinnými osobami (§ 7):

Mezi ostatní povinné osoby patří např. Povodí Vltavy, Povodí Labe, Povodí Ohře, Povodí Odry, Povodí Moravy, státní statky (mezi největší patří Jeneč, Razová, Bílý Kostel). Dále lze pro představu uvést Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, Národní památkový úřad, Agenturu ochrany přírody a krajiny, Vojenské lesy a statky ČR, s. p., Národní galerii a ministerstva. Na rozdíl od předchozího ustanovení § 6 vydávají povinné osoby jak nemovité, tak i movité hmotné věci, a to ve vlastnictví státu. U nemovitých věcí se vydávají věci ve vlastnictví státu, které funkčně souvisely s vydávanou věcí nebo sloužily k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím, administrativním účelům nebo sloužily jako obydlí duchovních. U movitých věcí je podmínkou taktéž funkční souvislost. Totožným pravidlem pro obě ustanovení § 6 a § 7 při vydání věci je nemožnost vydání věcí, které přešly do vlastnictví státu od účinnosti ustanovení § 13 zákona dne 5. 12. 2012 do 2. 1. 2014, kdy končí lhůta pro uplatnění nároku. Jedná se o omezení převodu věcí uvedené v ustanovení § 13 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. K odst. 1 písm. b) lze uvést, že u funkčně souvisejících věcí platí, že je již oprávněná osoba vlastní nebo se vydává podle zákona o majetkovém vyrovnání. Funkční souvislost lze chápat jako prostorovou souvislost (sousedství) a jde o širší vymezení než jen pozemek pod stavbou. K odst. 1 písm. b) nutno dodat, že pokud nemovitá věc k vyjmenovaným účelům nesloužila, nelze ji vydat. Na základě odst. 2 se vydávají movité věci, které funkčně souvisely s nemovitostmi, které oprávněné osoby vlastní nebo se vydávají podle zákona o majetkovém vyrovnání.²²⁶

²²⁵ § 6 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²²⁶ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 86-93

Věc nelze vydat v případě, že (§ 8):

Ustanovení § 8 definuje podmínky nevydání věci. Jde o taxativní výčet uvedených skutečností v odst. 1 písm. a) až písm. h).²²⁷

Jedná se o:

Písm. a) zastavěný pozemek legální stavbou s tím, že za zastavěný pozemek se považuje i pozemek zastavěný dopravní stavbou²²⁸.

Písm. b) nemovitosti na území vojenského újezdu. Jedná se o nemovitosti, které přešly na stát podle zákona č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech a plní obranné funkce státu²²⁹.

Písm. c) církevní matriky, z důvodu nenarušení matriční agendy.²³⁰

Písm. d) nemovité věci potřebné pro plnění úkolů bezpečnostního sboru²³¹.

Písm. e) pozemky, na nichž leží sportovní hřiště. Podmínkou je, že pozemek byl vyňat ze zemědělského půdního fondu a hřiště bylo zřízeno před 1. 10. 1976 (den, kdy nabyl účinnost zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Důvodem pro nevydání je společenský zájem²³².

Písm. f) pozemky potřebné pro veřejně prospěšné stavby dopravní a technické infrastruktury²³³.

²²⁷ § 8 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²²⁸ § 8, odst. 1, písm. a) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²²⁹ § 8 zákona odst. 1 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²³⁰ § 8 odst. 1 písm. c) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²³¹ § 8 odst. 1 písm. d) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²³² § 8 odst. 1 písm. e) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²³³ § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Písm. g) území národního parku nebo národní přírodní rezervace, a to z důvodu přísné ochrany území a z důvodu regulace hospodaření na těchto území. Jde o veřejný zájem na zachování kulturních, historických i přírodních hodnot na tomto území²³⁴.

Písm. h) věc konfiskovanou na základě dekretů prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. Jde o specifickou výlukou, kterou ostatní restituční předpisy neobsahovaly²³⁵.

Odst. 2 definuje případ, kdy věc, která má být vydána slouží k plnění povinností státu. V takovém případě je oprávněná osoba povinna nechat užívat tuto věc za nájemné po dobu 10 let ode dne nabytí vlastnictví této věci.²³⁶

Ustanovení o výčtu nevydáváných věcí reflektuje veřejný nebo společenský zájem a zakotvuje tak skutečnost, aby se na jedné straně křivdy nenapravovaly a druhé nevznikaly.²³⁷

Postup pro vydání zemědělské nemovitosti (§ 9):

Odst. 1 definuje podmínky pro vydání zemědělské nemovitosti. Lhůta pro předkládání výzev je stanovena na 12 měsíců ode dne účinnosti zákona. V daném případě tato lhůta končí dne 2. 1. 2014, a to z důvodu, že 1. 1. 2014 připadá na státní svátek. Pokud do této doby oprávněná výzvu nepodá, její nárok zaniká (prekluze). Podmínky pro vydání zemědělské nemovitosti jsou uvedeny pod písmeny a) – d) a stanovují výčet listin, potřebných pro vydání souboru nemovitostí. Stručně lze říci, že oprávněná osoba musí doložit, že požadovaný majetek náležel do původního majetku církví a náboženských společností, že byla naplněna podstata majetkové křivdy v ustanovení §5, doloží funkční souvislost či právní nástupnictví po předchůdci oprávněné osoby²³⁸.

²³⁴ § 8 odst. 1 písm. g) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²³⁵ § 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²³⁶ § 8 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²³⁷ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 92-96

²³⁸ KRÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 220-234

Oprávněná osoba je povinna uvést identifikační údaje své, povinné osoby, zemědělské nemovitosti a doložit svůj nárok výpisem z veřejných knih²³⁹, z jiných listin²⁴⁰ či jiným způsobem²⁴¹. Výzvu podanou povinné osobě lze doplňovat, avšak doplňující důkazy nemohou znamenat rozšíření výzvy. Povinná osoba nebo nepříslušná osoba podle § 11 odst. 1 do 15 dnů zaeviduje zašle kopii příslušnému pozemkovému úřadu.²⁴²

Odst. 2 a odst. 3 stanovuje náležitosti vedoucí k uzavření písemné dohody (soukromoprávní smlouvy). Pro povinnou osobu je závazné, v případě, že oprávněná osoba doložila veškeré podklady dle zákona, uzavřít dohodu do šesti měsíců od doručení výzvy. Pokud je předmětem vydání pouze část pozemku (parcela), pak musí být součástí dohody (ne přílohou) geometrický plán. Pro zemědělskou nemovitost vzniká vlastnické právo rozhodnutím pozemkového úřadu. Řízení o schválení dohody vede Pozemkový úřad podle správního řádu, nerozhoduje jako správní orgán ve věcech veřejné správy.²⁴³

Odst. 4 řeší situaci, kdy vyjde najevo skutečnost, že nejde o zemědělskou nemovitost. V takovém případě pozemkový úřad žádost zamítne a jedna se zúčastněných stran navrhne na základě dohody podle 10 odst. 3 katastrálnímu úřadu provedení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí. Proti zamítnutí žádost se nelze odvolat.²⁴⁴

Odstavec 5 – 6 řeší postup v případě neuzavření dohody. Odst. 5 se týká situace, kdy pozemkový úřad dohodu neschválí, protože není uzavřena v souladu se zákonem. V takovém případě se oprávněná nebo povinná osoba mohou obrátit na soud a rozhoduje se v občanském správním řízení. Pokud soud rozhodne o vydání nemovitosti ve prospěch oprávněné osoby, pak je rozhodnutí soudu závazné jako podklad pro zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí²⁴⁵.

²³⁹ Jedná se o výpisy z pozemkových knih nebo desek zemských

²⁴⁰ Konfiskační rozhodnutí okupačních nebo protektorátních orgánů

²⁴¹ Fotografie, svědectví pamětníka či audiovizuální záznam

²⁴² KŘÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 220-234

²⁴³ Tamtéž

²⁴⁴ KUBAČÁK, A., Církevní majetek v proměnách času, 2016, str. 98-99

²⁴⁵ KŘÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 239-240

Oprávněná osoba je povinná oznámit podání žaloby i rozhodnutí soudu pozemkovému úřadu. V případě, že žaloba nebyla vůbec podána nebo v případě, kdy žalobě soud nevyhoví, rozhodujícím orgánem o vydání zemědělské nemovitosti je pozemkový úřad. V odst. 6 je definován postup, pokud nedojde k dohodě mezi oprávněnou a povinnou osobou, poté rozhoduje o vydání pozemkový úřad.²⁴⁶

Postup při vydání jiné věci než zemědělské nemovitosti (§ 10):

Postup je obdobný jako u ustanovení § 9 v odst. 1 a v odst. 2. Odlišnost se týká odst. 3, kdy dohoda je právním důvodem pro vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí. Dle odst. 4 se v případě neuzavření dohody může oprávněná osoba obrátit do tří let na soud.²⁴⁷

Společná ustanovení o vydávání věcí (§ 11):

Ustanovení upravuje postup při podání výzvy nepříslušné osobě a jeho účelem usnadnit řešení specifických situací, ke kterým může v případě komplikovaného dohledávání vlastnického práva k původnímu majetku církví a registrovaných náboženských společností docházet.²⁴⁸

Odst. 1 stanoví, že pokud je k vydání věci vyzvána nepříslušná osoba, tato do 15 pracovních dnů postoupí výzvu povinné osobě, pokud je ji z dostupných podkladů známa. Tyto povinnosti se vztahují na osoby uvedené v ustanovení § 4, nejedná se o nestátní subjekty jako obce, kraje, fyzické osoby nebo soukromé právnické osoby²⁴⁹.

Odst. 2 stanoví, že pokud nepříslušné osobě není povinná osoba z údajů, které má k dispozici a ani z údajů z katastru nemovitostí známa, požádá o určení osoby katastrální úřad, a to do 15 pracovních dnů od doručení výzvy. Katastrální úřad má k zjištění

²⁴⁶ KRÍŽ, J., VALEŠ, Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 239-240

²⁴⁷ § 10 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²⁴⁸ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 144

²⁴⁹ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 145-146

požadovaných údajů šest měsíců a v případě jejich dohledání je zašle k dispozici nepříslušné osobě. Službu pro povinné a oprávněné osoby vykonává úřad bezplatně.²⁵⁰

Odst. 3 navazuje na předcházející ustanovení. Určuje postoupení pokladů dle písm. a), a to zaslání podkladů povinné osobě do 15 pracovních dnů od jejich doručení a dle písm. b), kdy povinná osoba není známa. Pokud se jedná o zemědělskou nemovitost, vydání řeší Pozemkový fond ČR, v opačném případě Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.²⁵¹

Odst. 7 vymezuje situace, kdy je katastrálním úřadem nepříslušné osobě sděleno, že vlastníkem požadované věci není stát nebo vlastník není znám či právní subjekt zanikl. V takovém případě nepříslušná osoba výzvu oprávněné osobě vrátí a ta může svůj nárok na nestátní subjekt do tří let uplatnit u soudu. V situaci, kdy v katastru nemovitostí není zapsána žádná osoba, pak je v případě zemědělské nemovitosti žalován Pozemkový fond České republiky, v případě, že se jedná o jinou nemovitost, pak je žalovaným Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. V případě, že by došlo k převodu zemědělských pozemků v rozporu s blokačním ustanovením § 29 zákona č. 92/1991, pak je nárok řešen soudně určením vlastnického práva státu.²⁵²

Omezení převodu věcí, které byly předmětem majetkové křivdy (§ 13):

Paragraf 13 je blokačním ustanovením na časově omezenou dobu 24 měsíců ode dne 5. 12. 2012.²⁵³

V odst. 1 je taxativní výčet právních úkonů, které nelze státem provádět a omezení platí pro původní historický majetek církví. Toto ustanovení se týká i věcí, na něž byl uplatněn nárok, ale nebylo o něm ve správním řízení či před soudem rozhodnuto. Pokud by i přes

²⁵⁰ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 145-146

²⁵¹ Dle § 11 odst. 3 písm. a) a písm. b) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²⁵² JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 148-149

²⁵³ § 13 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

toto ustanovení došlo k převodu věci, jednalo by se o absolutní neplatnost právního úkonu²⁵⁴.

Odst. 2 obdobně jako u nemovitých věcí zakazuje přemísťování movitých věcí s výjimkou jejich uschování v prostorách povinné osobě nebo na základě písemné smlouvy uzavřené podle občanského zákoníku.²⁵⁵

Nové uspořádání pozemků a úhrada nákladů s tím spojených (§ 14):

dělení pozemků je odpovědný katastrální úřad a není potřeba rozhodnutí jiného orgánu veřejné správy. Odst. 2 zaručuje, že veškeré náklady související s oceněním, identifikací a vyhotovením dokladů hradí stát. V případě zemědělských nemovitostí jde o pozemkové úřady a v ostatních případech se jedná o povinné osoby.²⁵⁶

Hlava III – Finanční vypořádání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi

Finanční náhrada (§ 15):

Účelem tohoto ustanovení je stanovení podmínek pro vyplacení finanční náhrady registrovaným církvím a náboženským společnostem za majetek, který nelze vydat. Finanční vypořádání v sobě zahrnuje finanční náhradu, která zahrnuje restituční a vyrovnávací princip a finanční příspěvek na podporu činností církví a náboženských společností. Vzhledem k ocenění původního majetku církví by finanční náhradu získala z 98 % církev římskokatolická. Z tohoto důvodu obsahuje finanční náhrada i prvek vyrovnávací s tím, že místo 2 % zbývající finanční náhrady, bude ostatním církvím přerozděleno 20 % za účelem nerovného postavení a možné diskriminace.²⁵⁷

²⁵⁴ KRÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 264-269

²⁵⁵ KRÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 264-269

²⁵⁶ § 14 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²⁵⁷ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 165

Odst. 1 vymezuje příjemce finanční náhrady. Jsou jimi církve a náboženské společnosti, které měly nárok na financování ze státního rozpočtu podle zákona č. 3/2012 Sb. a v dalším případě církve, které utrpěly majetkovou křivdu v rozhodném období. Vzhledem k tomu, že účelem zákona byla finanční odluka státu a církví, pak u Luterské církve evangelické, která vznikla v roce 1995 lze chápat finanční náhradu jako prvek vyrovnávací. Dotčené církve a náboženské společnosti mají nárok na finanční náhradu, pokud se státem uzavřou smlouvu o vypořádání dle ustanovení § 16.²⁵⁸

V odst. 2 je taxativní výčet dotčených církví a celková výše finanční náhrady v mld. Kč.²⁵⁹

Tabulka 3: Tabulka výše finanční náhrady pro jednotlivou dotčenou církev a náboženskou společnost v mld. Kč

Dotčené církve a náboženské společnosti	Výše finanční náhrady
Apoštolská církev	1 056 336 374
Bratrská jednota baptistů	227 862 069
Církev adventistů sedmého dne	520 827 586
Církev bratrská	761 051 303
Církev československá husitská	3 085 312 000
Církev řeckokatolická	298 933 257
Církev římskokatolická	47 200 000 000
Českoobratrská církev evangelická	2 266 593 186
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	118 506 407
Evangelická církev metodistická	367 634 208
Federace židovských obcí v České republice	272 064 153
Jednota bratrská	601 707 065
Luterská evangelická církev a. v. v České republice	113 828 334
Náboženská společnost českých unitářů	35 999 847
Pravoslavná církev v českých zemích	1 146 511 242
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	654 093 059
Starokatolická církev v České republice	272 739 910

Zdroj: Zákon č. 428/2012 Sb.,²⁶⁰ o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi vlastní zpracování

²⁵⁸ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 165-167

²⁵⁹ § 15 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²⁶⁰ Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

V tabulce je uvedeno 17 dotčených církví a náboženských společností, které mohly uplatnit uzavřením smlouvy nárok na finanční náhradu. Této možnosti využilo 16 dotčených církví a náboženských společností, s výjimkou Bratrské jednoty baptistů, která odmítla uzavřít smlouvu a nárok na finanční náhradu nenávratně ztratila. Jak se došlo k částce 59 mld. Kč? Na základě kvalifikovaných údajů Ministerstva zemědělství, Českého úřadu zeměměřického a katastrálního a Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky byla vypočtena celková částka ve výši 134 mld. Kč za původní majetek církví. Povinné osoby Pozemkový úřad České republiky a Lesy České republiky, s. p. mohly v naturální podobě vydat majetek ve výši 75 mld. Kč. Prostým odečtením částek tak dostáváme finální výši finanční náhrady ve výši 59 mld. Kč.²⁶¹ Rozdělení celkové částky stát ponechal zcela v režii církvím.²⁶²

V odst. 3 je uvedeno, že finanční náhrada bude vyplácena po dobu třiceti let v ročních splátkách. Roční částka bude vypočtena jako podíl z nesplacené částky a počtu neuhrazených ročních splátek.²⁶³

V odst. 4 je vymezeno, že povinným subjektem pro vyplacení finančních náhrad je Ministerstvo kultury. Částka musí být vyplacena nejpozději do 31. 12. kalendářního roku.²⁶⁴

V odst. 5 je určeno, že výše finanční náhrady bude každoročně navýšena o inflaci zveřejněnou Českým statistickým úřadem (jde o inflaci, platnou dva roky zpětně před vyplacením částky).²⁶⁵

Poslední odstavec ustanovení § 15 stanovuje, že finanční náhrada není předmětem daně ani jiného peněžitého plnění.²⁶⁶

²⁶¹ JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 167-168

²⁶² KRÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 278

²⁶³ § 15 odst. 3 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²⁶⁴ § 15 odst. 4 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²⁶⁵ § 15 odst. 5 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²⁶⁶ § 15 odst. 6 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Smlouva o vypořádání (§ 16):

Smlouva o vypořádání představuje jakousi definitivní tečku po mnohaletém vyjednávání o narovnání vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi. Vzor smlouvy je uveden v příloze č. 5 zákona.

Odst. 1 a odst. 2 obsahují náležitosti smlouvy o vypořádání. Otázkou zůstává právní povaha smlouvy. Dle komentáře k zákonu se smlouva dá pokládat za normativní smlouvu²⁶⁷, dle nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 10/13, bod 217 mají smlouvy s ohledem na politický přesah spíše povahu memorand.²⁶⁸

V odst. 1 je zakotveno použití občanského zákoníku na smlouvu o vypořádání s výjimkou právních úkonů, taxativně uvedených ve zmiňovaném odstavci. Stát je v roli postavení dlužníka a církev v roli věřitele, jde tedy o závazkový vztah. V odst. 2 je ujednání, že smlouva je „*de facto*“ restituční tečkou v nárocích na vydání věcí. Jsou zde znovu uvedeny náležitosti výplaty a výše finančních náhrad s odkazem na ustanovení § 15.²⁶⁹

V odst. 3 až 6 jsou uvedena specifika pro platné uzavření smlouvy. Smlouvu podepisují dvě strany, za stát uzavírá smlouvu vláda a za církvev její statutární zástupce. Návrh smlouvy je povinno doručit Ministerstvo kultury každé dotčené církvi do dvou měsíců ode dne účinnosti zákona č. 428/2012 Sb. a do devíti měsíců ode dne účinnosti musí být smlouva uzavřena. Smlouvy byly uzavřeny v rekordně krátkém čase, a to dne 22. 2. 2013 a publikovány byly ve Sbírce zákona sdělením č. 55/2013 Sb. dne 6. 3. 2013.²⁷⁰

Odst. 7 zaručuje, že v případě neuzavření smlouvy dle předchozích ustanovení, se lze obrátit na soud s návrhem na nahrazení chybějícího projevu vůle.²⁷¹

²⁶⁷ KRÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 285

²⁶⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013, publikovaný jako 177/2013 Sb., Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79493&pos=2&cnt=7&typ=result>

²⁶⁹ KRÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 282

²⁷⁰ Tamtéž, str. 283 - 284

²⁷¹ § 16 odst. 7 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Příspěvek na podporu činnosti dotčených církví a náboženských společností (§ 17):

Přijetím zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi se zrušuje zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem (zrušení tohoto zákona je uvedeno v ustanovení § 19 zákona č. 428/2012 Sb.). Účelem a obsahem ustanovení § 17 je vyřešení finanční odluky státu a církve bez negativního dopadu na činnost církví v přechodném období.

Dle odst. 1 stát vyplácí církvím příspěvek po dobu 17 let od nabytí účinnosti zákona, od roku 2013 do roku 2029. Nárok na příspěvek vzniká ze zákona a nesouvisí se smlouvou o vypořádání dle ustanovení § 16. Příspěvek je tak vyplácen i Bratské jednotě baptistů, která se státem smlouvu neuzavřela. Příspěvek není nikterak účelově vázán a nebude podléhat kontrole.²⁷²

V odst. 2 až v odst. 5 je upřesněn postup vyplácení příspěvku. V prvních třech letech církve obdrží stejnou finanční částku jako v roce 2011 dle zákona č. 218/1949 Sb. Ve čtvrtém roce se bude každý rok částka snižovat o 5 % oproti prvnímu roku. Příspěvek obdrží církve dle zákona do 31. 1. každého kalendářního roku. Stejně tak jako u finanční náhrady nepodléhá příspěvek dani ani jinému peněžitému plnění.²⁷³

Hlava IV – Závěrečná, přechodná a zrušovací ustanovení

Závěrečná ustanovení (§ 18):

V odst. 1 je pro církve příznivé, že mohou na základě zákona podat určovací žalobu přímo, neboť před přijetím zákona, pokud došlo k převodu nemovitostí v rozporu s blokačním ustanovením § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku nebo v rozporu s ustanovením § 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu státu na jiné osoby, tato možnost neexistovala. Určovací žaloby mohou být podávány proti obcím, přestože se jedná o velmi citlivou otázku, kdy Svaz měst a obcí České republiky, který hájí zájmy obcí, přijetí zákona podporoval.²⁷⁴

²⁷² JÄGER, P., CHOCHOLÁŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 179-180

²⁷³ Tamtéž, str. 180

²⁷⁴ KŘÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 290-293

V odst. 2 je řešena situace, kdy stát převzal část původního nemovitého majetku církvím a nakládal s ním jako s vlastním, ale nenechal majetek zapsat do veřejných knih.²⁷⁵

Dle odstavce 3 se zaručuje, že v případě soudního jednání je oprávněná osoba osvobozena od soudních poplatků a dle odstavce 4 jsou orgány veřejné moci povinny poskytovat oprávněným osobám bezplatně podklady. Dle odst. 5 je povinen součinnost poskytnout i katastrální úřad, a to bezplatným poskytnutím údajů z katastru nemovitosti.²⁷⁶

Z dalších odstavců lze upozornit ještě na odst. 9, kde je stanoveno, že práva a povinnosti Náboženské matice vykonává od 1. 1. 2013 Církev římskokatolická. Jde o oprávněný krok, protože Náboženská matice byla založena císařem Josefem II. za účelem podpory zmiňované církve.²⁷⁷

Odst. 10 uvádí výčet nemovitostí, týkajících se Katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha, na které se zákon nevztahuje.²⁷⁸

Odst. 11 stanovuje povinnost pro povinné osoby předkládat Ministerstvu kultury údaje z účetnictví o věcech vydaných, a to do konce února každého roku za rok předcházející.²⁷⁹

Závěr:

Lze říci, že tento zákon je z řady restitučních předpisů posledním, který ukončil proces zmírnění některých majetkových křivd z doby komunismu. Zároveň lze konstatovat, že při převodu tak rozsáhlého majetku ze strany státu by byl vhodnější komplexnější rozbor s důkladnějším vysvětlením ocenění původního majetku církví v důvodové zprávě vládního návrhu zákona z roku 2012.

²⁷⁵ KRÍŽ, J., VALEŠ, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2013, str. 293 – 294

²⁷⁶ § 18 odst. 3, 4 a 5 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²⁷⁷ JÄGER, P., CHOCHOLÄŠ, A., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, 2015, str. 190

²⁷⁸ § 18 odst. 10 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

²⁷⁹ § 18 odst. 11 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

5 **Legislativní cesta k současné právní úpravě**

Lze konstatovat, že legislativní cesta k současné právní úpravě byla z důvodů diametrálně odlišných názorů na řešení církevních restitucí komplikovaná. Konsensu bylo dosaženo po letech jednání mezi představiteli státu a církevních institucí. Dalším faktem, který konečnou úpravu znesnadňoval, byl různý pohled politické reprezentace na fungování a financování církví do budoucna. Ať už z pohledu veřejného zájmu či hlavního poslání církví, coby veřejně prospěšné instituce. Konečnou dohodou byla finanční odluka státu a církví, ke které se postupným snižováním finančních příspěvků po dobu tzv. přechodného období dojde za sedmnáct let.

5.1 **Komparace návrhu zákona z roku 2008 a platného zákona z roku 2012**

V následujícím textu je porovnán sněmovnou neschválený vládní návrh zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženských společnostem v době nesvobody, sněmovní tisk č. 480/2 z roku 2008 a přijatý zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů. Cílem je porovnat míru změn obou návrhů. Jedná se o vlastní zpracování.

Název

2008: O zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi)

2012: O majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi)

Preambule

Shodná, pouze: ...umožnit svobodné a nezávislé působení (2008) x postavení (2012) církví a náboženských společností.

Předmět úpravy (§1) shodný

Vymezení pojmů (§2):

2008: církve a náboženské společnosti

2012: registrované církve a náboženské společnosti

Původní majetek:

2008 = věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty, ..., které byly v rozhodném období ve vlastnictví nebo které příslušely církvím a náboženským společnostem, právnickým osobám zřízeným nebo založeným církvemi a náboženskými společnostmi nebo dalším právnickým osobám zřízeným nebo založeným za účelem podpory činnosti církví a náboženských společností.

2012 = věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty, ..., které byly alespoň část rozhodného období ve vlastnictví nebo které příslušely registrovaným církvím a náboženským společnostem, právnickým osobám zřízeným nebo založeným jako součásti registrovaných církví a náboženských společností, Náboženské matici nebo dalším právnickým osobám zřízeným nebo založeným za účelem podpory činnosti registrovaných církví a náboženských společností k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům, nebo jejich právním předchůdcům, za zemědělské nemovitosti návrh zákona z roku 2012 navíc uvádí v § 2 písm. b) bod 4. - obytné a hospodářské budovy a stavby sloužící zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, včetně zastavěných pozemků.

Oprávněná osoba (§3)

2012: mezi oprávněné osoby se již neřadí řeholní řád, kongregace a jiné kněžské nebo řeholní společenství Církve římskokatolické

Povinná osoba (§4)

2012: nově i Lesy České republiky, s. p.

Skutečnosti vedoucí k majetkovým křivdám (§5)

2012: doplnění písm. j) politická nebo náboženská perzekuce anebo postup porušující obecně uznávané principy demokratického právního státu nebo lidská práva a svobody, včetně odepření nebo neposkytnutí ochrany vlastnického práva nebo odmítnutí ukončení procesu rozhodování o majetkových nárocích před soudem nebo jiným orgánem veřejné moci

odstraněno písm. l) nedokončení řízení o nároku nebo neuspokojení nároku podle dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, nebo podle zákona č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzházejících, nebo podle obdobných právních předpisů

Vydání věcí povinnými osobami (§8)

2012 : nově přidáno - nelze vydat věc v případě, že se jedná o:

e) pozemek vyňatý ze zemědělského půdního fondu, na kterém bylo zřízeno v souladu se stavebním zákonem sportovní hřiště, které je užíváno,

f) část pozemku nebo stavby, která je potřebná pro uskutečnění veřejně prospěšné stavby dopravní nebo technické infrastruktury, vymezenou ve schválené územně plánovací dokumentaci, pro kterou lze práva k pozemkům a stavbám vyvlastnit; to neplatí, postačí-li pro veřejně prospěšnou stavbu zřízení věcného břemene,

g) nemovitou věc tvořící území národního parku nebo národní přírodní rezervace a stavbu, která se na tomto území nachází, nebo

h) věc konfiskovanou na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, nebo dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy

e) rozšířeno - nelze vydat věc v případě, že jde o nemovitou věc užívanou k plnění úkolů bezpečnostního sboru (2008 pouze věc užívaná Policií České republiky)

Postup při vydání zemědělské nemovitosti (§9)

Návrh zákona je v roce 2012 doplněn o následující ustanovení (tučně):

Odst. 1. Oprávněná osoba písemně vyzve povinnou osobu k vydání nemovitosti...

Povinná osoba do 7 dnů ode dne, kdy obdrží výzvu k vydání, doručí její kopii příslušnému pozemkovému úřadu; stejně povinná osoba postupuje, obdrží-li doplnění výzvy o další důvody, skutečnosti a listiny osvědčující uplatněný nárok.

Odst. 2. Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou písemnou dohodu o vydání zemědělské nemovitosti do 3 měsíců ode dne doručení výzvy, pokud tento zákon nestanoví jinak. **V dohodě budou nemovitosti uvedeny údaje podle katastrálního zákona. Bude-li předmětem vydání pouze část pozemku evidovaného v katastru nemovitostí v podobě parcely, musí být neoddělitelnou součástí dohody geometrický plán.**

Odst. 5. Není-li dohoda o vydání zemědělské nemovitosti uzavřena v souladu se zákonem, pozemkový úřad ji neschválí. **Marným uplynutím lhůty k podání žaloby v této věci, nebo dnem právní moci rozhodnutí soudu, kterým soud žalobě nevyhoví, je zahájeno řízení o vydání zemědělské nemovitosti, které vede pozemkový úřad a jehož účastníky jsou oprávněná osoba a povinná osoba. O podání žaloby podle věty druhé a o rozhodnutí soudu o takové žalobě vyrozumí oprávněná osoba neprodleně pozemkový úřad.**

Odst. 6. Nedojde-li mezi oprávněnou osobou a povinnou osobou k uzavření dohody o vydání zemědělské nemovitosti, **rozhodne na základě návrhu oprávněné osoby o vydání zemědělské nemovitosti pozemkový úřad** (x 2008 – může oprávněná osoba požádat pozemkový úřad, aby o vydání zemědělské nemovitosti rozhodl)

Postup při vydání jiné věci než zemědělské nemovitosti (§10)

Obdobné změny jako u vydání zemědělské nemovitosti.

Společná ustanovení o vydání věci (§11)

Zasláno nepřislušné osobě:

nepříslušná osoba výzvu spolu s doklady postoupí osobě povinné nebo **příslušnému Pozemkovému fondu České republiky** (x v návrhu 2008 – příslušnému pozemkovému úřadu)

2008: postoupení pozemkovému úřadu = **návrh na zahájení řízení**; pozemkový úřad následně **rozhodne** o vydání/nevydání věci

2012: postoupení Pozemkovému fondu ČR – pokud se považuje za povinnou osobu, **uzavře** s osobou oprávněnou **dohodu** o vydání věci za podmínek stanovených zákonem

Žalovaný:

2008: Česká republika

2012: stát

Práva váznoucí na věci (§12)

2012: §12 (2) Vázne-li na vydávané věci zástavní právo, okamžikem jejího vydání toto právo zaniká. **Povinná osoba závazek zajištěný zástavním právem vypořádá nebo jej jinak zajistí k okamžiku vydání věci.** - doplněno

Omezení převodu věcí, které byly majetkem majetkové křivdy (§13)

Věci tvořící původní majetek registrovaných církví a náboženských společností, které jsou ve vlastnictví státu, nelze po dobu **24 měsíců** (návrh 2008 – **18 měsíců**) ode dne nabytí účinnosti tohoto ustanovení převést do vlastnictví jiné osoby, přenechat jiné osobě k užívání, ani zatížit právem jiné osoby.

Nové uspořádání pozemků (§ 14)

K dělení nebo scelení pozemku za účelem jeho vydání není třeba vydání:

2008: územního rozhodnutí stavebního úřadu

2012: rozhodnutí ani jiného opatření jiného orgánu veřejné správy než katastrálního úřadu

Finanční náhrada (§15)

2008: uvedena výše roční splátky, celkem 60 ročních splátek

2012: uvedena výše finanční náhrady, celkem bude rozdělena na 30 ročních splátek (-> nově o polovinu méně splátek, cca 3,17x nižší výše finanční náhrady); vyplácí Ministerstvo kultury

2012: Po vyplacení první roční splátky se výše nesplacené částky finanční náhrady každoročně **zvyšuje o míru roční inflace** zveřejněnou Českým statistickým úřadem pro kalendářní rok o dva roky předcházející kalendářnímu roku výplaty konkrétní roční splátky. Novou výši nesplacené částky finanční náhrady oznámí Ministerstvo kultury dotčené církvi a náboženské společnosti. - nově

Příspěvek na podporu činnosti (§17)

2008: po dobu **20 let**; první rok výše dle zák. č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem; poté každý rok snížení o 5%

2012: po dobu **17 let**, první 3 roky výše dle zák. č. 218/1949 Sb.; od 4. roku snížení vždy o 5%

Závěrečná ustanovení (§19)

2012: nově

Tento zákon se nevztahuje na Katedrálu sv. Víta, Václava a Vojtěcha nacházející se na pozemku parc. č. 4 o výměře 5005m² a pozemku parc. č. 5 o výměře 502m² v obci Praha, katastrálním území Hradčany, včetně těchto pozemků. Tento zákon se rovněž nevztahuje na budovu č. p. 37 nacházející se na pozemku parc. č. 85 o výměře 776m² a na budovu č. p. 48 nacházející se na pozemku parc. č. 6 o výměře 982 m² v obci Praha, katastrálním území Hradčany, včetně těchto pozemků.

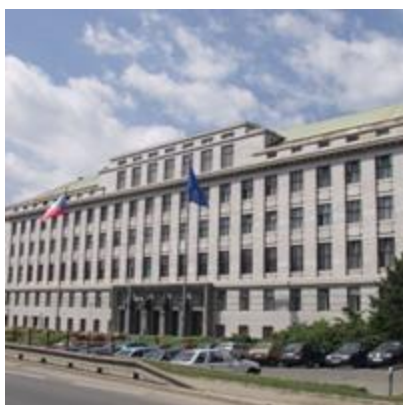
Závěr komparace:

Vládní návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi z roku 2012 je oproti návrhu z roku 2008 terminologicky přesnější a propracovanější. Řeholní řád, kongregace a jiné kněžské nebo řeholní společenství Církve římskokatolické se již v návrhu z roku 2012 nevyskytují jako samostatná oprávněná osoba, oproti tomu návrh pracuje s novou povinnou osobou, a to Lesy České republiky, s. p. Výraznější změny lze nalézt v ustanovení týkajícím se vydání věci nepřislušné osobě, postup při vydání věci byl zpřesněn. Návrh zákona z roku 2012 rovněž rozšiřuje výčet nemovitostí, které nelze vydat v rámci majetkového vyrovnání. Nejvýraznější změnou je výše a způsob vyplacení finanční náhrady. Původní návrh obsahoval téměř 4krát vyšší finanční náhradu, která měla

být vyplacena v 60 ročních splátkách. Návrh zákona z roku 2012 pracuje pouze se 30 ročními splátkami a uvádí celkovou částku, která bude poskytnuta, případně mírně zvýšena z důvodu inflace.²⁸⁰

5.2 Majetkové vyrovnání z pohledu Ministerstva zemědělství

Obrázek 1: Budova Ministerstva zemědělství

Zdroj: www.eagri.cz²⁸¹

Pro zpracování pohledu Ministerstva zemědělství jako povinného subjektu v otázce řešení majetkového vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi budou využity interní dokumenty Ministerstva zemědělství.

Z výroční zprávy Správní sekce Ministerstva zemědělství za rok 2016 vyplývá, že zásadní agendou oddělení majetkového vyrovnání je dohled nad aplikací zákona o majetkovém vyrovnání v rámci resortu zemědělství. Oddělení vypracovává podklady a odpovědi na sněmovní interpelace směřující na předsedu vlády či ministra zemědělství. Dále vysílá zástupce ministerstva na jednání vládního výboru k dopadům zákona o majetkovém vyrovnání a komise Lesů České republiky, s. p. ČR pro církevní restituce.²⁸²

Z hlediska běžné agendy oddělení vyhodnocuje statistické ukazatele resortních organizací na základě jejich pravidelných hlášení. Tento postup umožnil efektivně řešit problémy

²⁸⁰ Vlastní zpracování komparace porovnáním zákonů z roku 2008 a z roku 2012

²⁸¹ Ministerstvo zemědělství. *EAGRI* [online]. ©2009-2017 [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/>

²⁸² Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

s aplikací zákona u povinných osob s přihlédnutím k problémům jednotlivých regionů, zejména v souvislosti se zajištěním vypracování geometrických plánů.²⁸³

K 31. 12. 2016 bylo administrováno přes 97,20 % výměry dotčené zákonem o majetkovém vyrovnání u Lesů České republiky, s. p. a přes 96 % výměry dotčené zákonem u Státního pozemkového úřadu.²⁸⁴

K řešení problémů spojených s aplikací zákona přispívala v letech 2014 až leden 2017 organizace pravidelných setkání oprávněných a povinných osob. Jednání se kromě resortních povinných osob – Státního pozemkového úřadu a Lesů ČR, s. p. a podniků povodí účastní i mimoresortní povinné osoby, jako např. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Národní památkový ústav, ÚZSVM a Vojenské lesy a statky, s. p. Zmíněná setkání slouží k výměně zkušeností mezi správními orgány, povinnými a oprávněnými osobami a akademickou sférou. Na jednáních jsou řešeny problémy spojené s aplikací zákona. V roce 2016 proběhla tři běžná setkání a v prosinci jedno tematicky zaměřené na přípravu geometrických plánů.²⁸⁵

Problémy při aplikaci zákona č. 428/2012 Sb. jsou z pohledu Ministerstva zemědělství zejména řešení funkční souvislosti definované v § 7 odst. 1 zákona a problematika veřejně prospěšných staveb jako překážka pro nevydání podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona.²⁸⁶

Zákon o majetkovém vyrovnání umožňuje oprávněným a povinným osobám podávat:

- žalobu proti rozhodnutí soudu
- žalobu proti rozhodnutí o nevydání
- žalobu s návrhem, aby soud nahradil chybějící projev vůle povinné osoby uzavřít dohodu na vydání jiné věci než zemědělské
- žalobu o určení vlastnického práva státu, pokud má oprávněná osoba za to, že došlo k převodu původního církevního majetku v rozporu s blokačními paragrafy.²⁸⁷

²⁸³ Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

²⁸⁴ Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

²⁸⁵ Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

²⁸⁶ Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

Určovací žaloby se z pohledu Ministerstva zemědělství dotýkají:

- Lesů České republiky, s. p.
- Státního pozemkového úřadu
- Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti
- Výzkumného ústavu rostlinné výroby
- Státního statku Jeneč, s. p. v likvidaci.²⁸⁸

Povinné osoby, které evidují nejvíce výzev k vydání nemovitostí, za resort Ministerstva zemědělství jsou Státní pozemkový úřad a Lesy České republiky, s. p.²⁸⁹

Státní pozemkový úřad vystupuje jednak jako povinná osoba uzavírající dohody s oprávněnými osobami o vydání zemědělské půdy s příslušností hospodařit pro SPÚ a dále také jako správní orgán rozhodující o vydání zemědělských nemovitostí s právem hospodařit u jiných subjektů. Rozhoduje ve správním řízení o vydání zemědělských nemovitostí spravovaných Lesy České republiky.²⁹⁰

Lesy České republiky, s. p. jsou subjektem na druhém místě, co se týká počtu podaných výzev. Dalšími povinnými osobami jsou státní podniky Povodí Vltavy, Povodí Labe, Povodí Ohře, Povodí Moravy, Povodí Odry a některé resortní státní podniky v likvidaci, jako např. Státní statek Jeneč, s. p. v likvidaci a Státní statek Bílý Kostel, s. p. v likvidaci a zemědělský podnik Razová.²⁹¹

V následujících grafech budou uvedeny počty uzavřených dohod, vydaných pozemků a výměr v letech 2013 – 2017 u dvou povinných osob, a to u Státního pozemkového úřadu a u Lesů ČR. Údaje byly čerpány z veřejně dostupných dat na webových stránkách obou subjektů.

²⁸⁷ Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

²⁸⁸ Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

²⁸⁹ Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

²⁹⁰ Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

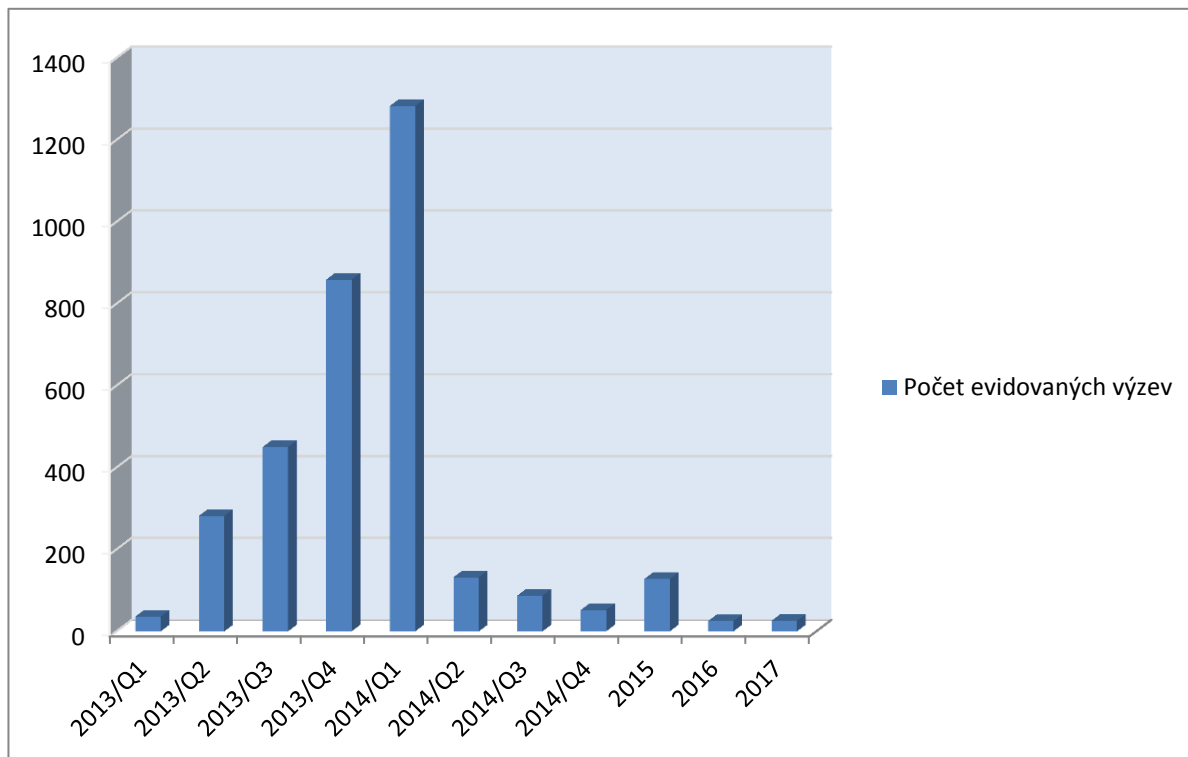
²⁹¹ Dokumenty Ministerstva zemědělství, 2017

Tabulka 4: Počty evidovaných výzev

Období	2013/Q1	2013/Q2	2013/Q3	2013/Q4	2014/Q1	2014/Q2	2014/Q3	2014/Q4	2015	2016	2017	Celkem
počet evidovaných výzev	36	282	450	859	1283	132	87	52	128	25	26	3360

Zdroj: Státní pozemkový úřad²⁹², vlastní zpracování

Obrázek 2: Počet evidovaných výzev

Zdroj: Státní pozemkový úřad²⁹³, vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky s počtem výzev v období let 2013 – 2017 a z následně zpracovaného grafu lze konstatovat, že počet výzev rostl geometrickou řadou do začátku roku 2014 (od tohoto roku výzvy přibývaly výzvy díky jejich postupování mezi povinnými osobami pro nepřislušnost). V 1. Q roku 2014 dosáhl počet výzev nejvyššího počtu, a to 1283, což odpovídá dle zákona pro stanovení lhůty podání výzev do 2. 1. 2014.

²⁹² Státní pozemkový úřad - Informace o podaných výzvách a dohodách. *Státní pozemkový úřad* [online]. ©2009 [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://www.spucr.cz/restituce/cirkevni-restituce/informace-o-podanych-vyzvach-a-dohodach>

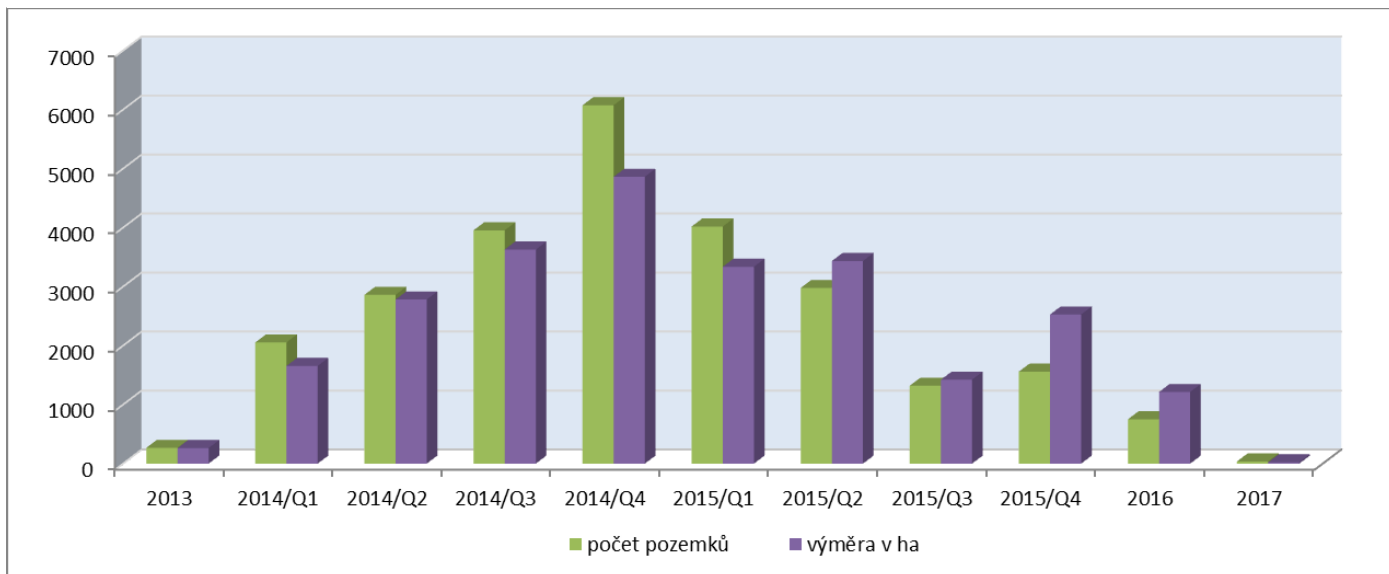
²⁹³ Státní pozemkový úřad - Informace o podaných výzvách a dohodách. *Státní pozemkový úřad* [online]. ©2009 [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://www.spucr.cz/restituce/cirkevni-restituce/informace-o-podanych-vyzvach-a-dohodach>

Tabulka 5: Počet dohod a počet pozemků, výměra v ha

Období	2013	2014/Q1	2014/Q2	2014/Q3	2014/Q4	2015/Q1	2015/Q2	2015/Q3	2015/Q4	2016	2017	Celkem
počet dohod	49	179	252	457	638	467	422	210	277	207	23	3181
počet pozemků	268	2055	2861	3954	6075	4019	2978	1321	1559	751	37	25878
výměra v ha	263,5182	1656,159	2781,8	3628,675	4862,129	3336,54	3434,304	1422,551	2527,118	1214,391	22,3869	25149,57

Zdroj: Státní pozemkový úřad²⁹⁴, vlastní zpracování

Obrázek 3: Počet pozemků s výměrou v ha

Zdroj: Státní pozemkový úřad²⁹⁵, vlastní zpracování

Z tabulky č. 4 lze dovodit, že nejvyšší počet dohod byl uzavřen ve 4. Q roku 2014, a to 638. V tomto roce bylo vydáno nejvíce pozemků v počtu 6075, představující výměru 4862 ha.

Celkem bylo Státním pozemkovým úřadem vydáno dohodami 25 878 pozemků v celkové míře 25 149 ha, úřad dále rozhodl ve 2762 správních řízeních o vydání 15 260 pozemků o výměře 12 352 ha zapsaných na LV SPÚ.

Tabulka 6: Počet zaevidovaných výzev v jednotlivých obdobích 2013-2017

období	1.Q*13	2.Q*13	3.Q*13	říjen*13	listopad*13	prosinec*13	1.Q*14	2.Q*14	3.Q*14	4.Q*14	2015	2016	2017	Celkem
počet evidovaných výzev	51	275	353	230	352	465	225	113	92	39	70	38	8	2311

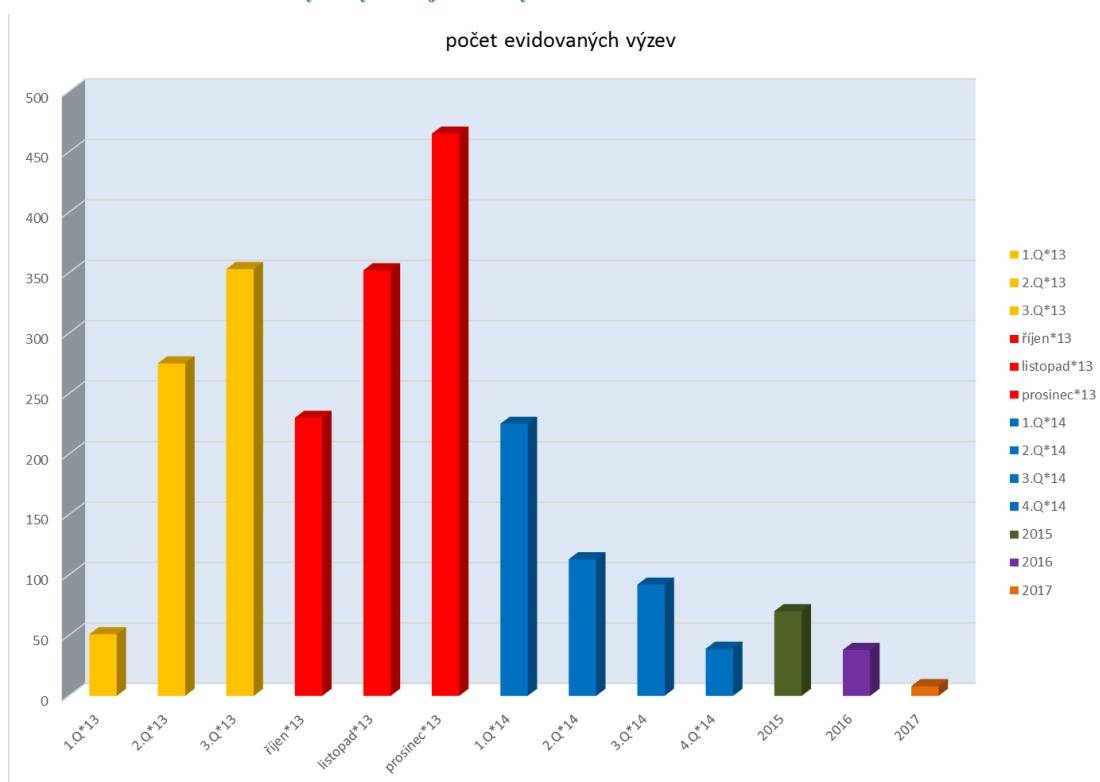
Zdroj: Lesy České republiky, s. p.²⁹⁶

²⁹⁴ Tamtéž

²⁹⁵ Tamtéž

²⁹⁶ Informace o výzvách a dohodách. Lesy ČR [online]. ©2017 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://lesy-cr.cz/o-nas/cirkevni-restituce/informace-o-vyzvach-a-dohodach/>

Obrázek 4: Počet zaevidovaných výzev v jednotlivých obdobích 2013-2017

Zdroj: Lesy České republiky, s. p.²⁹⁷

Jak vyplývá z dat veřejně dostupných na webových stránkách Lesů České republiky, nejvíce výzev bylo zaevidováno ve 4. Q roku 2013, a to 1047.

Tabulka 7: Počet pozemků uvedených v dohodách dle § 9 a § 10 zákona č. 428/2012 Sb., v období 2013 - 2017

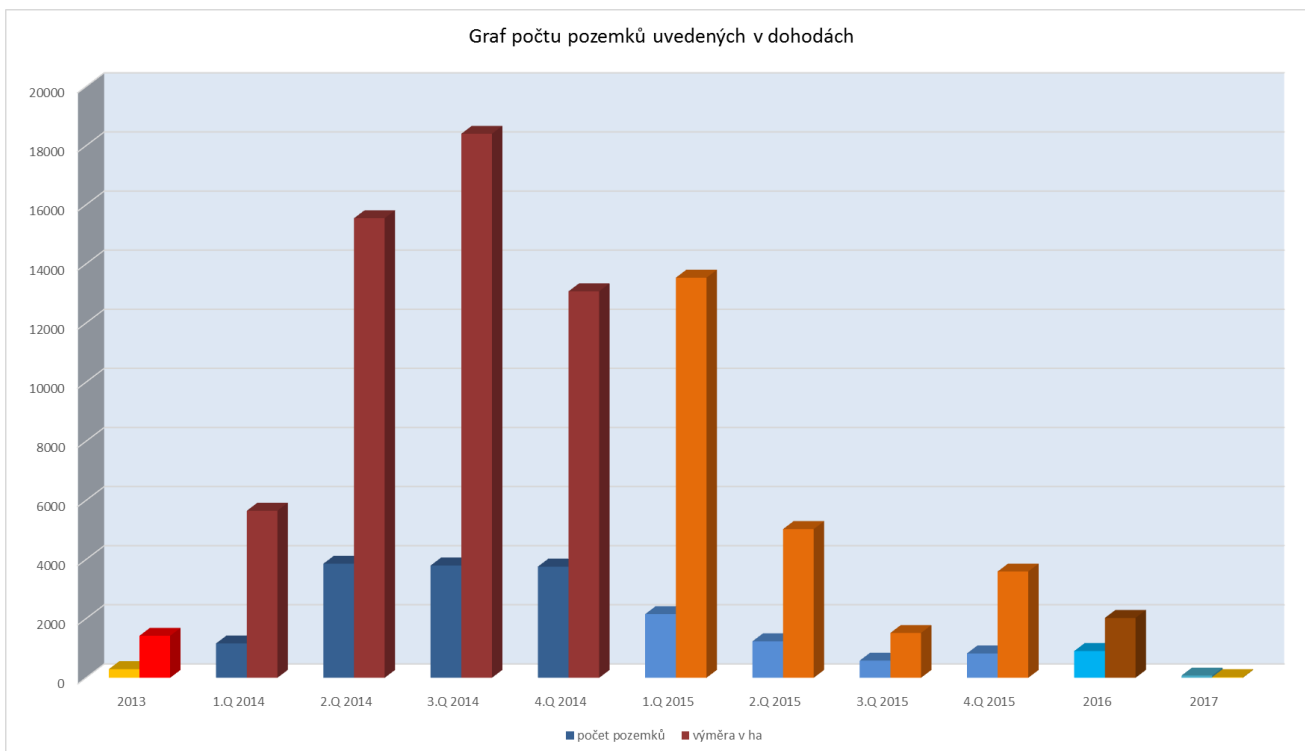
období	2013	1.Q 2014	2.Q 2014	3.Q 2014	4.Q 2014	1.Q 2015	2.Q 2015	3.Q 2015	4.Q 2015	2016	2017	Celkem
počet dohod	32	84	284	394	439	225	201	121	129	155	34	2098
počet pozemků	293	1164	3860	3800	3763	2154	1234	583	826	907	77	18661
výměra v ha	1422	5651	15549	18406	13077	13537	5032	1518	3597	2027	23	79839

Zdroj: Lesy České republiky, s. p.²⁹⁸

²⁹⁷ Informace o výzvách a dohodách. Lesy ČR [online]. ©2017 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://lesy.cz/o-nas/cirkevni-restituce/informace-o-vyzvach-a-dohodach/>

²⁹⁸ Informace o výzvách a dohodách. Lesy ČR [online]. ©2017 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://lesy.cz/o-nas/cirkevni-restituce/informace-o-vyzvach-a-dohodach/>

Obrázek 5: Počet pozemků uvedených v dohodách dle § 9 a § 10 zákona č. 428/2012 Sb., v období 2013 - 2017

Zdroj: Lesy České republiky, s. p.²⁹⁹

Z tabulky č. 6 a grafu č. 4 lze konstatovat, že nejvyšší počet nemovitostí byl vydán ve 2. Q roku 2014 ve výši 3860 pozemků, představující výměru 15549 ha. Nejvyšší počet dohod byl uzavřen ve 4. Q roku 2014, a to v počtu 439. Celkem bylo státním podnikem Lesy České republiky vydáno dohodami 18 661 pozemků v celkové výměře 79 839 ha, SPÚ rozhodl v 705 rozhodnutích o vydání dalších 5 107 pozemků o celkové výměře 52.426 ha zapsaných na LV podniku.

Ze statistické ročenky Českého úřadu zeměměřického a katastrálního za rok 2017 (údaje jsou uvedeny k 31. 12. 2016) vyplývá, že půdní fond České republiky tvoří v celkové výši zemědělské a nezemědělské půdy 7 887 041 ha půdy. Z toho činí zemědělská půda

²⁹⁹ Informace o výzvách a dohodách. Lesy ČR [online]. ©2017 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://lesy-cr.cz/o-nas/cirkevni-restituce/informace-o-vyzvach-a-dohodach/>

4 208 374 ha pozemků (53,36 %) a nezemědělská půda 3 678 666 ha pozemků (46,64 %).³⁰⁰

Z hlediska rozvržení považujeme:

za zemědělskou půdu:

- Ornou půdu
- Chmelnice
- Vinice
- Zahrady
- Ovocné sady
- Trvalý travní porost

za nezemědělskou půdu:

- Lesní pozemky
- Vodní plochy
- Zastavěnou plochu a nádvoří
- Ostatní plochu.³⁰¹

Lze říci, že v současné době se zemědělská půda stala vyhledávanou tržní komoditou.

Pro daňové účely, pro prodej a koupi pozemků ve vlastnictví státu se používají ceny úřední. Na základě vyhlášky Ministerstva financí č. 540/2002 Sb., přílohy 19 je stanovena základní cena zemědělských pozemků pro 2199 bonitovaných půdně – ekologických jednotek. Průměrná úřední cena za celou republiku je 5,24 Kč/m². Nejnižší cena v uvedené vyhlášce je 0,70 Kč/m² a nejvyšší cena pro černozem je 14,81 Kč/m².³⁰²

³⁰⁰ ČÚZK - Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí v České republice. *Český úřad zeměměřický a katastrální* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: http://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenska_pudniho_fondu_2017.aspx

³⁰¹ ČÚZK - Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí v České republice. *Český úřad zeměměřický a katastrální* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: http://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenska_pudniho_fondu_2017.aspx

³⁰² Vyhláška č. 540/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů

6 Financování církví ve světle zákona o majetkovém vyrovnání

V návaznosti na teoretická východiska práce, které se týkaly vývoje vztahu církví a státu na českých historických územích a na komentáře k jak politickým, ekonomickým a sociálním poměrům před přijetím zákona o majetkovém vyrovnání, tak i ke komentářům k současné právní úpravě budou následující kapitoly vycházet z již z nabytých poznatků a zkušeností získaných studiem dané problematiky.

6.1 Dopady majetkového vyrovnání státu a církví na českou společnost

Vzhledem ke krátkému časovému období po přijetí zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, lze jen těžko předjímat výsledek, jaké dopady bude mít finanční odluka státu a církví, a to nejen na českou společnost. Navíc v širokém spektru názorů na řešení odluky státu a církví se jednotlivá stanoviska zájmových skupin, právních expertů i veřejnosti výrazně liší. V následujících podkapitolách lze zrekapitulovat, jaká byla situace s financováním církví před a po přijetí zákona.

6.1.1 Financování církví státem do roku 2012

Do roku 2012 byly církve a náboženské společnosti financovány podle zákona č. 218/1949 Sb.³⁰³ Ustanovení § 1 odst. 1 zákona vymezuje povinnost státu financovat osobní požitky duchovním, kteří mají oprávnění k výkonu zvláštních práv.³⁰⁴

Výši úhrady pro vyplacení finanční částky stanovovaly státní rozpočty České republiky a Slovenské republiky.³⁰⁵

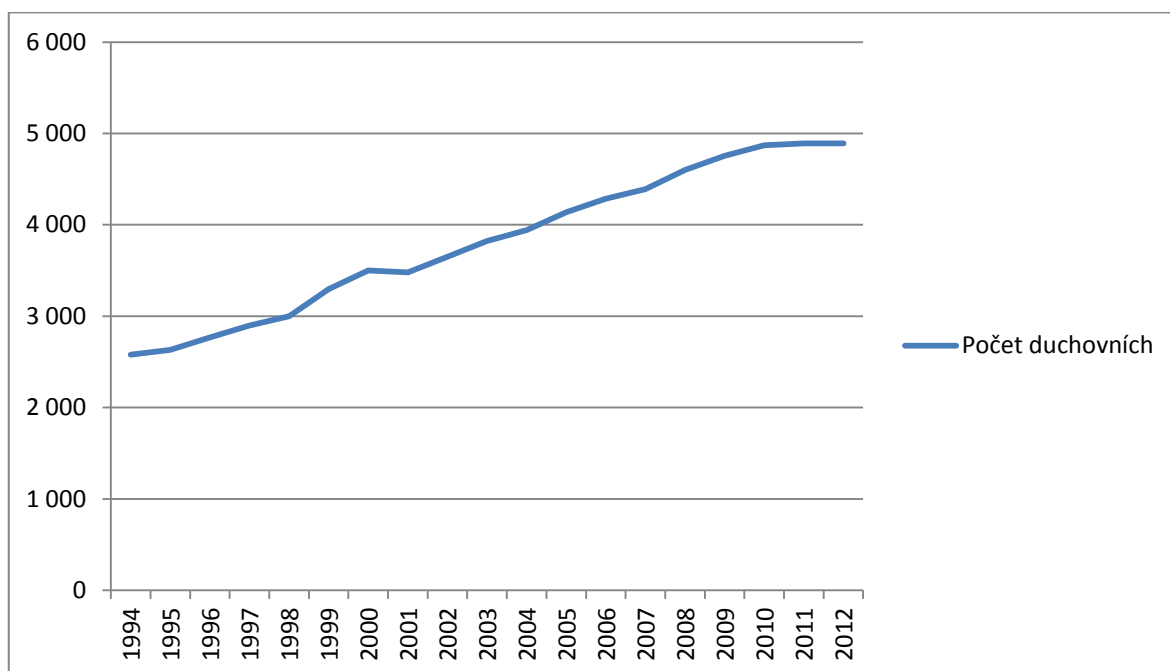
Tímto způsobem bylo v roce 2012 financováno 17 církví a náboženských společností (Příloha č. 4 – dle zákona č. 3/2002 Sb.)³⁰⁶

³⁰³ Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem

³⁰⁴ § 1 odst. 1 zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem

³⁰⁵ § 1 odst. 3 zákona č. 218/1949 Sb., hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem

Obrázek 6: Počet registrovaných duchovních církví a náboženských společností v letech 1994 – 2012 (v tis.)

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR³⁰⁷, vlastní zpracování

Z výše uvedeného grafu je patrný nárůst počtu duchovních za časové období devatenácti let. Počet duchovních se zvýšil z počtu 2578 v roce 1994 na 4872 duchovních v roce 2012. Jedná se o zvýšení o 89 %.

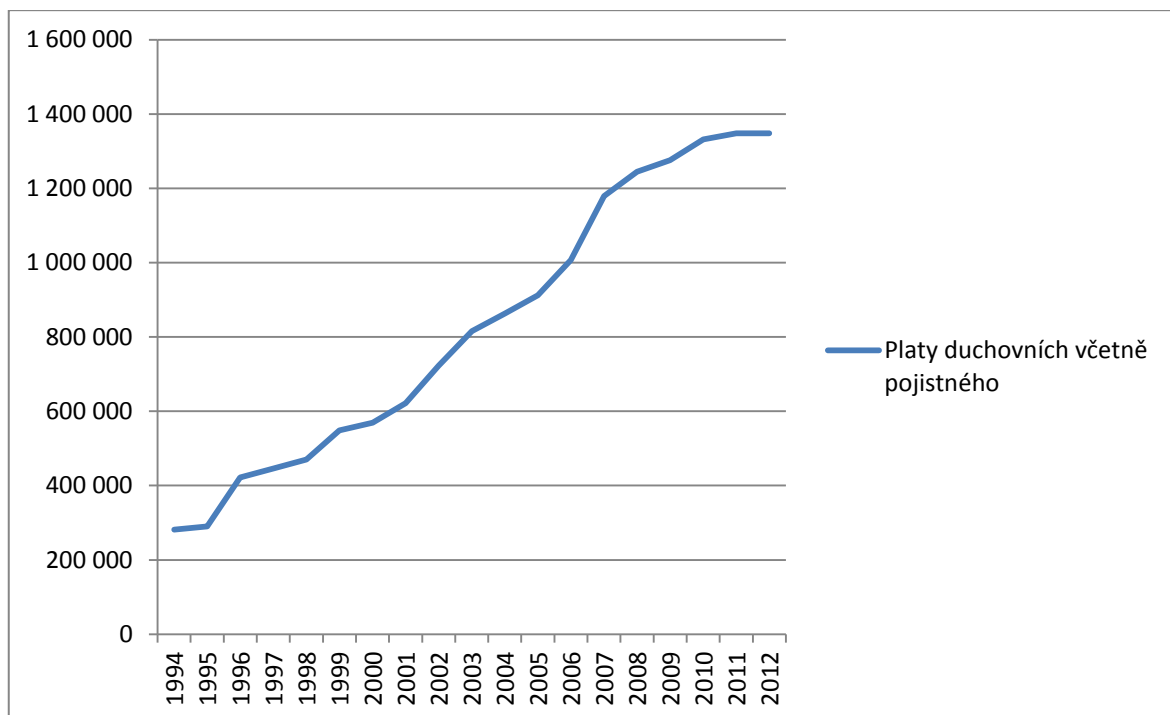
V době, kdy byl zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání schvalován, se tedy dalo reálně předpokládat, že počet duchovních bude stoupat.

Data byla čerpána ze zdroje Ministerstva kultury.

³⁰⁶ Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností: Financování. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html>

³⁰⁷ Ministerstvo kultury - Počty duchovních a výše poskytnutých finančních prostředků. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/pocty-duchovnich-a-vyse-poskytnutych-financnich-prostredku-410.html>

Obrázek 7: Platy duchovních včetně pojistného v tis. Kč

Zdroj: Ministerstvo kultury ČR³⁰⁸, vlastní zpracování

Graf obrazně znázorňuje přehled výdajů na platy duchovních včetně pojistného ze státního rozpočtu v letech 1994 – 2012. Graf obsahově souvisí s předcházejícím grafem a ukazuje zvyšování výdajů ze státního rozpočtu na platy duchovních včetně pojistného v souvislosti s růstem počtu duchovních. V roce 1994 bylo ze státního rozpočtu na platy duchovních čerpáno 281 267 mil. Kč, v roce 2012 to bylo 1 348 000 mld. Kč.

Celkově bylo ve zmiňovaném období vyplaceno na platy duchovních 15 697 649 mld. Kč. Jde o navýšení o 480 %, a to za období devatenácti let.

Nad rámec platů duchovních včetně pojistného byly církvím a náboženským společnostem každoročně vypláceny finanční prostředky na provozní náklady a opravy církevního majetku. V letech 1994 – 2012 bylo celkově na provozní náklady vyplaceno 1 452 003

³⁰⁸ Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností: Financování. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html>

mld. Kč a na opravy církevního majetku bylo vyplaceno 460 115 mil. Kč. Data byla čerpána ze zdroje Ministerstva kultury.³⁰⁹

Nad rámec vydaných finančních prostředků dle výše uvedených ukazatelů (platy, provozní náklady a opravy církevního majetku) byly církvím a náboženským společnostem poskytovány finanční prostředky z rozpočtu Ministerstva kultury na kulturní aktivity a programy nábožensko – kulturních aktivit.³¹⁰

Přehled čerpaných prostředků ukazuje přehled v tabulce č. 8, grafické znázornění je vidět v tabulce č. 9.

Tabulka 8: Souhrnný přehled o finančních prostředcích poskytnutých církvím a náboženským společnostem a občanským sdružením z rozpočtu odboru církví Ministerstva kultury na program kulturních aktivit v letech 2005 – 2012 v tis. Kč

U k a z a t e l	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Program kulturních aktivit církví a náboženských společností	2 293	2 276	3 200	4 168	2 741	4 367	2 913	2 208
Program nábožensko-kulturních aktivit občanských sdružení	471	500	450	1 104	295	299	290	200
CELKEM	2 764	2 776	3 650	5 272	3 036	4 666	3 203	2 408

Zdroj: Ministerstvo kultury³¹¹

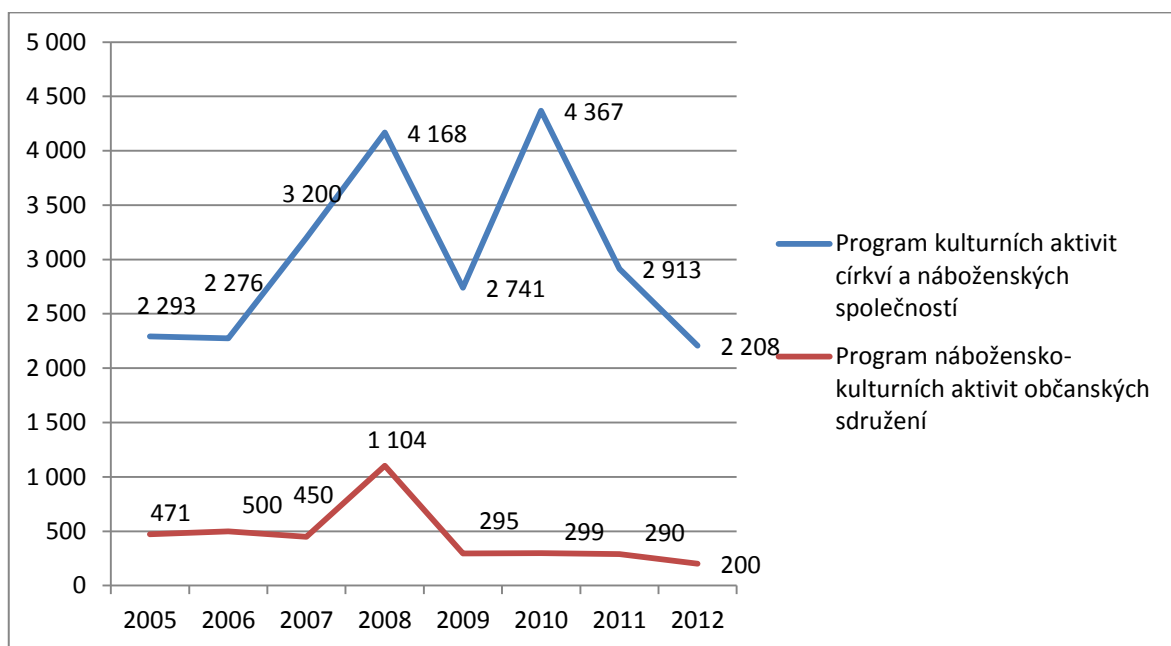
V jednotlivých letech se čerpání finančních prostředků mění, není ani klesají a ani rostoucí. Z rozpočtu odboru církví bylo nejvíce čerpáno v roce 2008, a to ve výši 5 272 000 Kč.

³⁰⁹ Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností: Financování. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html>

³¹⁰ Tamtéž

³¹¹ Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností: Financování. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html>

Tabulka 9: Souhrnný přehled o finančních prostředcích poskytnutých církvím a náboženským společností (CNS) a občanským sdružením (OS) z rozpočtu odboru církví Ministerstva kultury na program kulturních aktivit v letech 2005 – 2012 v tis. Kč

Zdroj: Ministerstvo kultury³¹², vlastní zpracování

Z výše uvedených dat lze konstatovat, že s ohledem na stoupající počet duchovních by představoval dopad na státní rozpočet rostoucí trend.

6.1.2 Financování církví a náboženských společností od 1. 1. 2013

V den účinnosti zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi dochází ke změně financování církví státem. Teprve čas ukáže, zda tento způsob ukončení vztahu mezi církví a státem, a to finanční odluhou, byl pro obě strany přínosem. Církvím dle výše uvedeného zákona bude po přechodnou dobu sedmnácti let vyplácen finanční příspěvek, který má církví umožnit určitou stabilizaci a přípravu na vlastní financování. Finanční příspěvek bude první tři roky vyplácen v částce totožné s vyplacenou částkou v roce 2011. V dalších letech bude částka snížena o 5 % z částky 1 444 753 000 Kč, tedy o fixní částku ve výši 72 237 650 Kč.³¹³

³¹² Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností: Financování. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskyh-spolecnosti-409.html>

³¹³ § 17 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Výpočet finančního příspěvku je uveden v tabulce č. 10, ze které je patrné pětiprocentní snižování finanční částky z roku 2012 ve výši 1 444 753 000 Kč až na konečnou částku v roce 2029 ve výši 433 425 900 Kč. Je to poslední rok, kdy bude příspěvek církvím vyplacen.

Tabulka 10: Příspěvek na podporu činnosti dotčených církví a náboženských společností dle zákona č. 428/2012 Sb.,

Rok	Období	Finanční příspěvek celkem	5 % snížení
2013	1.	1 444 753 000 Kč	0
2014	2.	1 444 753 000 Kč	0
2015	3.	1 444 753 000 Kč	0
2016	4.	1 372 515 350 Kč	-72 237 650 Kč
2017	5.	1 300 277 700 Kč	-72 237 650 Kč
2018	6.	1 228 040 050 Kč	-72 237 650 Kč
2019	7.	1 155 802 400 Kč	-72 237 650 Kč
2020	8.	1 083 564 750 Kč	-72 237 650 Kč
2021	9.	1 011 327 100 Kč	-72 237 650 Kč
2022	10.	939 089 450 Kč	-72 237 650 Kč
2023	11.	866 851 800 Kč	-72 237 650 Kč
2024	12.	794 614 150 Kč	-72 237 650 Kč
2025	13.	722 376 500 Kč	-72 237 650 Kč
2026	14.	650 138 850 Kč	-72 237 650 Kč
2027	15.	577 901 200 Kč	-72 237 650 Kč
2028	16.	505 663 550 Kč	-72 237 650 Kč
2029	17.	433 425 900 Kč	-72 237 650 Kč

Zdroj: Zákon č. 428/2012 Sb.³¹⁴, vlastní zpracování

Římskokatolické církvi byl v roce 2013 vyplacen finanční příspěvek ve výši 951 466 000 Kč z celkové částky 1 444 753 000 Kč, v roce 2014 a v roce 2015 se jednalo o stejnou částku jako v roce 2013 (data jsou uvedena v příloze č. 6).³¹⁵

Dále bude církvím a náboženským společnostem vyplácena finanční náhrada za nevydaný majetek po dobu třiceti let ve výši 59 mld. Kč. Částka, kterou vyplácí každoročně Ministerstvo kultury, se vypočte jako podíl nesplacené částky a počtu neuhrazených

³¹⁴ Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

³¹⁵ Ministerstvo kultury [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/penezni-prostredky-vyplacene-cirkvim-a-nabozenskym-spolocnostem-dle-zakona-c-428-2012-sb-1246.html>

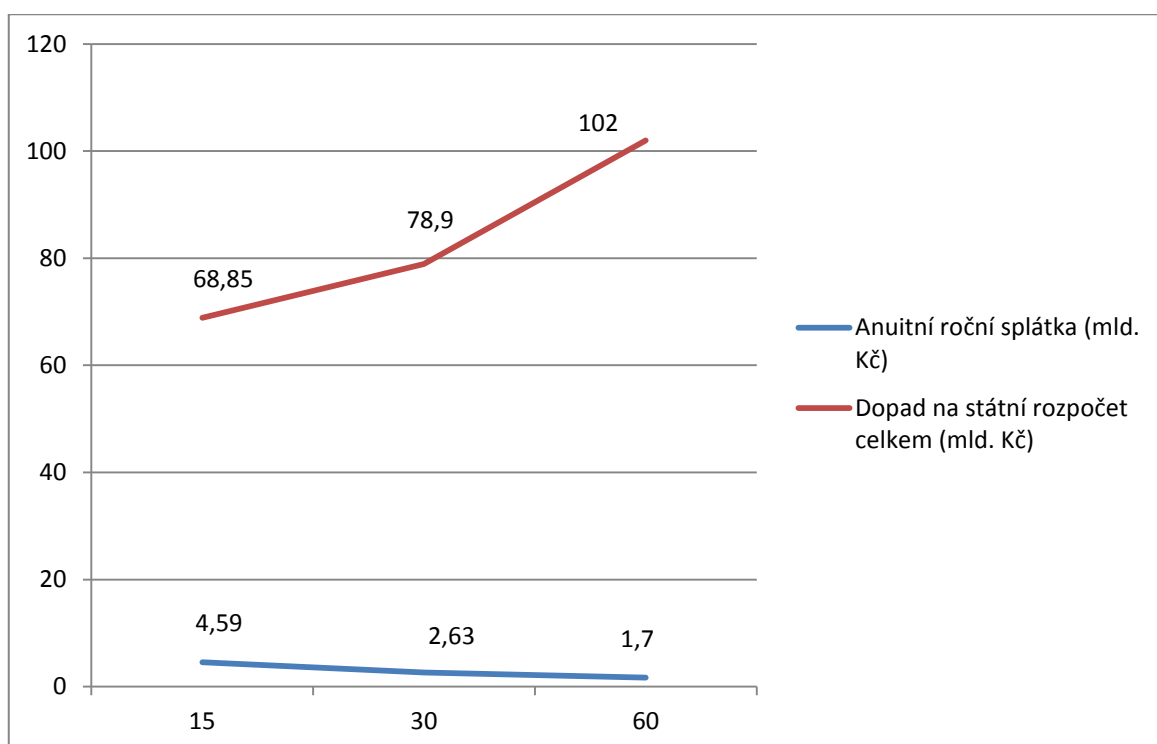
částek. Přičemž každý rok bude částka zvýšena o inflaci, zveřejněnou Českým statistickým úřadem, a to podle údaje dva roky nazpátek.³¹⁶

Vzorec, podle kterého byla počítána ideální doba pro splácení finanční náhrady.

$$Anuita^{317} = PV * \left(\frac{\pi}{1 - (1 + \pi)^{-r}} \right),$$

kde PV = výše finanční náhrady 59 mld. Kč, π =inflace 2%, r=počet let.

Obrázek 8: Parametry jednotlivých variant splácení finanční náhrady (59 mld. Kč)

Zdroj: Důvodová zpráva vládního návrhu zákona č. 428/2012 Sb.³¹⁸, vlastní zpracování

Při výpočtu doby splácení finanční náhrady za nevydaný majetek ve výši 59 mld. Kč bylo vycházeno ze vzorce výpočtu anuity (viz výše) a inflace z roku 2011 ve výši 1,9 % (inflace je zveřejňována Českým statistickým úřadem).

³¹⁶ § 15 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

³¹⁷ Pravidelná roční splátka při dlouhodobém dluhu

³¹⁸ Digitální repozitář - sněmovní tisk 580/0, část č. 1/4 - vládní návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0#prilohy>

Z výše uvedeného výpočtu vyplývá, že jako ideální doba splácení státního dluhu byla zvolena varianta třiceti let s tím, že každoroční zatížení státního rozpočtu ve výši 2, 63 mld. Kč bude ze všech ostatních alternativ optimální. Ať už se jedná o roční splátku či celkový dopad na státní rozpočet za celé období ve výši 78, 9 mld. Kč při inflaci 2 %.

V tabulce č. 11 je přehled průměrné roční míry inflace zveřejňované Českým statistickým úřadem v letech souvisejících s výpočty finanční náhrady církvím, zvyšované každoročně o míru inflace dva roky nazpátek (počítáme s kalendářním rokem).

Tabulka 11: Průměrná roční míra inflace v % v letech 2011 - 2016

Průměrná roční míra inflace v % v letech 2011 - 2016					
2011	2012	2013	2014	2015	2016
1,9	3,3	1,4	0,4	0,3	0,7

Zdroj: Český statistický úřad³¹⁹, vlastní zpracování

V roce 2013 byla finanční náhrada pro Římskokatolickou církev vyplacena ve výši 1 573 333 334 Kč jako podíl celkové částky a počtu neuhrazených let. Celková finanční náhrada pro církve a náboženské společnosti byla vyplacena v roce 2013 ve výši 1 959 071 265 Kč.³²⁰

Po vyplacení první roční splátky se bude každoročně podílem vypočtená částka zvyšovat o inflaci. V roce 2014 byla vyplacena Římskokatolické církvi finanční náhrada ve výši 1 625 253 334 Kč, počítáno s mírou inflace z roku 2012 ve výši 3,3 %. Celková finanční náhrada pro církve a náboženské společnosti byla vyplacena v roce 2014 ve výši 2 023 720 617 Kč.³²¹

³¹⁹ Český statistický úřad, *Inflace - druhy, definice, tabulky* [online]. 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

³²⁰ Ministerstvo kultury [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.mkr.cz/penezni-prostredky-vyplacene-cirkvim-a-nabozenskym-spolocnostem-dle-zakona-c-428-2012-sb-1246.html>

³²¹ Tamtéž

V roce 2015 byla vyplacena Římskokatolické církvi finanční náhrada ve výši 1 648 006 880 Kč, počítáno s mírou inflace v roce 2015 0,3 %. Celková finanční náhrada pro církev a náboženské společnosti byla vyplacena v roce 2015 ve výši 2 052 052 705 Kč.³²²

Z výše uvedených částek je patrné, že vyplacená částka ve velké míře kolísá s mírou inflace a že v každém uvedeném roce se Římskokatolické církvi z celkové částky vyplácí finanční náhrada ve výši 80,31 %.

Data z roku 2016 nebyla Ministerstvem kultury zveřejněna.

Tabulka 12: Výdaje ze státního rozpočtu v letech 2013 - 2015 v tis. Kč

Výdaje ze státního rozpočtu v roce 2013	1 173 127 823
Výdaje ze státního rozpočtu v roce 2014	1 211 608 153
Výdaje ze státního rozpočtu v roce 2015	1 297 321 588

Zdroj: Ministerstvo financí ČR³²³, vlastní zpracování

Pokud se jedná o dopady souhrnných (finanční náhrada a příspěvek) vyplácených částek v jednotlivých letech na státní rozpočet (viz přehled výdajů ze státního rozpočtu v tabulce č. 12) lze konstatovat, že v roce 2013 činil dopad na výdaje státního rozpočtu 0,29 %, v roce 2014 činil dopad na výdaje státního rozpočtu také 0,29 % a v roce 2015 to bylo 0,27 %.³²⁴

Lze konstatovat, že z výše uvedeného vyplývá, že nejvyšší částka je vyplácena Římskokatolické církvi, a to z 80,31 %. Dopady na výdaje ze státního rozpočtu se pohybují v rozmezí od 0,27 % do 0,29 %.

Dopady na českou společnost nelze v tuto chvíli na základě dat předjímat, neboť proces navrácení majetku ještě nebyl ukončen. Lze očekávat, že církev postupně posílí svou roli

³²² Tamtéž

³²³ *Informační portál ministerstva financí - monitor* [online]. [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/#>

³²⁴ Tamtéž

ve zdravotně – sociálních službách a stanou se jejich významným poskytovatelem. Tyto trendy lze vysledovat i ve výročních zprávách diecézí.

6.2 Ekonomické změny majetkového stavu církví a státu

Přijetím zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi dochází k bezúplatnému převodu státního majetku (zemědělské a nezemědělské nemovitosti, movitý majetek) na církve a náboženské společnosti. Účelem zákona bylo jednak zmírnění majetkových křivd, náhrada za nevydaný majetek a po dobu přechodného období dát církvím čas, aby s vydaným majetkem začala nakládat tak, aby po finanční odluce státu a církví dokázala svoji činnost, platy duchovních a hospodaření samofinancovat.

Ačkoliv šlo o převedení značného nemovitého majetku, stát se zbavuje břemene péče o něj. Úkolem státu nakonec není shromažďování majetku, ale spíše ochrana majetkových práv fyzických a právnických osob na jeho území.

Jak je patrné z níže uvedené tabulky, církvím byl navrácen majetek v ceně 134 mld. Kč, a to v naturální podobě ve výši 75 mld. a ve finanční náhradě ve výši 59 mld.³²⁵ Jde o slušnou startovací základnu pro rozvoj hospodaření v jednotlivých diecézích, investice a přípravu podmínek na nový model financování.

Lze konstatovat, že majetek, který byl církvím odebrán, byl převážně ve zchátralém stavu a bude potřeba vynaložit značné finanční prostředky na jeho obnovu, ať už kostelů, klášterů, far, interiérů i řádových budov.

Předpokladem je, že církve a jí založené církevní právnické osoby, budou hospodařit efektivně, hospodárně a účelně, aby hodnotu majetku, který ji byl vrácen, mohla zhodnocovat. Období, kdy byly církve finančně závislé na státu, skončilo, a nastává nové období, kdy budou ústředí církví zodpovědné za financování svých zaměstnanců, provozních nákladů a péči o svůj majetek.

³²⁵ Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Je nutné podotknout, že ačkoliv došlo ke změně financování, neznamená to i ukončení kooperace se státem v oblastech zdravotnictví, vzdělávání, sociální, apod.

Bylo by pro občany prospěšné, kdyby tato spolupráce byla přínosem v rozvoji sociálně – zdravotnických oblastech, neboť například následná péče o nemocné, péče o seniory, o umírající není státem poskytována na odpovídající úrovni.

V následující tabulce jsou uvedeny výsledky ocenění jednotlivých typů nemovitého majetku církví a náboženských společností, z nichž se největším podílem na ocenění podílí lesní a zemědělská půda.

Tabulka 13: Výsledky ocenění jednotlivých typů nemovitého majetku církví a náboženských společností

	Výměra (ha)	Cena za m² (Kč)	Výsledná cena (mld. Kč)
Lesní půda	181326	27,74	50,3
Zemědělská půda	72202	44,48	32,1
Vodní plochy	3611	20,00	0,7
Zastavěné plochy	600	1106,78	6,6
Ostatní plochy	3894	30,00	1,2
Budovy	324		43,8
Celkem			134,7

Zdroj: Důvodová zpráva vládního návrhu zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi³²⁶

6.3 Současný majetkový status církví

Přijetím zákona č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi dochází k obnovení vlastnických práv církví a náboženských společností.

Posláním církví je vykonávat kromě pastorační péče také charitativní činnost, kterou vyhledávají lidé, kteří se ocitli v nouzi a hledají pomoc, ať už v oblasti sociální,

³²⁶ Digitální repozitář - sněmovní tisk 580/0, část č. 1/4 - vládní návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0#prilohy>

zdravotnické či jiné. Efektivně pomáhat ale také znamená mít na tuto aktivitu finanční zdroje.

Církvím přísluší jak věcná práva absolutní, co do nedotknutelnosti jejich vlastnických práv, tak i věcná práva relativní, co do možnosti uzavírat církevní právnických osobám pachtovní smlouvy k nájmu zemědělských i nezemědělských nemovitostí.

Postavení církví je vymezeno v zákoně č.3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, kde je v § 4 odst. 3 zákona uvedeno, že církve mohou zřizovat instituce nezávislé na státu.³²⁷ § 4 odst. 3 zákona se zároveň odkazuje na čl. 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, kde se uvádí totéž.³²⁸

Církevní právnícké osoby se evidují podle § 15a odst. 1 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb. za účelem vyznání náboženské víry³²⁹ a dle § 15a odst. 1 písm. b) téhož zákona za účelem charitativních služeb.³³⁰

Co se týká podnikatelské činnosti církevních právnických osob, tu pak zmiňuje ustanovení § 16 odst. 2 písm. b) s tím, že pokud má být církevní právnícká osoba evidována, musí obsahovat předmět podnikání či jiné výdělečné činnosti.³³¹

Ustanovení § 15a odst. 4 zužuje oblast podnikání na marginální, doplňkovou činnost co do poměru činností veřejně prospěšných.³³²

V případě založení církevní právnícké osoby, jejímž předmětem nejsou výše uvedené činnosti, pak odkazuje zákona na právní řád české republiky. Prakticky církevní instituce mohou zakládat školské právnícké osoby, nadace a veřejně prospěšné společnosti.³³³

³²⁷ Ustanovení § 4 odst. 3 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

³²⁸ Srov. článek 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

³²⁹ Ustanovení § 15a odst. 1 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

³³⁰ Ustanovení § 15a odst. 1 písm. b) zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

³³¹ Ustanovení § 16 odst. 2 písm. b) zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

³³² Ustanovení § 15a odst. 4 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

³³³ JÄGER, P., Církve a náboženské společnosti v České republice a jejich právní postavení, 2006, str. 88-91

Registrované církve a náboženské společnosti a jimi založené církevní právnické osoby mají možnost čerpat dotace a subvence (školství, opravy památek, budov, zdravotnická zařízení, atd.).

Katolická církev zveřejnila v roce 2015 výsledky svého hospodaření za všech osm diecézí v České republice. Z této zprávy vyplývá, že církve vydávají své finanční prostředky na služby, na investice ve vzdělávání, na sociální a zdravotnické služby, na investice do nemovitostí a na finanční investice v celkové výši 3 649 mil. Kč (nejvyšší podíl ve vší 1 338 mil. Kč připadá na služby dle poslání církve). Z dalších údajů lze zmínit, že na platy duchovních a civilních zaměstnanců všech diecézí Římskokatolická církev uvolňuje 1 mld. Kč s tím, že zaměstnává celkem 3 147 pracujících (z toho je 1721 duchovních). Průměrná hrubá mzda duchovních činí 18 053 Kč za měsíc.³³⁴

Do školství investovala Římskokatolická církev přes 100 mil. Kč, založila celkem 67 mateřských, základních a středních škol. Do sociálně a zdravotnické péče investovala 54 mil. Kč a do kulturních objektů 753 mil. Kč. Římskokatolická církev vlastní 6683 kulturních objektů (kostely, kaple, muzea).³³⁵

Církev si je plně vědoma, že musí být schopná ustát své samofinancování a z tohoto důvodu investuje do zemědělských a nezemědělských nemovitostí, aby z této činnosti mohla financovat své veřejně prospěšné aktivity, mzdy zaměstnanců a opravy zchátralých budov. Aby své portfolio investic rozšířila a zároveň diverzifikovala možná rizika, založila Římskokatolická církev Katolický fond, a to růstový, výnosový a nemovitostní. Do konce

³³⁴ Zodpovědně investuje a připravujeme se tak na budoucnost. *Katolická církev v České republice* [online]. Česká biskupská konference [cit. 2017-11-14]. Dostupné z:

<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/161123zodpovedne-investujeme-a-pripravujeme-se-tak-na-budoucnost>

³³⁵ Zodpovědně investuje a připravujeme se tak na budoucnost. *Katolická církev v České republice* [online]. Česká biskupská konference [cit. 2017-11-14]. Dostupné z:

<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/161123zodpovedne-investujeme-a-pripravujeme-se-tak-na-budoucnost>

roku činili tyto investice 940 mil. Kč.³³⁶ Výsledek hospodaření po zdanění činil v roce 2015 zisk 108 mil. Kč.³³⁷

Lze konstatovat, že časové období, které by reálně mohlo ukázat na schopnost církvi správně investovat a účelně nakládat s finančními prostředky, je na kvantitativní posuzování dat a finanční analýzy příliš krátké. Ze zprávy Římskokatolické církve lze usuzovat, že jsou si církve vědomy své zodpovědnosti za majetek, který jim byl na základě zákona č. 428/2012 Sb., navrácen a že období, které je před nimi, bude náročné, co do správných investic a co do nakládání se svým majetkem s péčí řádného hospodáře.

³³⁶ Zodpovědně investuje a připravujeme se tak na budoucnost. *Katolická církev v České republice* [online]. Česká biskupská konference [cit. 2017-11-14]. Dostupné z:

<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/161123zodpovedne-investujeme-a-pripravujeme-se-tak-na-budoucnost>

³³⁷ Zodpovědně investuje a připravujeme se tak na budoucnost. *Katolická církev v České republice* [online]. Česká biskupská konference [cit. 2017-11-14]. Dostupné z:

<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/161123zodpovedne-investujeme-a-pripravujeme-se-tak-na-budoucnost>

7 Hospodaření církví

Registrované církve a náboženské společnosti jsou církevními právníckými osobami, jejichž hlavním posláním je charitativní činnost. Nicméně, i ta něco stojí. A aby církve mohly naplňovat toto své poslání, musí řádně hospodařit se svým majetkem. Výsledky hospodaření, a to zda se ziskem či ztrátou budou pro církevní instituce po finanční odluce existenční otázkou. Vzhledem k tomu, že několik desetiletí byly finančně závislé na státu a nebylo s jakým majetkem hospodařit, čas ukáže, zda tuto svoji roli dokáží církve ve vši účtě zvládnout.

7.1 Struktura církve římskokatolické

V kapitole o hospodaření církví se budeme na případové studii hradecké diecéze zabývat její strukturou, fungováním a hospodářským majetkem. Před touto případovou studií bude v práci nastíněna celková struktura římskokatolické církve.

Statutárním orgánem církve římskokatolické je Česká biskupská konference, jejímž předsedou je kardinál Dominik Duka. Církev římskokatolická je přidruženým členem Ekumenické rady církví, spolupracuje s Konferencí evropských církví a podílí se na činnosti Světové rady církví.³³⁸ Na základě ustanovení § 7, odst. 1 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech získala oprávnění k výkonu zvláštních práv. Jde zejména o možnost vyučovat náboženství na státních školách, o možnost vykonávat duchovenské služby v ozbrojených silách, v místech kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, v detenčních ústavech. Dále může vykonávat obřady, při nichž jsou uzavírána církevní sňatky, zřizovat církevní školy, zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními.³³⁹

Základním dokumentem pro vnitřní organizaci církve je Kodex kanonického práva („*Codex Iuris Canonici*“).³⁴⁰

K římskokatolické církvi se hlásí podle posledního sčítání lidu z roku 2011 celkem 1 082 463 osob. V roce 2001 se k této církvi hlásilo 2 740 780 osob. Jde tak o snížení

³³⁸ JÄGER, P., Církve a náboženské společnosti v České republice a jejich právní postavení, 2006, str. 114

³³⁹ Dle § 7 odst. 1 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

³⁴⁰ JÄGER, P., Církve a náboženské společnosti v České republice a jejich právní postavení, 2006, str. 115

počtu deklarujících se katolíků o 39,5 %. V celé České republice, která má 10 436 560 mil. obyvatel, se hlásí k církvi nebo náboženské společnosti 1 463 584 osob oproti roku 2001, kdy bylo evidováno 3 288 088 věřících. Jde tak o snížení o 44,5 %.³⁴¹

Na obrázku č. 2 je mapa územního uspořádání struktury diecézí. Římskokatolická církev se skládá ze dvou církevních provincií a osm biskupství, a to s právní subjektivitou.

Českou církevní provincii tvoří:

- Arcibiskupství pražské
- Biskupství českobudějovické
- Biskupství královehradecké
- Biskupství litoměřické
- Biskupství plzeňské

Moravskou církevní provincii tvoří:

- Arcibiskupství olomoucké
- Biskupství brněnské
- Biskupství ostravsko – opavské.³⁴²

Základní jednotkou diecéze je:

- diecézní biskup, který je nejvýše postavenou osobou v diecézi, jehož pravomocí je řídit a spravovat diecézi.
- Diecézní sněm – poradní sbor, jehož členy jsou kněží i laici
- Diecézní kurie, která se skládá z institucí a osob, které pomáhají biskupovi s činnostmi biskupství, jako generální vikář (zástupce biskupa), biskupský vikář,

³⁴¹ Český statistický úřad - Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu 2011. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46f1>

³⁴² Katolická církev v České republice - Diecéze. *Církev* [online]. Praha: Česká biskupská konference, ©2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/dieceze>

kancléř (má na starosti archiválie listin), ekonomická rada a ekonom (sestavování rozpočtu a odpovědnost za výkaz příjmů a výdajů) a administrativní grémium (např. mzdová účtárna)

- Diecézní soudy s působností a území diecéze
- Další orgány diecéze – kněžská rada, sbor poradců, kapituly kanovníků, pastorační rada.³⁴³

Diecéze jsou územně rozděleny do menších celků, na farnosti. Farnosti jsou církevní právnické osoby a jejich název se skládá ze slov Římskokatolická farnost s doplněním obce či označením kostela. V čele farnosti stojí farář, jehož úkolem je sloužit mše, provádět katechetickou výuku³⁴⁴, věnovat pozornost potřebným, vést matriky.³⁴⁵

Obrázek 9: Mapa diecézí v ČR

Zdroj: www.orik.cz³⁴⁶

³⁴³ Duchovní křesťanská péče, pomoc, podpora

³⁴⁴ Výuka náboženství

³⁴⁵ JÁGER, P., Církve a náboženské společnosti v České republice a jejich právní postavení, 2006, str. 114 - 130

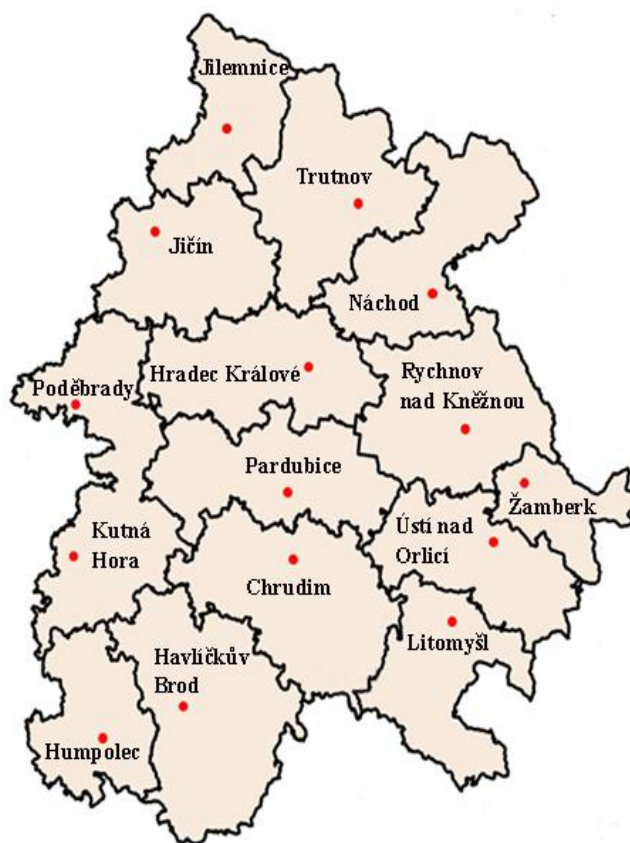
³⁴⁶ Dostupné z: <http://www.orik.cz/content/struktura-cirkve-v-ceske-republice>

7.2 Případová studie – diecéze královehradecká

Kapitola se věnuje ilustrativně hospodaření diecéze královehradecké. Ke studiu byly využity veřejně přístupné údaje o diecézi.

Biskupství sídlí na Velkém náměstí v Hradci Králové a její provincie je téměř totožná s územním bývalého Východočeského kraje. Diecéze je rozdělena na 14 vikariátů, území, které společně vytváří území diecéze (obrázek č. 3). V čele vikariátu stojí vikář, který je prostředníkem mezi biskupstvím a farnostmi na území daného vikariátu. Královehradecká diecéze spravuje 265 farností.³⁴⁷

Obrázek 10: Královehradecká diecéze

Zdroj: bihk.cz³⁴⁸

³⁴⁷ Královehradecká diecéze - diecézní katalog. *Biskupství královehradecké* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/dieceze/>

³⁴⁸ *Biskupství královehradecké - vikariáty* [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/dieceze/diecezni-katalog/vikariaty>

Osoby a instituce, které pomáhají biskupovi se spravováním provincie, jsou tzv. diecézní kurie. Mezi hlavní složky kurie patří ekonomický, právní, majetkový a církevní školský odbor.³⁴⁹

Právní odbor má ve své působnosti zastupování biskupství před soudem, připomínkování smluv, evidenci dokladů, které se týkají vlastnických a majetkových práv biskupství, vymáhání pohledávek a další nezbytné náležitosti.³⁵⁰

Odbor správy majetku vede evidenci majetku a odpovídá za jeho inventarizaci. Do jeho působnosti patří i zajišťování podkladů pro převody majetku (tento odbor připravoval veškeré podklady pro podání výzev na vydání majetku v rámci zákona č. 428/2012 Sb.) Tento odbor také spolupracuje s jednotlivými farnostmi ve věci nakládání s jejich majetkem. Do tohoto odboru spadá i provozně – stavební oddělení, které má v gesci vozový park, opravy budov a technické práce.³⁵¹

Ekonomický odbor diecéze vede diecézní ekonom, který má ve své působnosti úkoly jako přípravu rozpočtu, realizaci správy majetku, ekonomické koncepční a strategické cíle a kontrolní činnost. Pod tento odbor spadá ekonomické oddělení, které vede podvojně účetnictví a má na starosti kromě jiného i účetnictví.³⁵²

Svoji charitativní činnost vykonává diecéze prostřednictvím Diecézní katolické charity Hradec Králové. Jde o nestátní neziskovou organizaci, zřízenou Biskupstvím královehradeckým. Vystupuje jako církevní právnická osoba, zřízená podle zákona č. 3/2002 Sb.³⁵³

³⁴⁹ Královehradecká diecéze - diecézní kurie. *Biskupství královehradecké* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-kurie>

³⁵⁰ Královehradecká diecéze - právní odbor. *Biskupství královehradecké* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-kurie/pravni-odbor>

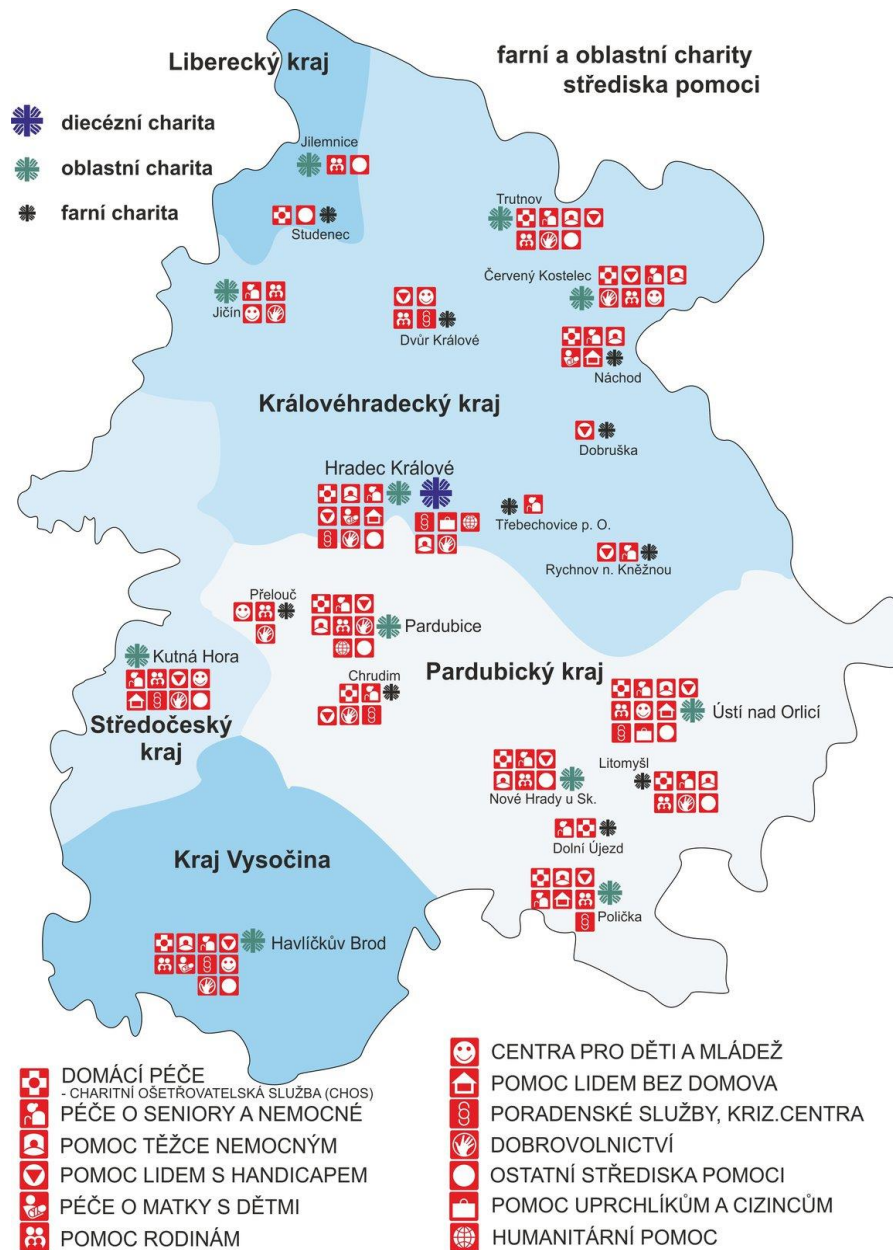
³⁵¹ Královehradecká diecéze - odbor správy majetku. *Biskupství královehradecké* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-kurie/pravni-odbor>

³⁵² *Královehradecká diecéze - ekonom a ekonomické oddělení diecéze* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-kurie/ekonom-dieceze-a-ekonomicke-oddeleni>

³⁵³ *Diecézní katolická charita Hradec Králové - Výroční zpráva 2016* [online]. 2017 [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: <http://hk.caritas.cz/res/archive/020/002384.pdf?seek=1500028537>

Diecézní charita řídí 11 oblastních a 10 farních charit. Věnuje se celé řadě charitativních činností, které výstižně znázorňuje obrázek č. 11.³⁵⁴

Obrázek 11: Mapa služeb diecézní charity v Hradci Králové

Zdroj: www.bihk.cz³⁵⁵

³⁵⁴ Diecézní katolická charita - Výroční zpráva za rok 2016 [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://hk.caritas.cz/res/archive/020/002384.pdf?seek=1500028537>

Mezi nejvýznamnější činnosti patří projekty a pomoc v oblasti sociální, zdravotní, v péči o nemocné, v dobrovolnictví a v programu adopce na dálku. Svě poslání tato charitativní organizace vykonává od roku 1992 a navazuje tak na tradici své činnosti, která byla přerušena po roce 1948.³⁵⁶

Na území královehradecké diecéze působí několik mateřských, základních a středních škol. Jde o nestátní církevní školy, zřízené církevními institucemi a je otevřené všem bez ohledu na vyznání.³⁵⁷

Biskupství má ve svém vlastnictví okolo 6000 ha lesů, o které pečují Diecézní lesy Hradec Králové, založené biskupstvím v roce 2013. Všechny nemovitosti vlastní jednotlivé církevní právnické osoby a podnikatelský subjekt Diecézní lesy hospodaří s lesy na základě podepsaných smluv s jednotlivými farnostmi, kapitulami či biskupstvím.³⁵⁸

Položky příjmů a výdajů jsou uvedeny v tabulce č. 14 – příjmy diecéze z roku 2007 a v tabulce č. 15 – výdaje diecéze z roku 2017 (jedná se o veřejně přístupné údaje).

Nejvyšší podíl příjmů představují příjmy z příspěvků obecních, okresních a státních ve výši 126 329 852 Kč, což představuje 50 % z celkových příjmů diecéze a příjmy ze sbírek ve výši 40 722 204 Kč, což představuje 16 % z celkových příjmů.

Nejvyšší podíl výdajů představují opravy památek ve výši 158 894 656 Kč, což představuje 63 % z celkových výdajů a režijní výdaje ve výši 23 510 597 Kč, což představuje 10 % z celkových výdajů.

³⁵⁵ *Diecézní katolická charita - Výroční zpráva za rok 2016* [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://hk.caritas.cz/res/archive/020/002384.pdf?seek=1500028537>

³⁵⁶ *Diecézní katolická charita Hradec Králové - Výroční zpráva 2016* [online]. 2017 [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: <http://hk.caritas.cz/res/archive/020/002384.pdf?seek=1500028537>

³⁵⁷ Biskupství královehradecké - církevní školy. *Biskupství Královehradecké* [online]. [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/dieceze/cirkevni-skoly>

³⁵⁸ Diecézní lesy Hradec Králové - o nás. *Diecézní lesy Hradec Králové* [online]. [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: <http://www.dlhk.cz/o-nas/>

Diecéze v daném roce hospodařila s kladným hospodářským výsledkem ve výši 5 896 110 Kč.

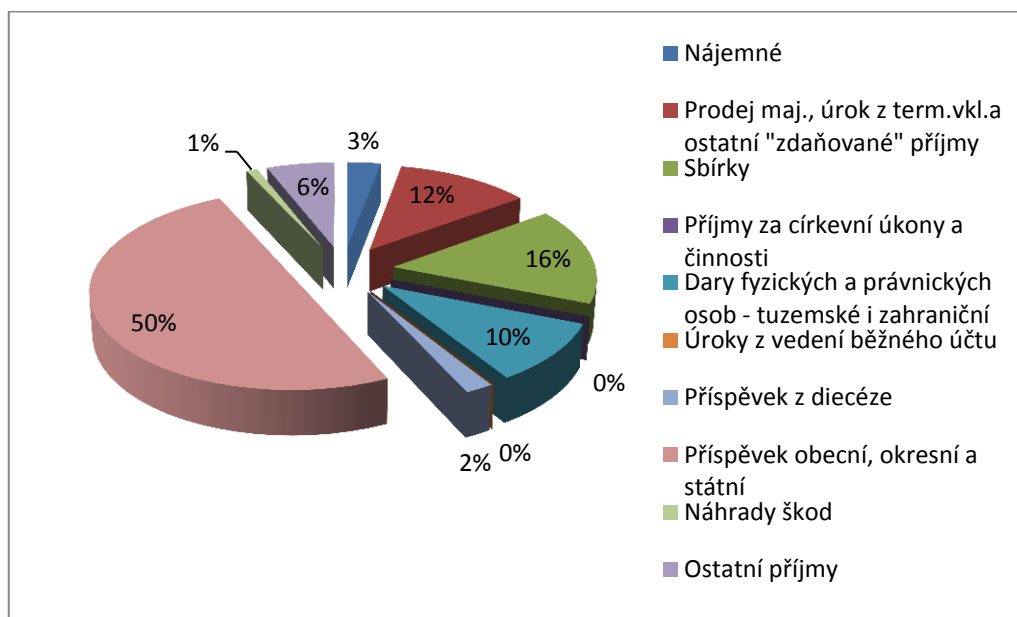
Tabulka 14: Příjmy diecéze královehradecké za rok 2007 v Kč

Text	Skutečnost (Kč)	%
Nájemné	8 999 888 Kč	3
Prodej maj., úrok z term.vkl.a ostatní "zdaňované" příjmy	30 046 409 Kč	12
Sbírky	40 722 204 Kč	16
Příjmy za církevní úkony a činnosti	311 220 Kč	0
Dary fyzických a právnických osob - tuzemské i zahraniční	26 930 209 Kč	10
Úroky z vedení běžného účtu	388 100 Kč	0
Příspěvek z diecéze	6 468 449 Kč	2
Příspěvek obecní, okresní a státní	126 329 852 Kč	50
Náhrady škod	3 718 710 Kč	1
Ostatní příjmy	16 366 195 Kč	6
Příjmy celkem	260 281 236 Kč	100

Zdroj: www.bihk.cz³⁵⁹, vlastní zpracování

³⁵⁹ *Královehradecká diecéze - výsledky hospodaření* [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: http://www.bihk.cz/repository/files/Diecezni%20kurie/Ekonomicke-oddeleni/hospodarske-vysledky/VysledkyHospodDieceze2003_2007.pdf

Obrázek 12: Příjmy královéhradecké diecéze za rok 2007 v Kč

Zdroj: bihk.cz, vlastní zpracování

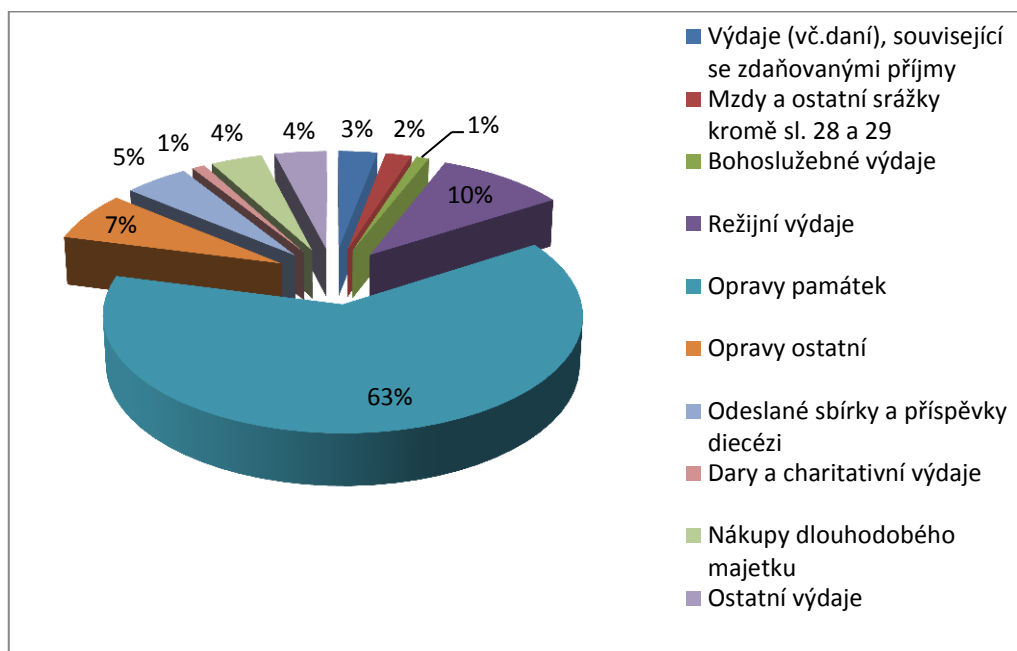
Tabulka 15: Výdaje diecéze královéhradecké za rok 2007 v Kč

Text	Skutečnost (Kč)	%
Výdaje (vč.daní), související se zdaňovanými příjmy	8 160 261 Kč	3
Mzdy a ostatní srážky kromě sl. 28 a 29	3 975 964 Kč	2
Bohoslužebné výdaje	3 165 506 Kč	1
Režijní výdaje	23 510 597 Kč	10
Opravy památek	158 894 656 Kč	63
Opravy ostatní	18 909 216 Kč	7
Odeslané sbírky a příspěvky diecézi	13 142 328 Kč	5
Dary a charitativní výdaje	3 677 492 Kč	1
Nákupy dlouhodobého majetku	10 643 166 Kč	4
Ostatní výdaje	10 305 940 Kč	4
Výdaje celkem	254 385 126 Kč	100

Zdroj: bihk.cz³⁶⁰, vlastní zpracování

³⁶⁰ *Královéhradecká diecéze - výsledky hospodaření* [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: http://www.bihk.cz/repository/files/Diecezni%20kurie/Ekonomicke-oddeleni/hospodarske-vysledky/VysledkyHospodDieceze2003_2007.pdf

Obrázek 13: Výdaje diecéze královehradecké za rok 2007

Zdroj: bihk.cz, vlastní zpracování

7.3 Život na Římskokatolické farnosti Sázava – Černé Budy

Text této kapitoly vznikl na základě rozhovoru s duchovním správcem P. PhDr. Mgr. Radimem Cigánkem.

Rozhovor byl uskutečněn dne 23. 10. 2017 v Praze.

Otázky a odpovědi:

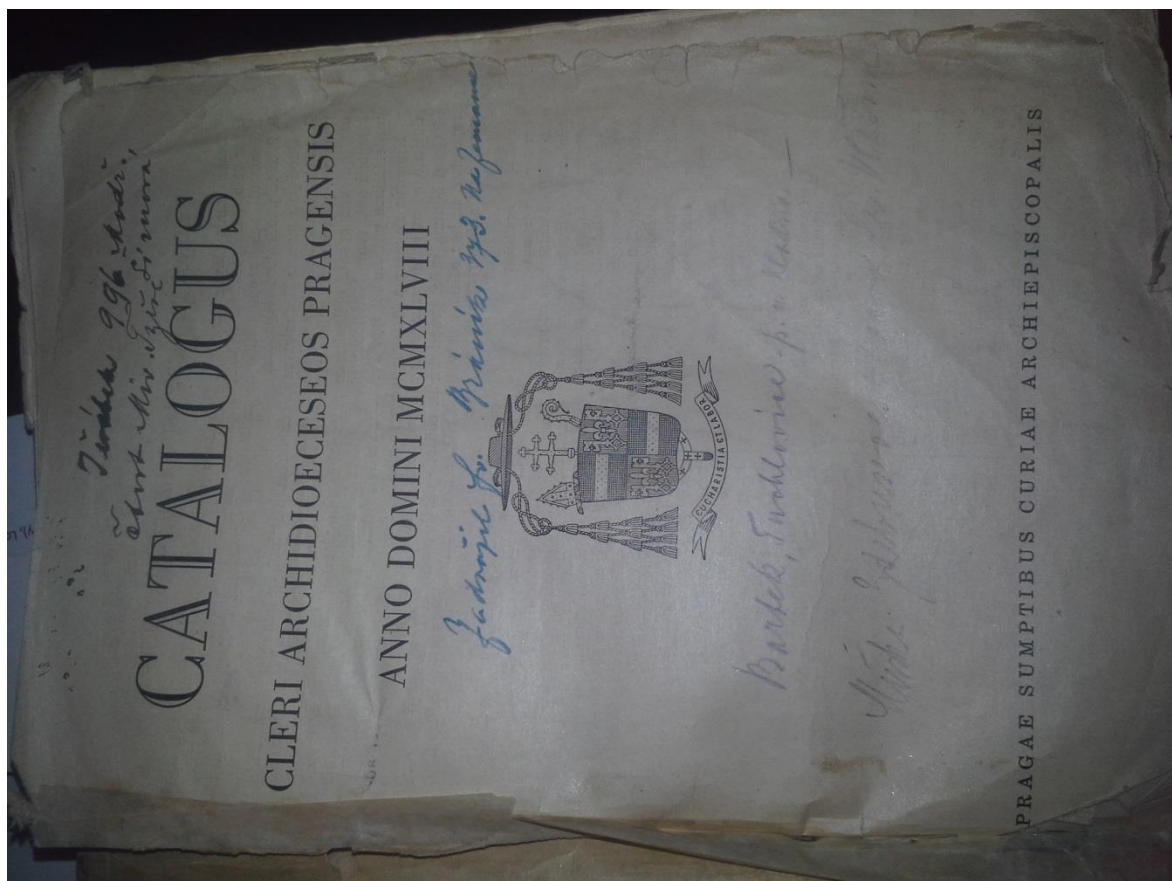
1. Můžete mi poskytnout informace o historii farnosti nad rámec webových stránek o Římskokatolické farnosti Sázava – Černé Budy?

Klášter benediktnů s kostelem Panny Marie, sv. Jana Křtitele a sv. Prokopa v Černých Budách byl založen roku 1032. Od roku 1785 bylo v souvislosti s reformami Josefa II. zrušeno, a od roku 1788 byla farnost přenesena do kostela sv. Prokopa od kostela sv. Martina v Sázavě. Tato farnost je zmiňována od roku 1450 jako benediktinská. Po reformaci byla farnost obnovena a inkorována³⁶¹

³⁶¹ přiřčleněna

benediktinům. Roku 1785 farnost připadá opět plně pod arcibiskupství pražské. Dnešní kostel byl rekonstruován, obnoven a požehnán roku 1687. Matriky jsou vedeny od roku 1715 (z překladu latinského textu z katalogu Cleri 1948).

Obrázek 14: *Catalogus Cleri Archidioeceseos Pragensis anno domini*

Zdroj: Radim Cigánek

V letech 1940 – 1941 a v letech 1945 – 1957 na farnosti působil jako farář P. Metoděj Klement OSB z opatství Emauzy. V roce 1951 došlo k postátnění kostela a fary. Do roku 1962 zde působili další administrátoři³⁶² farnosti. Od roku 1962 do roku 1995 zde duchovní nesídlil a dojížděl převážně z Ratají nad Sázavou nebo z Prahy na bohoslužby. Roku 1995 zde byl administrátor, který však přes týden pobýval v Praze, a to z důvodu praktické neobyvatelnosti fary. V letech 2000 –

³⁶² Není-li ustanoven řádně farář, vykonává jeho povinnosti mimořádný duchovní správce – farní administrátor, taktéž kněz

2008 spravoval farnost další administrátor a od roku 2014 zde působím já jako nynější duchovní správce (Radim Cigánek s využitím církevních pramenů).

2. Můžete mi říci na základě Vašich znalostí či znalosti pamětníků, jaké byly reálné rozdíly života na faře před rokem 1989 a po něm?

V období reálného socialismu byla velmi omezená jakákoliv činnost církve mimo bohoslužby v kostelích a striktně vymezené hodiny náboženství na základní škole. Také ve farnosti Sázava byly takto omezeny poutě a další aktivity mimo kostel. Dozor prováděli kromě StB³⁶³ tzv. okresní církevní tajemníci. V padesátých letech se na Sázavě konaly i jakési „mírové poutě“, někdy se jich účastnil i jeden z hlavních kolaborantů z řad církve ministr Josef Plojhar³⁶⁴, jak vzpomínají pamětníci. Kněží měli nízký státní plat a byli kontrolováni a šikanováni především církevními tajemníky a někdy i StB. Po roce 1989 se nejhorší pasáže církevního zákona zrušily a církev mohla působit i mimo kostely při poutích, výuce náboženství a práci s mládeží na farách. Také poutě byly v devadesátých letech i na Sázavě poměrně živé.

3. Jak činnost fary ovlivnila délka legislativního procesu při přijetí zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi?

Ve většině farností délka legislativního procesu nebyla zásadním problémem, neboť kostely a farní budovy byly ve vlastnictví farnosti a kněží dostávali tabulkový státní plat. Opravy kostelů byly realizovány s pomocí systémů grantů krajských úřadů, Ministerstva kultury a z příspěvků věřících. Na Sázavě byla problematická situace, protože na rozdíl od jiných farností zde byl postátněn kostel a fara se nacházela uvnitř uzavřeného areálu kláštera. Tato situace zkomplikovala kupříkladu pohřby a bohoslužby v nestandardních časech. Také opravy a údržba kostela a zvláště fary byla utlumena na minimum.

³⁶³ Státní bezpečnost

³⁶⁴ Český a československý římskokatolický kněz, politik, člen Československé strany lidové, ministr zdravotnictví

4. Můžete mi poskytnout vhled do současného financování činností farnosti?

Systém financování farnosti je vícezdrojový. Plat duchovního a pastorační³⁶⁵ referentky pokrývá ze svých zdrojů Arcibiskupství pražské, přičemž na část platu pastorační referentky přispívá farnost na účet arcibiskupství. Pokud jde o výdaje farnosti, jedná se o náklady na bohoslužby (hostie³⁶⁶, víno, kadidlo, prádlo, květiny) a také jde o náklady za elektrickou energii v kostelích. Dále je vyšším nákladem provoz farního auta, které používá duchovní, a také energie a bydlení ve farním objektu. Dále jsou náklady vynakládány na opravy a údržby objektů a věci jako jsou varhany a jiné umělecké předměty v majetku farnosti.

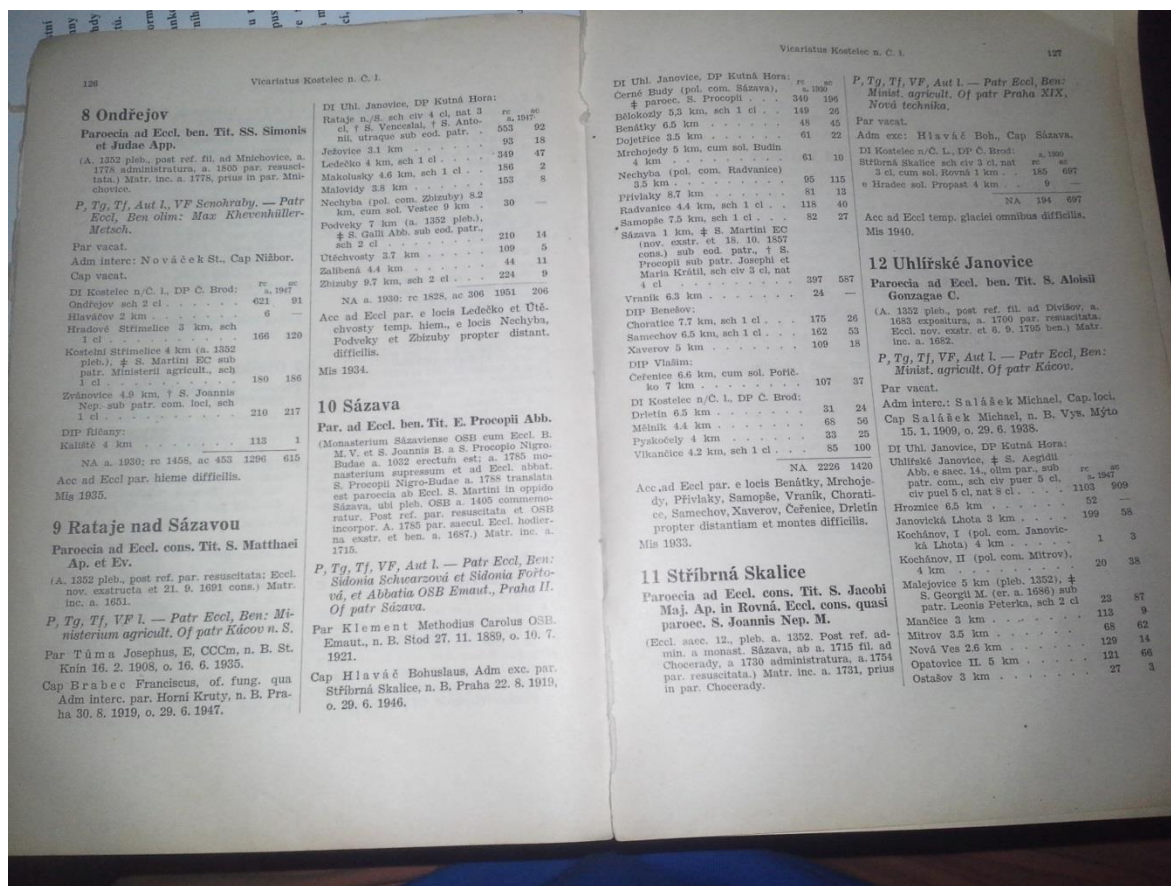
5. Jak se hospodařilo na farnosti před rokem 1989 a po roce 1989?

Před rokem 1989 stát vyplácel kněžím velmi nízké platy a občas stát přispěl na opravy a údržbu památkových budov, které byly v havarijním stavu. Další náklady, jako bohoslužebné výdaje a cestovné se platilo z kostelních sbírek a z darů věřících. V naší farnosti byly kromě pozemků odebrány dvě farní budovy (Sázava – klášter a Stříbrná Skalice), které se nám v roce 2016 vrátily ve velmi neutěšeném stavu. Kostely nejsou sice ve stavu dokonalém, ale jsou udržovány průběžně a nejsou, až na výjimky, na rozdíl od vrácených far přímo havarijní.

³⁶⁵ Poskytující duchovní křesťanskou péči, podporu

³⁶⁶ Mešní oplatka podávaná jako symbol Kristova těla

Obrázek 15: Farní budovy Římskokatolické farnosti Sázava - Černé Budy

Zdroj: Radim Cigánek

6. Žádala Vaše farnost o dotace? A pokud ano, s jakým výsledkem?

Dotace a podpora z veřejných zdrojů byly a jsou žádány a přidělovány téměř výhradně na opravy a restaurování památek. Jednalo se např. v roce 2016 o dotaci na potencionálně rizikové budoucí zatékání na kostele sv. Matouše v Ratajích nad Sázavou. (Fond památkové zóny Ministerstva kultury). Také na etapy čerpáme z fondu Ministerstva kultury na restaurování movitých kulturních památek (Obraz a Zpovědnice I v kostele v Sázavě). V roce 2016 jsme takto prostavěli z dotací cca 500 000,- Kč a cca 250 000,- Kč z našich církevních zdrojů. V roce 2017 to vypadá na cca 200 000,- Kč z Ministerstva kultury na pokračování restaurování Zpovědnice I na Sázavě. Z našich zdrojů jsme letos prostavěli cca 150 000,- Kč.

7. Byly na území farnosti pozemky obcí, které byly dlouhodobým nepřijetím zákona blokovány?

V této věci byla komplikovaná situace ve Stříbrné Skalici, kde byly blokovány pozemky pod částí tamního fotbalového hřiště. Věc však byla řešena již v roce 2010 smlouvou o budoucí darovací smlouvě s obcí Stříbrná Skalice. Obec dala farnosti jiný pozemek a v roce 2016 a 2017 na základě „restitucí“ a smlouvy o smlouvě budoucí získala pozemky pod hřištěm.

8. Máte negativní zkušenosti ze strany veřejnosti s restitučním procesem?

Čest veřejností trpí určitými negativními předsudky vůči církvi dlouhodobě. „Restituce“ toto možná krátkodobě trochu posílily, ne však výrazně.

9. Jaké máte plány do budoucnosti na základě vydaného majetku podle zákona o majetkovém vyrovnání (pastorační, sociální, kulturní a jiné projekty)?

Pokud jde o budovy, tak se připravuje rekonstrukce a oprava kostela v Sázavě a na tamní faře. Ve Stříbrné Skalici se snad po dlouhé a náročné opravě fary podaří část fary pronajmout jako cenově dostupné bydlení. Výnosy pachtovného z polí a luk pak budou přispívat k další údržbě a opravám především památkových objektů ve vlastnictví farnosti. Pak jsou to kulturní aktivity (zvl. koncerty v kostelích a provádění v kostele v Sázavě). Jistou možností je do budoucna také tzv. církevní turistika, tedy především péče o tuzemské návštěvníky ve smyslu provádění a případně ubytování v církevních objektech.

8 Diskuse

Na základě vhledu do problematiky církevních restitucí lze konstatovat, že jen budoucí vývoj na politické scéně a na pomyslných osách sociálně – ekonomické roviny ukáže na možné problémy, ale i perspektivy vztahu státu, církví a veřejnosti. Na jedné straně se stát na základě politického rozhodnutí finančně odloučí od církví a náboženských společností a převádí na církve svým rozsahem velký majetek, ale zároveň se zbavuje nákladů na opravy budov, financování mezd a provozních nákladů. Je otázkou, zda si zúčastněné strany uvědomí, že kooperace všem by mohla být tou správnou cestou. Pokud budou církve zvládat hospodařit se ziskem a budou mít dostatek finančních prostředků na opravy, údržbu lesů, vodních ploch a na veřejně prospěšné aktivity, může to být ku prospěchu nám všem. Otázkou je, nakolik se část veřejnosti i část politického spektra bude obávat posílení vlivu katolické církve a zda nebude církev vnímat potenciálně jako svého konkurenta. Je nutné také poznamenat, že církve jako ostatní budou odvádět do státního rozpočtu daně z příjmů, daně z nemovitostí a daně z výnosů, což pro státní rozpočet bude znamenat neopominutelnou finanční částku.

8.1 Problémy majetkového vyrovnání z hlediska územní samosprávy

Nejzásadnějším problémem majetkového vyrovnání z hlediska územní samosprávy je fakt, že některý majetek nárokují jak obce, tak církve. Zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, totiž umožnil převzetí některého původně církevního majetku obcemi. Vznik územní samosprávy byl po roce 1989 nezbytný, nebylo možné jej odsouvat a tak složitý problém, jakým je majetkové vyrovnání s církvemi, nebylo možné v souvislosti s vybavením obcí majetkem, otevřít.

V průběhu jednání mezi církvemi a státem o možné dohodě na přijetí restitučního předpisu stál Svaz měst a obcí na straně církví. Díky blokačnímu ustanovení nemohly některé obce, kterých se tento blokační paragraf týkal, po dobu delší než dvacet let žádat o dotace, nemohly realizovat bytovou výstavbu, rozvíjet potřebnou infrastrukturu a bylo to období, pro vztah obou stran, oprávněně problematičné.

Navíc po naturální restituci a finanční náhradě došlo na určovací žaloby a některé z obcí se cítí morálně poškozené.

8.2 Perspektivy majetkové a finanční situace církví

V souvislosti postupným finančním osamostatněním církví lze očekávat, že se církve znovu ujmou své tradiční role poskytovatele zdravotních a sociálních služeb. Část navrácených nemovitostí bude klást značné nároky na investice spojených s jejich opravami. Postupně se navyšuje i počet duchovních, což rovněž zvýší náklady církví. Bude záležet, jak dobře se podaří vyvážit investiční a provozní požadavky.

9 Závěr

Diplomová práce je zaměřena na otázku financování církví a náboženských společností ve světle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi č. 428/2012 Sb. Zmiňovaný zákon č. 428/2012 Sb. byl na rozdíl od dalších restitučních předpisů přijat až v roce 2012 po diskuzích trvajících dvacet tři let. Důvodem byla rozdílná stanoviska politických stran na řešení problematiky zmírnění majetkových křivd a vypořádání vztahů mezi státem a církvemi. K přijetí zákona přispěl až nálezný ÚS 09/07 ze dne 1. 7. 2010, který se vyjadřuje k nečinnosti zákonodárců a uvádí, že je protiústavní.

Výše naturální a finanční náhrady byla otázkou nejzásadnější kritiky ze všech stran. Jak vyplývá z komparace původního neschváleného vládního návrhu zákona z roku 2008 a finálně přijatého znění zákona č. 428/2012 Sb., která je popsána v kapitole 5, nejvýraznější změnou je výše a způsob vyplácení finanční náhrady, která je v závěru více než třikrát nižší, než bylo původně navrhováno. Ve třech po sobě jdoucích letech od účinnosti zákona (2013-2015) činil dopad vyplácených částek, a to finanční náhrady a příspěvku, na výdaje státního rozpočtu přibližně 0,3%.

Na základě analýzy předmětného zákona a komentářů k jeho jednotlivým ustanovením lze konstatovat, že jako problematické se jeví ocenění původního historického majetku církví a náboženských společností. Jeho celková výše byla oceněna na 134 mld. Kč na základě konsensu mezi státem a církvemi. Vzhledem k tomu, že šlo o politické rozhodnutí, byla tato částka předmětem oprávněné kritiky. Z dostupných studií nejsou taktéž známa vstupní data pro výpočet ocenění původního majetku církví. Pouze auditní společnost Ernst & Young se souhlasně vyjadřuje k algoritmům výpočtu zmiňovaného majetku církví. Řešení církevních restitucí přineslo kombinovanou formu zmírnění majetkových křivd a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi, a to formou naturální restituce a finanční náhrady za majetek, který byl ve vlastnictví fyzických osob, krajů či obcí. Ačkoliv se jednalo o rozsáhlý převod zemědělských a nezemědělských nemovitostí z vlastnictví státu, obecná i zvláštní část důvodové zprávy předmětného zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi se jeví jako nedostatečná, a to co do obsahu i výkladu.

Značná část společnosti, která církevní restituce kritizovala, se zabývala otázkou, zda je převedení tak rozsáhlého majetku vůbec ve veřejném zájmu. Dokazují to i nedávné diskuse na téma zdanění finančních náhrad, což dokládá, že otázka církevních restitucí je stále živým a diskutovaným tématem a že tento proces zdaleka nemusí být u konce.

V současné době je katolická církev předmětem kritiky za to, že jí zřízené církevní právnické osoby se začínají ve větší míře věnovat podnikatelské činnosti a z prostředků z finančních náhrad mimo jiné investují do nákupu nemovitostí. Lze konstatovat, že toto je nutný proces, který povede k finančnímu osamostatnění církví a náboženských společností na státu, neboť od roku 2029 si církve musí samofinancovat své veřejně prospěšné aktivity, mzdy zaměstnanců a opravy zchátralých budov. Změna financování však nepovede k tomu, že by církevní právnické osoby nadále nemohly čerpat dotace.

Ukazuje se, že církve hrají velmi důležitou a nezastupitelnou roli v oblastech sociální a zdravotní, kulturní a vzdělávací. Lze předpokládat, že se tato role bude nadále zvětšovat a církevní aktivity se stanou nenahraditelnou součástí občanské společnosti. Církevní restituce převodem rozsáhlého majetku zasahují do všech regionů České republiky. Je proto třeba nadále podporovat dialog mezi státem a církvemi, ale i dialog na lokální úrovni, který povede ke spolupráci a ne k odluce.

Získané poznatky o fungování církví a náboženských společností, o jejich historickém vývoji, financování i hospodaření a vztahu státu a církví mohou využít jako reprezentant státní správy na svém pracovišti, neboť dané téma zasahuje do řady vědních disciplín. Studium a analýza předmětné problematiky tak umožňuje rozšíření si vědomostí v oblastech věd právních, ekonomických, politologických a sociálních. Je i více než vhodným, pro svou rozsáhlost a složitost, tématem pro vypracování další podrobnější práce.

Závěrem si dovoluji uvést citát Konrada Adenauera: *„Nikdo z nás nevlastní absolutní pravdu. Pouze argumenty, protiargumenty a prostřednictvím výměny názorů lze doufat, že se pravdě více či méně přiblížíme.“*

10 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. **BENDO VÁ, Pavla.** Hospodářské zabezpečení církví a náboženských společností po roce 1948. *Revue církevního práva.* 46, 2010, Sv. 2/10, Společnost pro církevní právo.
2. **BÍLEK, Tomáš Václav.** *Reformace katolická neboli obnovení náboženství katolického v království českém po bitvě na Bílé hoře.* Praha : Dr. Frant. Bačkovský, 1892. str. 336 s.
3. **HENDRYCH, Dušan.** *Právní slovník.* 3. podstatně rozšířené vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. str. 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
4. **HLEDÍKOVÁ, Zdeňka.** *Úřad generálních vikárů pražského arcibiskupa v době předhusitské.* 1. vyd. Praha : Universita Karlova, 1971. str. 143 s.
5. **HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan.** *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost.* [editor] Jan Urban. Praha 2 : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. str. 570 s. ISBN 80-7106-709-1.
6. **HOFFMANN, František.** *Středověké město v Čechách a na Moravě.* [editor] Jan Urban. 1. vyd. Praha 10 : Nakladatelství Lidové noviny, 2009. str. 281 s. Sv. 20. ISBN - 978-80-7106-543-2.
7. **JÄGER, Petr.** *Církev a náboženské společnosti v České republice a jejich právní postavení.* 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. str. 239. ISBN 80-7325-092-6.
8. **JÄGER, Petr, CHOCHOLÁŠ, Aleš.** *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář.* Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2015. str. 316 s. ISBN 978-80-7478-871-0.
9. **KADLEC, Jaroslav.** *Přehled církevních dějin 2.* Praha : ZVON, české katolické nakladatelství, 1991. str. 281 s. ISBN 80-7113-003-6.
10. **KALNÝ, Mojmír.** *Církevní majetek a restituce.* Praha : Občanský institut, 1995. str. 28 s. ISBN 80-901659-3-1.
11. **KOLÁŘ, Petr, KRÍŽ, Jakub.** *Narovnání vztahu mezi církvemi a státem.* Praha : Cevro Institut, 2009. str. 163 s. Sv. 1. vyd. ISBN 978-80-87125-08-3.
12. **KRÍŽ, Jakub, VALEŠ, Václav.** *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář.* 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. str. 405 s. ISBN 978-80-7400-472-8.
13. **KUBÁČÁK, Antonín.** *Církevní majetek v proměnách času.* 1. vyd. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2016. str. 150 s. ISBN 978-80-7434-315-5.
14. **MIKULEC, Jiří.** *Pobělohorská rekatolizace v českých zemích.* 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1992. str. 56 s. ISBN 80-04-26120-5.
15. **PRŮCHOVÁ, Ivana.** *Restituce majetku podle zákona o půdě.* 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1997. str. 279 s. 80-7179-110-5.
16. **TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj.** *Konfesní právo.* 1. vyd. Praha : Nakladatelství Leges, s. r. o., 2015. str. 414. ISBN 978-80-7502-118-2.
17. **TRETERA, Rajmund Jiří.** *Konfesní právo a církevní právo.* 1. vyd. Praha : Nakladatelství Jan Krigl, 1997. str. 331 s. ISBN 80-902045-2-X.
18. **TRETERA, Rajmund Jiří.** *Stát a církev v České republice.* Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství s. r. o., 2002. ISBN 80-7192-707-4.

19. VALEŠ, Václav. *Restituce církevního majetku v České republice po roce 1989*. 1. vyd. Brno : Moravsko - slezská křesťanská akademie, 2009. str. 101 s. ISBN 978-80-904075-1-0.
20. ZEMAN, Karel. *Analýza restitučních procesů v České republice*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 2015. str. 186 s. ISBN 978-80-246-2954.

Právní předpisy:

Zákony:

Občanský zákoník č. 141/1950 Sb. In: *Sbírka zákonů*. 25. 10. 1950, částka 60.

Zákon č. 68/1874 ř. z., o zákonném uznání společností náboženských, ze dne 20. 5. 1874.

Zákon č. 50/1874 ř. z., kterým se upravují zevní poměry církve katolické, ze dne 7. 5. 1874.

Zákon č. 215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového, ze dne 16. 4. 1919.

Zákon kongruový č. 122/1926 Sb., z. a n., o úpravě platů duchovenstva církví a náboženských společností státem uznaných, příp. recipovaných, ze dne 25. 6. 1926.

Zákon č. 142/1947

Sb., o revisi první pozemkové reformy. In: *Sbírka zákonů a nařízení v republice Československé*. 11. 7. 1947, částka 65.

Zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě). In: *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé*. 21. 3. 1948, částka 21.

Zákon č. 217/1949 Sb., kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní. In: *Sbírka zákonů republiky československé*. 14. 10. 1949, částka 67.

Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. In: *Sbírka zákonů republiky československé*. 14. 10. 1949, částka 67.

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky. In: *Sbírka zákonů*. 8. 1. 1969, částka 1.

Ústavní zákon č. 81/1990 Sb., o změně názvu Československé socialistické republiky. In: *Sbírka zákonů*. 29. 3. 1990, částka 19.

Zákon č. 16/1990 Sb., kterým se mění zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. In: *Sbírka zákonů*. 23. 1. 1990, částka 4.

Zákon č. 159/1989 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád. In: *Sbírka zákonů*. 13. 12. 1989, částka 34.

Zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů*. 29. 11. 1961, částka 65.

Zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a slovenské federativní republiky. In: *Sbírka zákonů*. 9. 1. 1991, částka 6.

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). In: *Sbírka zákonů*. 27. 11. 2001, částka 2.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů*. 20. 11. 1992, částka 117.

Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností. In: *Sbírka zákonů*. 4. 7. 1991, částka 57.

Zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého. In: *Sbírka zákonů*. 19. 7. 1990, částka 47.

Zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd. In: *Sbírka zákonů*. 2. 10. 1990, částka 69.

Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. In: *Sbírka zákonů*. 21. 2. 1991, částka 19.

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. In: *Sbírka zákonů*. 21. 5. 1991, částka 45.

Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi). In: *Sbírka zákonů*. 8. 11. 2012, částka 155. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby. In: *Sbírka zákonů*. Praha 7, 26. 2. 1991, částka 20.

Ústava České republiky č. 1/1993. In: *Sbírka zákonů*. 16. 12. 1992, částka 1.

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. In: *Sbírka zákonů*. Praha: Ministerstvo vnitra, 27. 6. 2000, částka 65.

Zákon č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů*, ISSN 1211 - 1244. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 31. 12. 2012, částka 188.

Nález ústavního soudu č. 177/2013 Sb., ve věci návrhu na zrušení zákona č. 428/2012 Sb. In: *Sbírka zákonů*. 2013, částka 74.

Vyhláška č. 540/2002 Sb, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů*. Ministerstvo vnitra, 2002, částka 187.

Nařízení vlády:

Vládní nařízení č. 124/1928 Sb., o úpravě platů duchovenstva. In: *Sbírka zákonů a nařízení státu československého*. 17. 7. 1928, částka 43.

Nařízení vlády České a slovenské Federativní Republiky č. 578/1990 Sb., o úpravě osobních požitků poskytovaných duchovním církví a náboženských společnostmi. In: *Sbírka zákonů*. 20. 12. 1990, částka 96.

Vládní nařízení č. 194/1947 Sb., o soupisu pozemkového majetku pro revisi první pozemkové reformy a o jejím vyznačení v pozemkových knihách. In: *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé*. 3. 12. 1947, částka 92.

Nálezy a rozhodnutí Ústavního soudu:

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. 7. 2010, publikovaný jako 242/2010 Sb.

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013, publikovaný jako 177/2013 Sb.

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 2/04 ze dne 19. 8. 2004

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. 34/06 ze dne 21. 11. 2007, publikovaný jako N 201/47 SbNU 597

Rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 136/97 ze dne 18. 12. 1997, publikované jako N 167/9 SbNU 433

Nález Ústavního soudu sp. Zn. Pl. ÚS 24/04 ze dne 28. 6. 2005, publikovaný jako 327/2005 Sb.

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/08 ze dne 17. 3. 2009, publikovaný jako 124/2009 Sb.

Elektronické zdroje:

- 1) Příjmy a životní úroveň: Přehled o vývoji částek minimální mzdy. *Ministerstvo práce a sociální věci* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/871>
- 2) Právní poměry církví a náboženských společností a jejich hospodářské zabezpečení. *Společnost pro církevní právo* [online]. Praha: Ministerstvo kultury, 1977 [cit. 2017-10-29]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/judikat/genprok.htm>
- 3) Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností. *Ministerstvo kultury* [online]. Praha [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html>
- 4) Aplikace ODok: Důvodová zpráva k zákonu č. 298/1990 Sb. *Vláda České republiky: Eklep pro veřejnost* [online]. Praha: Vláda České republiky, ©2017 [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/search?text=298%2F1990&x=0&y=0>
- 5) Sněmovní tisk č. 580/0, část č. 1/4, 6. volební období. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2012 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>
- 6) Tisk č. 955. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu, 1992 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0955_01.htm
- 7) Vláda Václava Klause II. *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=26625>
- 8) Dokumenty vlády. *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2012 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: https://albatros.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/9DF41FBAC7E5F071C12571B6006C2B2B
- 9) Vláda Miloše Zemana. *Vláda ČR* [online]. Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/milos-zeman/prehled-ministru-24634/>
- 10) Dokumenty vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2012 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/milos-zeman/prehled-ministru-24634/>

https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/182771E7AD32ADB1C12571B6006C4083

- 11) Přehled jednání mezi církvemi a státem. *Miloslav Kardinál Vlk* [online]. Praha: VIZUS, ©2017 [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <http://www.kardinal.cz/index.php?cmd=article&articleID=637>
- 12) Sněmovní tisk č. 580/0, část č. 1/4, 6. volební období. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2012 [cit. 2017-09-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>
- 13) Sněmovní tisk č. 580/0, část č. 1/4, 6. volební období. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2012 [cit. 2017-09-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>
- 14) Vztahy se Svatým stolcem. *Velvyslanectví České republiky při Svatém stolci* [online]. 2012 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/vatican/cz/vzajemne_vztahy/index_1.html
- 15) Smlouva mezi Českou republikou a Svatým stolcem. *Církev* [online]. Praha: Česká biskupská konference, ©2017 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/020725-smlouva-mezi-ceskou-republikou-a-svatym-stolcem>
- 16) Digitální repozitář. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=31346>
- 17) *Vláda Václava Klause I* [online]. Praha: Vláda ČR, 2009 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vaclav-klaus-1/prehled-ministru-24631/>
- 18) Přehled jednání mezi státem a církvemi v letech 1990 - 2000. *Církev* [online]. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/011126-prehled-jednani-mezi-statem-a-cirkvemi-v-letech-1990-2000>
- 19) Rozsah původního církevního majetku. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/rozsah-puvodniho-cirkevniho-majetku-459.html>

- 20) Dokumenty vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: https://albatros.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2005&04-27
- 21) Programové prohlášení vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolaneck-1/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf
- 22) Aktuality Ministerstva kultury. *Ministerstvo kultury* [online]. Praha [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <http://www-old.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1899tmplid-228>
- 23) Digitální repozitář, Sněmovní tisk 580/0, část č. 1/4, 6. volební období 2010 - 2013. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2012 [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>
- 24) Digitální repozitář, Sněmovní tisk 482/0, část č. 1/3, 5. volební období, 2006 - 2010. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: PSP [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=482&CT1=0>
- 25) Digitální depozitář, Usnesení PS č. 808. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. PSP, 2008 [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=29389>
- 26) Digitální repozitář, Sněmovní tisk 858/0, část č. 1/12, 5. volební období, 2006 - 2010. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: PSP, 2008 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=858&CT1=0>
- 27) *Přehled členů vlády, Vláda Jana Fischera* [online]. Praha: Vláda ČR, ©2009-2017 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jan-fischer/prehled-clenu-vlady-9--4--2009---13--7--2010--74281/>
- 28) Programové prohlášení vlády ČR, 4. srpna 2010. *Vláda ČR* [online]. Praha: Úřad vlády [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove-prohlaseni_vlady.pdf
- 29) Deklarace shody o výkonu hospodářského zabezpečení církví a náboženských společností státem. *Starokatolická církev v ČR* [online]. 2011 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <http://www.starokatolici.cz/2011/01/12/deklarace-shody-o-vykonu-hospodarskeho-zabezpeceni-cirkvi-a-nabozenskych-spolocnosti-statem>

- 30) Aplikace ODok, Jednání vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, ©2017 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2011-03-17>
- 31) Výroční zpráva Ministerstva kultury za rok 2011. *Ministerstvo kultury* [online]. Ministerstvo kultury [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/vyrocnizpravy-81.html>
- 32) Aplikace ODok, Jednání vlády. *Vláda ČR* [online]. Praha, 2011 [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2011-09-27>
- 33) Aplikace ODok, Jednání vlády, Usnesení vlády č. 21 ze dne 11. 1. 2012. : *Vláda ČR* [online]. Praha: Úřad vlády, ©2017 [cit. 2017-10-05]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2012-01-11>
- 34) *Vláda Petra Nečase, členové vlády, 1993 - 2017* [online]. Praha: Úřad vlády ČR [cit. 2017-10-05]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/petr-necas/prehled-byvalych-clenu-vlady-petra-necase-96390/>
- 35) Digitální repozitář, Sněmovní dokument 4603. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Praha: Parlament ČR, 2012 [cit. 2017-10-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sd.sqw?o=6&cd=4603>
- 36) Digitální repozitář, Sněmovní tisk 858/0, část č. 1/12. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2009 [cit. 2017-10-06]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=858&CT1=0>
- 37) Tiskové zprávy - Hranice 25. února 1948 při navrácení majetku církvím nebude prolomena. *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda ČR [cit. 2017-10-07]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-zpravy/premier-hranice-25--unora-1948-pri-navraceni-majetku-cirkvim-nebude-prolomena-98691/>
- 38) Výroční zpráva Ministerstva kultury za rok 2012. *Ministerstvo kultury* [online]. Ministerstvo kultury, 2013 [cit. 2017-10-07]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/vyrocnizpravy-81.html>
- 39) Církev římskokatolická - Základní dokument. *Církev* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/CbkSearch?p.Query=z%C3%A1kladn%C3%AD+dokument>
- 40) Digitální repozitář, Sněmovní tisk č. 580/0, část č. 1/4, důvodová zpráva. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Praha: Poslanecká

sněmovna Parlamentu ČR, 2012 [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>

- 41) ČÚZK - Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí v České republice. *Český úřad zeměměřický a katastrální* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: http://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenka_pudniho_fondu_2017.aspx
- 42) Český statistický úřad - Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu 2011. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl>
- 43) Katolická církev v České republice - Diecéze. *Církev* [online]. Praha: Česká biskupská konference, ©2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/dieceze>
- 44) *Mgr. Jana Křížová, Veřejný zájem- pojem a jeho použití ve správním právu: Studie č. 5.352* [online]. 2016 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/10/33/00103353.pdf>
- 45) Obecně o možnostech financování církví a náboženských společností: Financování. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/obecne-o-moznostech-financovani-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-409.html>
- 46) Informace o výzvách a dohodách. *Lesy ČR* [online]. ©2017 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://lesy.cz/o-nas/cirkevni-restituce/informace-o-vyzvach-a-dohodach/>
- 47) Digitální repozitář - sněmovní tisk 580/0, část č. 1/4 - vládní návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0#prilohy>
- 48) *Český statistický úřad, Inflace - druhy, definice, tabulky* [online]. 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace
- 49) *Ministerstvo kultury* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/penezni-prostredky-vyplacene-cirkvim-a-nabozenskym-spolecnostem-dle-zakona-c-428-2012-sb-1246.html>
- 50) *Informační portál ministerstva financí - monitor* [online]. [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/#>

- 51) Královehradecká diecéze - diecézní katalog. *Biskupství královehradecké* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/dieceze/>
- 52) Královehradecká diecéze - diecézní kurie. *Biskupství královehradecké* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-kurie>
- 53) Královehradecká diecéze - právní odbor. *Biskupství královehradecké* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-kurie/pravni-odbor>
- 54) Královehradecká diecéze - odbor správy majetku. *Biskupství královehradecké* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-kurie/pravni-odbor>
- 55) Peněžní prostředky vyplacené církvím a náboženským společenstvem dle zákona č. 428/2012 Sb. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/penezni-prostredky-vyplacene-cirkvim-a-nabozenskym-spolecnostem-dle-zakona-c-428-2012-sb-1246.html>
- 56) *Diecézní katolická charita Hradec Králové - Výroční zpráva 2016* [online]. 2017 [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: <http://hk.caritas.cz/res/archive/020/002384.pdf?seek=1500028537>
- 57) Biskupství královehradecké - církevní školy. *Biskupství Královehradecké* [online]. [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/dieceze/cirkevni-skoly>
- 58) Diecézní lesy Hradec Králové - o nás. *Diecézní lesy Hradec Králové* [online]. [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: <http://www.dlhk.cz/o-nas/>
- 59) Zodpovědně investuje a připravujeme se tak na budoucnost. *Katolická církev v České republice* [online]. Česká biskupská konference [cit. 2017-11-14]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/161123zodpovedne-investujeme-a-pripravujeme-se-tak-na-budoucnost>
- 60) Ministerstvo zemědělství. *EAGRI* [online]. ©2009-2017 [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/>
- 61) Státní pozemkový úřad - Informace o podaných výzvách a dohodách. *Státní pozemkový úřad* [online]. ©2009 [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://www.spucr.cz/restituce/cirkevni-restituce/informace-o-podanych-vyzvach-a-dohodach>

- 62) *Biskupství královéhradecké - vikariáty* [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/dieceze/diecezni-katalog/vikariaty>
- 63) *Diecézní katolická charita - Výroční zpráva za rok 2016* [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <http://hk.caritas.cz/res/archive/020/002384.pdf?seek=1500028537>
- 64) *Královéhradecká diecéze - výsledky hospodaření* [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: http://www.bihk.cz/repository/files/Diecezni%20kurie/Ekonomicke-oddeleni/hospodarske-vysledky/VysledkyHospodDieceze2003_2007.pdf
- 65) *Královéhradecká diecéze - ekonom a ekonomické oddělení diecéze* [online]. ©1999-2015 [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <http://www.bihk.cz/biskupstvi/diecezni-kurie/ekonom-dieceze-a-ekonomicke-oddeleni>

11 Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam registrovaných církví a náboženských společností dle zákona č. 3/2002 Sb.

1. Apoštolská církev
2. Bratrská jednota baptistů
3. Církev adventistů sedmého dne
4. Církev bratrská
5. Církev československá husitská
6. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů
7. Církev řeckokatolická
8. Církev římskokatolická
9. Českobratrská církev evangelická
10. Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
11. Evangelická církev metodistická
12. Federace židovských obcí v České republice
13. Jednota bratrská
14. Křesťanské sbory
15. Luterská evangelická církev a. v. v České republice
16. Náboženská společnost českých unitářů
17. Náboženská společnosti Svědkové Jehovovi
18. Novoapoštolská církev v České republice
19. Pravoslavná církev v českých zemích
20. Slezská církev evangelická augsburského vyznání
21. Starokatolická církev v České republice

**Příloha č. 2: Příkaz ministra kultury České republiky č. 7/1999 ze dne 1. dubna 1999,
kterým se zřizuje ministerská expertní komise pro otázky vztahu státu a církví**

Ministerstvo kultury České republiky
Č. j.: 4 509/99

V Praze dne 1. dubna 1999

**P ř í k a z
ministra kultury České republiky
Č. 7 /1999
ze dne 1. dubna 1999,**

kterým se zřizuje ministerská expertní komise pro otázky vztahu státu a církví

Čl. I

- (1) Zřizuji v souladu s § 19 Organizačního řádu Ministerstva kultury ČR ministerskou expertní komisi pro otázky vztahu státu a církví (dále jen "Komisi").
- (2) Komisi tvoří řádní a mimořádní členové, jmenování a odvolávání ministrem kultury. Členství v Komisi je čestné a nemůže být delegováno na jinou osobu. Řádným členem Komise je člen Komise, který je zván na všechna její jednání. Mimořádným členem Komise je člen Komise, který je přizváván na některá její jednání podle jeho specializace v závislosti na předmětu jednání Komise.
- (3) Členy Komise jmenuje a odvolává ministr kultury na základě návrhů České biskupské konference, Ekumenické rady církví, Federace židovských obcí, Akademie věd ČR a vysokých škol a to tak, že z každé z pěti uvedených skupin je jmenován jeden řádný člen a dále jeden až čtyři mimořádní členové pro 4 hlavní okruhy jednání Komise (viz čl. II/2).
- (4) Předsedou Komise je ministr kultury, místopředsedou Komise 1. náměstek ministra kultury, tajemníky Komise jsou ředitel odboru církví MK a osoba navržená ČBK, ERC a FŽO. Tajemníci nejsou členy Komise. První z uvedených tajemníků zajišťuje pozvání členů Komise na jednání a pořizuje zápis z jednání Komise. Druhý z uvedených tajemníků připravuje podklady pro jednání Komise navržené ČBK, ERC a FŽO, ověřuje zápis z jednání Komise a oznamuje řediteli odboru církví jména mimořádných členů Komise pro její další zasedání.
- (5) Z jednání Komise je obvykle pořizován zvukový záznam, který je uložen u ředitele odboru církví a je k dispozici k poslechu výhradně předsedovi a místopředsedovi Komise a členům Komise přítomným na tom jednání, z něhož je záznam pořizován. Záznam nesmí být zapůjčován ani členům Komise.
- (6) Jednání Komise řídí předseda nebo místopředseda Komise.

- (7) Stanoviska z Komise nejsou přijímána hlasováním. V případě neshody k dané věci jsou v zápise uvedeny všechny názory spolu se seznamem členů, kteří příslušné názory zastávají.
- (8) Jednání Komise svolává předseda Komise podle potřeby, nejméně jedenkrát měsíčně.
- (9) Pro řešení svých úkolů si Komise nebo její předseda mohou přizvat ke svému jednání experty. Při vyjádření svých postojů mají přednostní právo vyjádřit svůj názor členové Komise před přizvanými experty.
- (10) Po organizační a technické stránce zajišťuje činnost Komise sekretariát ředitele odboru církví MK.

Čl. II

- (1) Komise je vrcholným poradním orgánem MK ČR k otázkám vztahu státu a církví.
- (2) Komise připravuje a posuzuje materiály k uvedené problematice, a to zejména k těmto 4 okruhům: cílový model vztahu státu a církví v demokratické společnosti, registrace církví, financování církví a majetek církví.

Čl. III

Tento příkaz nabývá účinnosti dnem podpisu.

V Praze dne 1. dubna 1999

Pavel D o s t á l, v. r.
ministr kultury ČR

Příloha č. 3 – Stanovisko Ministerstva zemědělství č. j. 27617/2004 - 11000

Ing. Jaroslav Palas
ministr zemědělství
České republiky

V Praze dne 24. července 2004
Č.j. 27 617/2004-11000

Vážený pane ministře,

k Vašemu dopisu č.j. 11114/2004 ze dne 9. července 2004, kterým mne žádáte o zaslání stanoviska k materiálu „Zpráva o postupu řešení úkolu „Návrh zákona o uspořádání majetkových vztahů mezi státem na jedné straně a církvemi a náboženskými společnostmi na straně druhé“ z výhledu legislativních prací vlády na rok 2005“, Vám sděluji připomínky uvedené v příloze tohoto dopisu.

S pozdravem

Příloha

Vážený pan
Pavel Dostál
ministr kultury
Praha

Přípomínky k materiálu
Zpráva o postupu řešení úkolu „Návrh zákona o uspořádání majetkových
vztahů mezi státem na jedné straně a církvemi a náboženskými společnostmi
na straně druhé“ z výhledu legislativních prací vlády na rok 2005

K výše uvedenému materiálu uplatňujeme následující zásadní připomínky:

Obecně

Považujeme předložení zprávy ve formě, v jaké byla koncipována, za předčasné. Před tím, než bude zákon předložen, by měla vláda rozhodnout o koncepci (formě) uspořádání majetkových vztahů – teprve poté by měly být zahájeny práce na zákoně v závislosti na vybrané koncepci.

Ministerstvo kultury jednoznačně preferuje restituce prostřednictvím tzv. „výčtového zákona“. K tomu připomínáme, že tento způsob se jeví jako vhodný v případě vrácení budov a staveb, včetně jimi zastavěných pozemků a pozemků na budovy a stavby navazující a sloužící jejich provozu. **V případě navrácení zemědělských pozemků však sledujeme způsob restitucí „výčtovým zákonem“ jako značně problematický, a to s ohledem na rozsáhlé změny v půdní držbě a uspořádání pozemků, ke kterým došlo od doby jejich odnětí.**

Je třeba mít rovněž na paměti, že část pozemkového majetku, zabíraného především v rámci pozemkových reforem, byla předmětem přidělového řízení. Vracení pozemků vyvolává nutnost jejich řádné identifikace a rovněž potřebu geometrických zaměření, což jsou činnosti nejen časově, ale i finančně náročné. Rovněž není zřejmé, zda by předmětem výčtového zákona a nároků z něj pocházejících byly pozemky určené dle historického pozemkového katastru nebo pozemky současně vedené v katastru nemovitostí. Považujeme za nezbytné tuto otázku vyjasnit.

Jsme toho názoru, že restituce zemědělského majetku by měly být řešeny obdobným způsobem, jako je tomu u restitucí fyzických osob dle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů. Tento způsob by zajistil dostatečný časový prostor k identifikaci majetku a jednoznačnému určení jeho současného držitele, tj. povinné osoby. Nároky by tak byly uplatňovány dle pozemkové evidence platné v době odnětí.

Předkládací zpráva, bod 5F

Pokud by se vláda přiklonila k restituci koncepci, Ministerstvo zemědělství by v uvedených případech mohlo Ministerstvu kultury poskytovat potřebnou součinnost při přípravě předmětných zákonů, event. být jejich spolupředkladatelem – nikoliv však jejich výhradním tvůrcem, jak je navrhováno.

Příloha č. 4

1. Církev a náboženské společnosti registrované podle zákona č. 308/1991 Sb.

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum registrace, resp.recepce (rok 1991)
1.	Apoštolská církev	—	1989
2.	Bratrská jednota baptistů	—	1951
3.	Církev adventistů sedmého dne	—	1951 (1952-56 odňato)
4.	Církev bratrská	—	1951
5.	Církev československá husitská	—	1920
6.	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	—	1. 3. 1990 *
7.	Církev řeckokatolická	—	recepce z Rakouska-Uherska (1950-68 odňato)
8.	Církev římskokatolická	—	recepce z Rakouska-Uherska
9.	Českobratrská církev evangelická	—	recepce z Rakouska-Uherska
10.	Evangelická církev a. v. v ČR	—	recepce z Rakouska-Uherska
11.	Evangelická církev metodistická	—	1951
12.	Federace židovských obcí v ČR	—	recepce z Rakouska-Uherska
13.	Jednota bratrská	—	recepce z Rakouska-Uherska
14.	Křesťanské sbory	—	1956
15.	Luterská evangelická církev a. v. v ČR	19. 1. 1995 (č.j. 360/95)	19.1.1995
16.	Náboženská společnost českých unitářů	—	1930
17.	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	1. 9. 1993 (č.j. 8475/1993)	1.9.1993
18.	Novoapoštolská církev	—	1956
19.	Pravoslavná církev v českých zemích	—	recepce z Rakouska-Uherska
20.	Slezská církev evangelická a. v.	—	recepce z Rakouska-Uherska
21.	Starokatolická církev v ČR	—	recepce z Rakouska-Uherska

* registrace na základě usnesení Vlády ČR ze dne 21. 2. 1990

2. Círky a náboženské společnosti registrované podle zákona č. 3/2002 Sb.

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum registrace
22.	Církev Křesťanská společenství	19. 6. 2002 (č.j. 4563/2002-22)	20.6.2002
23.	Obec křesťanů v České republice	3. 9. 2002 (č.j. 8213/2002-23)	4. 9. 2002
24.	Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna	21.11.2002 (č.j. 11830/2002-24)	21.11.2002
25.	Česká hinduistická náboženská společnost (od 11. 6. 2015 název Višva Guru Díp Hindu Mandir - české hinduistické společenství)	25.11.2002 (č.j. 11597/2002-25)	25.11.2002
26.	Ústředí muslimských obcí	30. 8. 2004 (k č.j. 4874/2004)	17.9.2004
27.	Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice	2. 5. 2007 (k č.j. 15996/2006)	26.5.2007
28.	Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	16. 5. 2007 (k č.j. 12449/2006 OC)	8.6.2007
29.	Višva Nirmala Dharma	25. 6. 2007 (č.j. 13654/2006)	14.7.2007
30.	Církev živého Boha	27. 11. 2007 (k č.j. 8009/2007)	15.12.2007
31.	Církev Nová naděje	12. 8. 2009 (č.j. MK 5577/2009 OC)	3.9.2009
32.	Církev Slovo života	15.7. 2010 (č.j. MK 11623/2010 OC)	6.8.2010
33.	Církev víry	30.4. 2012 (č.j. MK 24865/2012 OC)	22.5.2012
34.	Církev Svatého Řehoře Osvětitel	6. 3. 2013 (č.j. MK 12485/2013 OC)	27.3.2013
35.	Armáda spásy (od 22. 9. 2015 název Armáda spásy - církev)	4. 9. 2013 (č.j. MK 40633/2013 OC)	25.9.2013
36.	Církev Nový Život	3. 10. 2013 (č.j. MK 39252/2013 OC)	25.10.2013
37.	Církev Oáza	23. 9. 2014 (č.j. MK 48 963/2014 OC)	11.10.2014
38.	Společenství Josefa Zezulky	1. 12. 2014 (č.j. MK 63 861/2014 OC)	19.12.2014

3. Svazy církví a náboženských společností registrované podle zákona č. 3/2002 Sb.

Č.	Název svazu církve a náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum registrace
1.	Vojenská duchovní služba	31. 1. 2005 (k č.j. 21427/2004)	4. 2. 2005
2.	Ekumenická rada církví v České republice	29. 6. 2005 (č.j. 9519/2005)	19. 7. 2005

4. Podané návrhy na registraci církve/náboženské společnosti/svazu církví a náboženských společností

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum podání návrhu, (č.j.)
1.	Společenství buddhismu v České republice	29. 1. 2016 (č. j. MK 8214/2016)
2.	Kněžské bratrstvo svatého Pia X.	2. 11. 2016 (č. j. MK 69972/2016)
3.	Théravádový buddhismus	24. 5. 2017 (č. j. MK 35741/2017)

5. Círky a náboženské společnosti, které nebyly registrované podle zákona
č. 3/2002 Sb.

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum nabytí právní moci rozhodnutí MK
1.	Ekumenická církev svatého Jana Jeruzalémského, řádu rytířů Rhodosu a Malty	23. 10. 2002 (k č.j. 4059/2002)	25.10.2002
2.	Ukrajinská řeckokatolická církev	26. 5. 2004 (k č.j. 8843/2004)	3.6.2004
3.	Židovské Centrum Chai	30. 8. 2004 (k č.j.7240/2004)	20.9.2004
4.	Arménská apoštolská pravoslavná církev	12. 9. 2006 (k č.j.3038/2006)	20.6.2006
5.	Církev Nový Život	16. 2. 2010 (č.j. MK 1696/2010 OC)	27.2.2010
6.	Církev husitská	17. 10. 2011 (č.j. MK 51556/2011 OLP)	26.10.2011
7.	Pivní církev	28. 6. 2012 (č.j. MK 42335/2012 OC)	19.7.2012
8.	Církev husitská	1. 11. 2012 (č.j. MK 66214/2012 OLP)	22.11.2012
9.	Církevní združení Jednota sv. Klimenta	8. 3. 2013 (č.j. MK 12683/2013 OLP)	21.3.2013
10.	Ukrajinská pravověrná řeckokatolická církev	12. 3. 2014 (č.j. MK 11449/2014 OLP)	19.3.2014
11.	Církev husitská Jana Žižky z Trocnova	15. 4. 2014 (č.j. MK 19061/2014 OC)	6.5.2014
12.	Křesťanská církev svobodných řeholníků	3. 6. 2014 (č.j. MK 26794/2014 OLP)	11.6.2014
13.	Česká ortodoxní církev	17. 9. 2014 (č.j. MK 48260/2014 OC)	26.9.2014
14.	The Church of All Saints	21. 11. 2014 (č.j. MK 62 024/2014 OC)	30.12.2014
15.	Řád Strážců koruny a meče krále železného a zlatého	10. 4. 2015 (č.j. MK 19 524/2015 OLP)	16.4.2015
16.	Česká pravoslavná církev	20. 7. 2015 (č.j. MK 42 448/2015 OLP)	6.8.2015
17.	Pauperes commitiones Christi templique Salomonici – SKT	18. 5. 2016 (č.j. MK 33984/2016 OLP)	24.5.2016
18.	Konopná církev	22. 12. 2016 (č.j. MK 78898/2016 OLP)	27.12.2016
19.	Lvi kulatého stolu, Řád Zemí Koruny české	22. 12. 2016 (č.j. MK 78904/2016 OLP)	29.12.2016
20.	Cesta Guru Járy	20. 9. 2017 (č.j. MK 57172/2017 OLP)	21.9.2017

**Smlouva o vypořádání
mezi Českou republikou a Církví římskokatolickou**

Česká republika

za níž jedná vláda zastoupená RNDr. Petrem Nečasem, předsedou vlády

na straně jedné

a

Církev římskokatolická

za níž jedná: kardinál Dominik Duka OP, předseda České biskupské konference

na straně druhé

uzavírají na základě zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), tuto

smlouvu o vypořádání:

Článek 1

Úvodní ustanovení

Předseda České biskupské konference kardinál Dominik Duka OP prohlašuje, že je statutární orgán Církve římskokatolické, který je oprávněn jednat jejím jménem.

Článek 2

Vypořádání nároků

1. Církev římskokatolická se vůči České republice zavazuje, že uzavřením této smlouvy jsou veškeré nároky Církve římskokatolické za původní majetek Církve římskokatolické, právnických osob zřízených nebo založených jako součást Církve římskokatolické včetně řádů a kongregací a právnických osob zřízených nebo založených za účelem podpory činnosti Církve římskokatolické k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním a hospodářským účelům, jenž se stal v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, a který se podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi nevydává, vypořádány, a to včetně nároků, které ke dni uzavření této smlouvy nejsou známy.
2. Vydávání věcí podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi není ujednáním v odstavci 1 dotčeno.

Článek 3

Finanční náhrada

1. Česká republika, aby byl fakticky proveden její závazek stanovený zákonem o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, se zavazuje, že vyplatí Církvi římskokatolické zákonem stanovenou paušální finanční náhradu (dále jen „finanční náhrada“) v celkové výši 47 200 000 000,- Kč (slovy: čtyřicetsedmmiliarddvěstěmilionů korun českých).
2. Finanční náhrada se vyplatí ve třiceti bezprostředně po sobě následujících ročních splátkách. Výše roční splátky se vypočte jako podíl nesplacené částky finanční náhrady a počtu dosud neuhrazených ročních splátek.
3. Česká republika a Církev římskokatolická se mohou dohodnout, že roční splátka finanční náhrady nebo její část bude vypořádána prostřednictvím převodu státních dluhopisů.
4. Splátka finanční náhrady se vyplácí za kalendářní rok, a to vždy nejpozději do 31. prosince kalendářního roku, za který je určena, a to počínaje rokem 2013. Pro vypořádání prostřednictvím převodu státních dluhopisů může být sjednán termín dřívejší.
5. Po vyplacení první roční splátky se výše nesplacené částky finanční náhrady každoročně zvyšuje o míru roční inflace zveřejněnou Českým statistickým úřadem pro kalendářní rok o dva roky předcházející kalendářnímu roku výplaty konkrétní roční splátky.
6. Závazek vyplatit finanční náhradu nemůže bez dohody smluvních stran zaniknout jinak než splněním.

Článek 4

Příspěvek na podporu činnosti

1. Česká republika se dále zavazuje, že Církvi římskokatolické po dobu 17 let ode dne nabytí účinnosti zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (dále jen „přechodné období“) bude vyplácet příspěvek na podporu její činnosti (dále jen „příspěvek“).
2. V prvních třech letech přechodného období se výše příspěvku rovná částce poskytnuté dotčené církvi a náboženské společnosti na základě zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů, v roce 2011.
3. Výše příspěvku se od čtvrtého roku přechodného období každoročně snižuje o částku odpovídající 5 % částky vyplacené v prvním roce přechodného období.

4. Příspěvek se vyplácí na kalendářní rok, a to vždy nejpozději do 31. ledna kalendářního roku, na který je určen.

Článek 5 Společná ustanovení

1. Česká republika a Církev římskokatolická se zavazují tuto smlouvu dodržovat a nemařit její účel.
2. Účel této smlouvy se řídí zákonem o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi ve znění účinném ke dni uzavření této smlouvy.
3. Na tuto smlouvu o vypořádání se použijí ustanovení občanského zákoníku, s výjimkou ustanovení o neplatnosti a odporovatelnosti právních úkonů, ustanovení o změně v osobě dlužníka nebo věřitele, nejde-li o právní nástupnictví, a dále s výjimkou ustanovení o zániku závazku bez uspokojení věřitele, zejména ustanovení o odstoupení od smlouvy, ustanovení o výpovědi a ustanovení o nemožnosti plnění. Ohledně vyplacení finanční náhrady má Česká republika postavení dlužníka a Církev římskokatolická postavení věřitele. Proti pohledávce na finanční náhradu nebo splátce finanční náhrady není přípustné započtení, ani výkon rozhodnutí nebo exekuce.

Článek 6 Závěrečná ustanovení

1. Tato smlouva nabývá účinnosti dnem 22. února 2013
2. Tato smlouva bude vyhlášena ve Sbírce zákonů formou sdělení Ministerstva kultury do 2 měsíců ode dne jejího uzavření.

Dáno v Praze dne 22. února 2013

za Českou republiku

za Církev římskokatolickou

.....
RNDr. Petr Nečas v.r.
předseda vlády České republiky

.....
kardinál Dominik Duka OP v.r.
předseda České biskupské konference

Příloha č. 6

1. Příspěvky na podporu činnosti a částky finanční náhrady vyplacené v roce 2013

Název	Příspěvek na podporu činnosti	Finanční náhrada	CELKEM
Apoštolská církev	48 529 000	35 211 212	83 740 212
Bratrská jednota baptistů	14 081 000	0	14 081 000
Církev adventistů sedmého dne	31 000 000	17 360 920	48 360 920
Církev bratrská	32 335 000	25 368 377	57 703 377
Církev československá husitská	114 472 000	102 843 733	217 315 733
Církev řeckokatolická	12 626 000	9 964 442	22 590 442
Církev římskokatolická	951 466 000	1 573 333 334	2 524 799 334
Českobratrská církev evangelická	82 957 000	75 553 106	158 510 106
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	5 574 000	3 950 214	9 524 214
Evangelická církev metodistická	15 760 000	12 254 474	28 014 474
Federace židovských obcí v České republice	12 093 000	9 068 805	21 161 805
Jednota bratrská	31 316 000	20 056 902	51 372 902
Luterská evangelická církev a.v. v České republice	3 725 000	3 794 278	7 519 278
Náboženská společnost českých unitářů	1 409 000	1 199 995	2 608 995
Pravoslavná církev v českých zemích	44 996 000	38 217 041	83 213 041
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	29 676 000	21 803 102	51 479 102
Starokatolická církev v České republice	12 738 000	9 091 330	21 829 330
CELKEM	1 444 753 000	1 959 071 265	403 824 265

Zdroj: Ministerstvo kultury, dostupné z: <https://www.mkcr.cz/financovani-34.html>

2. Příspěvky na podporu činnosti a částky finanční náhrady vyplacené v roce 2014

Název	Příspěvek na podporu činnosti	Finanční náhrada	CELKEM
Apoštolská církev	48 529 000	36 373 182	84 902 182
Bratrská jednota baptistů	14 081 000	0	14 081 000
Církev adventistů sedmého dne	31 000 000	17 933 830	48 933 830
Církev bratrská	32 335 000	26 205 533	58 540 533
Církev československá husitská	114 472 000	106 237 577	220 709 577
Církev řeckokatolická	12 626 000	10 293 268	22 919 268
Církev římskokatolická	951 466 000	1 625 253 334	2 576 719 334
Českobratrská církev evangelická	82 957 000	78 046 359	161 003 359
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	5 574 000	4 080 571	9 654 571
Evangelická církev metodistická	15 760 000	12 658 871	28 418 871
Federace židovských obcí v České republice	12 093 000	9 368 076	21 461 076
Jednota bratrská	31 316 000	20 718 780	52 034 780
Luterská evangelická církev a.v. v České republice	3 725 000	3 919 489	7 644 489
Náboženská společnost českých unitářů	1 409 000	1 239 595	2 648 595
Pravoslavná církev v českých zemích	44 996 000	39 478 204	84 474 204
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	29 676 000	22 522 604	52 198 604
Starokatolická církev v České republice	12 738 000	9 391 344	22 129 344
CELKEM	1 444 753 000	2 023 720 617	3 468 473 617

Zdroj: Ministerstvo kultury, dostupné z: <https://www.mkcr.cz/financovani-34.html>

3. Příspěvky na podporu činnosti a částky finanční náhrady vyplacené v roce 2015

Název	Příspěvek na podporu činnosti	Finanční náhrada	CELKEM
Apoštolská církev	48 529 000	36 882 407	85 411 407
Bratrská jednota baptistů	14 081 000	0	14 081 000
Církev adventistů sedmého dne	31 000 000	18 184 903	49 184 903
Církev bratrská	32 335 000	26 572 411	58 907 411
Církev československá husitská	114 472 000	107 724 902	222 196 902
Církev řeckokatolická	12 626 000	10 437 374	23 063 374
Církev římskokatolická	951 466 000	1 648 006 880	2 599 472 880
Českobratrská církev evangelická	82 957 000	79 139 008	162 096 008
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	5 574 000	4 137 699	9 711 699
Evangelická církev metodistická	15 760 000	12 836 095	28 596 095
Federace židovských obcí v České republice	12 093 000	9 499 229	21 592 229
Jednota bratrská	31 316 000	21 008 843	52 324 843
Luterská evangelická církev a.v. v České republice	3 725 000	3 974 362	7 699 362
Náboženská společnost českých unitářů	1 409 000	1 256 949	2 665 949
Pravoslavná církev v českých zemích	44 996 000	40 030 899	85 026 899
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	29 676 000	22 837 921	52 513 921
Starokatolická církev v České republice	12 738 000	9 522 823	22 260 823
CELKEM	1 444 753 000	2 052 052 705	3 496 805 705

Zdroj: Ministerstvo kultury, dostupné z: <https://www.mkcr.cz/financovani-34.html>